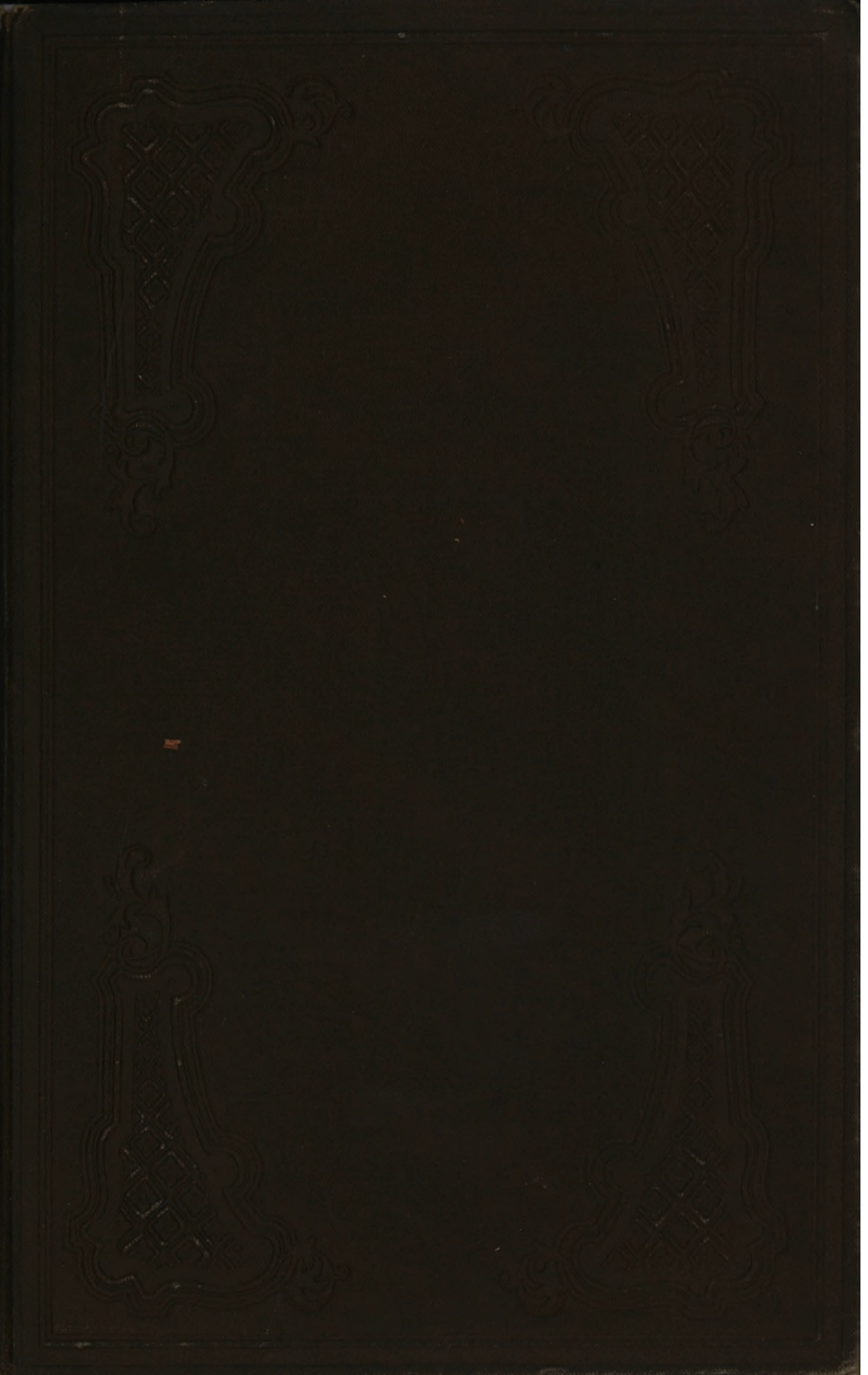

DE NALATENSCHAP.

DE NALATENSCHAP

DE
NALATENSCHAP

EEN VERHAAL

UIT HET HOOGDUITSCH

MET GEKLEURDE PLAATJES

~~~~~  
T W E E D E D R U K  
~~~~~

G O U D A
G. B. VAN GOOR ZONEN

EERSTE HOOFDSTUK.

De arme muziekschrijver.

De arme Lazarus lag eens *voor* de deur des rijken mans; — onze armen liggen thans voor het grootste gedeelte *boven* de deuren der rijken, namelijk op zolderkamertjes en op vlieringen. Daar zijn zij ook nader bij hun vaderland, den Hemel; dichter dan de rijken, die er bezwaarlijk in zullen komen. Op een dier zolderkamertjes, dat éenen schuinschen en drie rechte, maar zeer dunne wanden had, woonde de arme muziekschrijver Rinne. Alleen met uitzondering van de Hofmuziekschrijvers, zijn de noten- en andere schrijvers in den regel arm, en Rinne was dit in bijzondere mate. Getuige al wat zich op het zolderkamertje bevond, zijnde eene oude, wormstekige tafel, drie stoelen, vóór even zoo vele eeuwen vervaardigd, en eene ellendige bedstede op den zolder achter de kachel geplaatst. Daarenboven hingen er nog de droevige overblijfselen van eenen mantel en een beschadigde, gebogen en rood geworden viltenhoed aan eenen spijker tegen den wand; maar de tafel was bedekt met papieren, muziek- en schrijfgereedschap. Wolke, Rinne's linker buurman, leefde van het opvangen en stelen van honden, en Scheibe, de rechter buurvrouw, van het verplegen van zuigelingen.

De lezer maakt tegen den nacht met Rinne kennis. Hij zit aan de tafel en teekent met de pen, door een vaste hand bestuurd, den eenen kop voor en den anderen na, met een

lang, dun lijf er aan, en aan dat lijf, al naar 't vereischt wordt, één tot vier of vijf beenen, die meestal met die hunder geburen verbonden zijn. Daar de arbeid van Rinne zeer werktuigelijk is, blijft hem daarbij veel tijd tot denken over, en daarom stelt hij zich in de noten enkel menschen voor. De geheele noten zonder kop of pooten, die zich met hunne dikke lichamen zoo breed vertoonen, zijn luie rijken, die tegen 32 en 64, ja zelfs tegen 128 armen opwegen. Onder de laatste rangschikt hij zich zelve. De rustteekens, al naar gelang van hunne gedaante en waarde, moeten, als in het oogvallende zerken of wel als eenvoudige houten kruisen, de graven der gestorvenen voorstellen. Zelfs de verbindingsboogjes, de trillers, de punten, naast en boven de noten, de maatstreepjes en dergelijke teekenen hebben hunne beteekenis en moeten als het ware den muzikschrijver zijn dorren arbeid helpen verlichten.

Lang reeds had de pen over het papier gekrast. Het ontbrak de pit der lamp even als des schrijvers maag aan voedsel, daarom brandde zij zoo flauw en met rooden vlam, alsof zij op het punt was van uitgaan. Eindelijk was het werk af. Nadat Rinne er zijn sierlijk „Fine” onder geschreven had, legde hij zijne pen neder, waarna hij nog eens het geschrevene overzag en met het voorbeeld vergeleek. Nu las hij ook de eerste woorden van het lied: „*Kom lustig gedronken, den vonkelenden wijn!*” en werktuigelijk greep hij naar de bij hem staande waterkruik, om zonder eenig gevoel van bitterheid er een lange teug uit te nemen. Daarop zeide hij, de kruik nederzettende: „Een sierlijke melodie! Kan men het aan het volk ten kwade duiden, dat zij het vroolijke lied tot een straatdeuntje maken? Wordt ik zelf niet onwederstaanbaar gedreven om het gezang eens te blazen? Daarbij heeft mijne fluit in langen tijd deze eer niet genoten en het zou

geen wonder zijn, als ik het geheel verleerd was. Uit den buik van de niet gestookte kachel nam Rinne een oude kartonnen doos en daaruit de stukken eener dwarsfluit, welke hij in elkander zette en aan de lippen nam om te stemmen. De muziek begon; ten einde bij het flauwe lamplicht de noten te kunnen zien, moest Rinne zich over het papier buigen. Toen had men kunnen opmerken, hoe de zorgen voor het dagelijksch brood den schedel van den pas veertigjarigen man kaal gemaakt en reeds menig grijs haar onder de nog overgeblevenen had gemengd. Veel helderder dan het roodachtig lamplicht, scheen het zevengesternte daar buiten aan den donkerblauwen hemel, door het eenige venster naar binnen, even als al het hemelsche het aardsche verre overtreft. Bij het geluid der zachte fluittoon blonk het gezicht des muzikschrijvers van innig genoegen. Dit schuldeloos genot moest echter even als elke aardsche vreugde niet ongestoord blijven, want maar al te spoedig klonk door den wand aan de linkerzijde een luid hondengejank en terstond daarop rechts het schreien van een kind. „Gij wordt geaccompagneerd, Rinne,” zeide deze, de fluit van zijnen mond nemende, „zelfs des nachts laten uwe kwelgeesten u geen rust,” en hij blies voort.

Doch plotseling hoorde men iets in een hoek achter de kachel, en een lief kinderstemmetje sprak biddende in den droom: „koop dit toch! het stuk is geheel nieuw, het geliefkoosde wandelaarslied: „*Jubivallera, Jubivallera, Jubivalleralera.*” De laatste woorden werden door het kindje gezongen. — „Zou zij ook wakker worden, als ik het uitspeelde?” zeide Rinne tot zich zelve: „o Neen! ik ben er niet bevreesd voor. Zij is van het gestadig rondloopen zoo vermoeid, en het lied is bijna ten einde.” Terwijl hij zich alzoo gerust stelde, blies Rinne verder. Het gejank en het geschrei duurden voort.

„Stilte!” riep eene grove basstem door den linker wand

en een harde vuistslag zette aan dit woord kracht bij.

„Stilte!” schreeuwde vrouw Scheibe aan den rechter kant en sloeg met een brandhout tegen den muur. — „Moet ik aan mijne bureu hunnen zin geven?” vroeg Rinne zich af, „omdat zij den ganschen dag niet ophouden mij door honden-gehuil en kindergeschreeuw te plagen en te storen? Hoe dikwijls deed zulks mij fout schrijven, waardoor ik gansche velen papier moest verscheuren, en nu ik mij eens wil vermaken, wil men het mij in een oogenblik beletten. Maar de Christen mag geen kwaad met kwaad vergelden, en bovendien mijne lamp is op het punt van uit te gaan. Goeden nacht dus, mijn lied, nog eens goeden nacht, lieve Bertha!” Spoedig pakte Rinne nu zijne fluit in, daarna zette hij de drie stoelen op eene rij, nam zijnen ouden mantel van den muur, vouwde hem zamen om als hoofdkussen te dienen, lag hem op een der stoelen en ging lang uit liggen, zoodat zijne voeten er over uitstaken en geen steun hadden, waaraan onze schrijver echter gewoon scheen te zijn.

Terwijl nu de lamp langzaam uitging en het gejam en geschrei nog voortduurden, vouwde Rinne de handen en verzonk in het volgende gepeins:

„Ach, goede God! zoo is er dan weder een dag doorgeworsteld! U zij dank, dat ik met mijne Bertha toch geen honger heb behoeven te lijden, en voor den dorst is de put in den tuin ginder goed. Mocht gij mij door Uwe genade de middelen en de wegen aanwijzen, dat ik mijn kind niet meer met muziek moest laten rondventen, dan zoude ik U op mijne knieën dank zeggen. Nog is mijn kind rein en onschuldig, maar het rondventen wordt zoo dikwerf de ondergang voor deugd en onschuld. Doch hoe zal ik het aanleggen om mijn geschrijf aan den man te brengen? Geen kooper zal mij komen opzoeken, en in den tegenwoordigen tijd moet men het

den menschen te huis brengen, wil men ze iets verkoopen. Ach, Heere! laat mij sterven, heden nog — morgen, zoo spoedig het U behaagt, als mijn kind dan maar in het weeshuis komt, waar de kinderen het tegenwoordig zoo goed hebben.”

Toen sliep Rinne in, en daar hij een zuiver geweten had en zijne maag noch met spijs overladen, noch met verhitte dranken bezwaard was, zoo was zijn slaap vaster en rustiger dan die van menigen rijke op zijn mollig donzen leger.

Daar Rinne laat, of liever vroeg, te bed gegaan was, duurde het te nauwernood vier uren, of de dag brak aan. Nog sliep Rinne ongestoord op zijne, uit drie deelen samengestelde legerstede en zijne dochter in den hoek bij den schoorsteen, toen er aan den muur geklopt en hard geschreeuwd werd: „Bertha! Bertha! sta op! het is bijna half zes!”

Een meisje van omstreeks 10 jaren, ten halve gekleed, richtte zich van haar armoedig bed op, wreef hare slaperige oogen uit en sprong toen vlug op de been.

De armen leven doorgaans naar het spreekwoord: „Als de eene hand de andere wast zijn zij beide schoon.” Dat wederzijdsch wasschen der handen bestaat daarin, dat zij elkander van beide zijden kleine diensten bewijzen. Eene dergelijke verstandhouding had er dan ook tusschen Bertha Rinne en vrouw Scheibe plaats gegrepen. Bertha's eerste werk was, na zich geheel gekleed te hebben, naar de buurvrouw toe te gaan, en terwijl zij voor deze tarwe- en roggebrood bij den bakker haalde, zette zij op haar vuur hare kan met koffie te warmen. Toen dit geschied was, keerde zij met haar kannetje en twee broodjes in hare woning terug, waar zij haren vader nog vast slapende vond. Behoedzaam ruimde Bertha het schrijfgereedschap en den inkkoker van de tafel, om daarop de koffiekkan, twee kopjes en de broodjes te zetten, waarna zij naar het leger van haren vader ging. Die goede vader! Welk

akelig bed had hij! Hoe uitgeteerd zag hij er uit! Wat lagen die geslotene oogen diep in hunne kassen gezonken! Daarbij nog het door zorg en kommer vergrijsde haar, zijne kale schedel, de gevouwene en biddend over de borst gekruiste handen! Bertha was nog zeer jong, maar dit wist zij toch, dat die magere handen den ganschen dag en ook zelfs nog een deel van den nacht moesten schrijven, om aan beiden voedsel, kleeding en woning te verschaffen. Des avonds, kort voor het sluiten der muziekwinkels, haalde Rinne de nieuwste en meest in den smaak vallende stukken te huur, om die gedurende den nacht af te schrijven en bij het openen der muziekwinkels des morgens, dadelijk terug te brengen. Den geheelen dag door maakte hij er dan meer afschriften van, waarmede Bertha vervolgens uitging, om ze te koop aan te bieden.

Het ging het meisje ter harte, haren vader te moeten wekken; maar na een zorgvollen blik op de rookende koffiekant te hebben geworpen, trok zij hem bij een pand van zijn kleed en zeide: „vader! de koffie staat koud te worden.”

Rinne opende zijne oogen, stond op en beantwoordde vriendelijk den hem gedanen morgengroet. Toen zeide hij: „Voor dat ik drink, moet ik mij eerst nog wasschen. Hoe is het met de waschkom, leeft die nog?”

„Die ligt beneden op den vuilnishoop,” antwoordde Bertha zacht; „zij is gisteren in mijne handen van een gevallen. Ik heb mij dus van morgen bij den put moeten wasschen.”

„Dat zal ik dan ook maar doen;” sprak Rinne welgemoed, en liep de deur uit. Spoedig keerde hij met eene frissche roode gelaatskleur terug en zeide vroolijk: „Nu zal het ontbijt smaken! Kom, Bertha, vouw de handen en bidden wij:

God is goed, —

Al wat Hij doet

Ademt liefde en goedheid Amen!”

Na deze korte ontboezeming, die echter meer de taal des harten was, dan een lang voorgelezen morgengebed, zetten vader en dochter zich aan het ontbijt. Al is een Duitscher ook nog zoo arm, aan koffiegoed ontbreekt het hem nimmer. De waschkom was gebroken, maar voor kopjes was er gezorgd. Terwijl Bertha haar brood sneed, at en dronk, viel haar oog op de kleeding van haren vader, die op zoo menige plaats de herstellende naald des kleedermakers noodig had. De tot een buis afgesnedene, eertijds gewatteerde overjas, kon niet meer gebruikt worden om mede uit te gaan, en de pijpen der reeds dikwijls gelapte pantalon begonnen veel te gelijken op die oude krijgsvanen, zooals men ze in de tuighuizen kan zien.

Ook Rinne liet den bezorgden blik weiden over het toilet zijner dochter, want hij wist zeer goed, dat een netjes gekleed koopman zijne waren tot aanbeveling verstrekt en eerder verkoopt dan een havelooze. Gode zij dank! Bertha was wel eenigszins uit haar merinos-kleedje gegroeid, dat kleedje was wel iets verschoten en kaal geworden, maar nog zonder gaten en scheuren. Als hij daarbij zijne dochter in dat onschuldige, bloeiende gelaat met die eerlijke blauwe oogen zag, dat, in weerwil van den schralen kost nog geen nood verried en waaraan het donkere, glad gestreken haar tot een sieraad te meer verstrekte, dan vervulde dit het vaderhart, wel is waar, met een gevoel van dankbare vreugde, maar ook van bezorgdheid over het verkoopen langs de straat met de daaraan verbondene verleidingen. Om die inwendige gemoedsaandoening en de in zijne oogen opwellende tranen te verbergen, deed Rinne zich geweld aan en zeide met een gedwongen lachje: „Hebt gij van nacht mijne muziek gehoord? Ik blies het wandelaarslied en werd geaccompagneerd door de honden ter linker-, en de zuigelingen ter rechter zijde, tot dat beide bureu mij noodzaakten uit te scheiden. Hadden zij

u liever een warmen omslagdoek ten geschenke gegeven!"

„Een rok en een paar kousen voor u waren vrij wat noodzakelijker," viel Bertha hem in de rede.

„Waarom?" hernam Rinne, „ik kom zelden uit, zelfs niet in de kerk. Evenwel, dat is toch goed, want hier heb ik niets, dat mij in verzoeking kan brengen. Maar gij, als gij over de vruchtenmarkt of voorbij een banketbakkerswinkel gaat, knip dan de oogen toe en bedenk, dat de Samoeden en Groenlanders ook nooit zoo iets krijgen, maar alleen tranig zeehonden-vleesch moeten eten, en daarbij vergeleken, zijn onze koffie, ons brood en onze aardappelen, wezenlijk lekkernijen. Gij zijt zoo jong, en menige peer of pruim, ja, menige perzik zelfs zal voor u nog rijpen."

„Aan hazelnoten zal ik toch de voorkeur nog geven!" sprak Bertha, als uit den grond van haar hart.

„Hazelnoten?" vroeg Rinne verwonderd. „Dat zoude mijne laatste keuze zijn."

„En ik zou die voor alles kiezen!" hernam Bertha, al was het alleen om de lieve moorenkopjes, die men van de schaal maken en aan den vinger steken kan.

„Zoo ziet ge hoe de smaken verschillen," sprak Rinne, met het hoofd schuddende. Toen nam hij een zakje uit de tafellade en telde na hoeveel geld hij nog bezat.

„Een stuiver huur," — sprak hij — moet Holler hebben voor de beide walsen en het wandelaarslied. Drie centen moet ik voor het muziek-papier rekenen, drie centen voor pennen en inkt, vijf stuivers voor huishuur, vijftien centen voor klederen en bewasschen, achttien centen voor het middageten en een stuiver voor onvoorziene uitgaven, dan blijft er van mijn geld juist een cent over. Dien krijgt gij voor hazelnoten, Bertha, als gij mij belooft niet snoepachtig te zullen worden en u verwijderd te zullen houden van de andere

kinderen, die bij den weg met goederen te koop loopen.”

Maar Bertha hernam, vuurrood van schaamte: „Och neen, vader! ik zeide het maar uit scherts. Behoud dien cent maar. Wat hebt gij zelf tot uw genoeg? Zelfs geen enkel snuifje of eene sigaar, waarmede tegenwoordig iedere domme jongen in den mond loopt.”

„Daarom ben ik ook een vrij man,” — antwoordde Rinne trotsch — „en geen slaaf van een prikkelend kruid, dat men in den neus stopt of nutteloos in lucht verdampft. Gij moet den cent, die mij overblijft, nemen, na de muziekhandelaars betaald te hebben. En geef nu uwe tasch hier, opdat ik u de papieren kan toetellen. Hier is vooreerst de muziek uit den muziekhandel. Kijk eens of gij ook eene inkt- of olievlak, eene vouw of iets anders er aan ziet. Dan hebt gij: 2 *Straus*, 3 *Hanner*, 1 *Kabitzky*, 2 *Kücken*, 2 *Reiziger* en *De Erbkönig*, — dat maakt te zamen 10 stuivers en 4 centen. Ga met God en wees gelukkig met den verkoop. En als de ondeugende jongens en meisjes u willen verleiden, ga dan niet met hen mede.”

Hierna nam Rinne zijn dochtertje bij de hand en kuste haar.

Bertha vertrok.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De Buren.

Toen de kleine muziekhandelaress uit het huis door den tuin ging, zag zij een knaapje op een grooten, kouden steen zitten, met beide handen voor zijn gezicht, terwijl de tranen hem tusschen de vingers doorliepen. Hij was barrevoets en slechts met dunne zomerkleederen beschut tegen de koude Novemberlucht. Met zijnen rug zat hij tegen den muur en leunde bijna met het aangezicht op zijne knieën. Daar de knaap zich niet verroerde, toen Bertha hem voorbijging, bleef zij staan en zeide op deelnemenden toon: „Gij zult zoo koud worden, Urban. Waarom weent gij toch? Hebt gij weder iets ondeugends uitgevoerd en daarvoor straf gekregen?”

Urban antwoordde niet en verroerde zich ook niet.

Na een oogenblik van stilte, gedurende hetwelk Bertha nog steeds voor den knaap stond, lichtte hij zijne rechterhand even op, om zijne oogen af te vegen. Bij deze gelegenheid bemerkte Bertha met schrik, dat Urban's gezicht er gehavend uitzag, ja op vele plaatsen bonte en blauwe plekken had en bloedde.

„Arme jongen!” sprak zij medelijdend — „zijt gij misschien van de trap gevallen? Dat komt van dat schrikkelijk wild loopen! Van wenteltrappen, waarop het zoo donker is, moet men voorzichtig afstijgen.”

Urban bleef nog altijd het antwoord schuldig.

„Ga toch naar boven, en zeg het uwe moeder,” — drong Bertha bij hem aan, „opdat zij u verbindet.”

Bij deze woorden zette Urban, die bovendien eer leelijk dan mooi mocht heeten, een gezicht om bang van te worden. Zijn groote mond met opgetrokken lippen, strekte zich bijna tot aan zijne ooren uit, terwijl hij met eene klagende stem de woorden er uitbracht:

„Mijne moeder? — hi, hi — zij heeft mij — de deur — uit — gesmeten!”

„Maar uw vader dan; wat zeide hij? vroeg Bertha — liet hij dat toe!”

„Mijn vader,” — vervolgde Urban, huilend en snikkend, dat het door den ganschen tuin kon gehoord worden — „heeft mij — met een — stok geslagen!”

Van daar dan die plekken in zijn aangezicht.

Bertha zweeg, want in gedachten vergeleek zij haren vader met dien van Urban en prees zich zelve bij den armen knaap gelukkig.

„Maar gij moet toch iets zeer ondeugends hebben uitvoerd” — voer zij na eene korte poos voort — „daar uw vader u zoo mishandeld en uwe moeder u de deur uitgeworpen heeft. Gij zijt dikwijls zeer stout, beken het maar, Urban!”

„Een leelijken hond heb ik laten wegloopen” — begon Urban met zijne verontschuldiging — „voor wien zich geen meester opdeed en dien niemand koopen wilde. Toen wilde mijn vader hem slachten en braden. Maar ik lust dat hondenvet niet, en dan had ik ook medelijden met den armen hond. Hij zou ook alles behalve vet geweest zijn, want hij heeft bij ons drie weken lang honger geleden. En hoe vroolijk blafte hij, toen ik hem losgelaten had en hij de deur mocht uitspringen!”

„Dan hebt ge wellicht ook niets gegeten?” vroeg Bertha.

Urban schudde ontkennend zijn dik hoofd.

„Arme jongen!” beklagde hem Bertha — „had ik nog maar een stuk van mijn broodje over!” Terwijl zij in haren zak tastte, kwam de broeder van Urban uit het huis in den tuin loopen. Deze was jonger dan Urban, maar veel slimmer en verdorvener.

„He!” zeide hij tot Bertha, terwijl hij een papier ontvouwde, waarin een aantal stukken koek lagen — „Hebt gij ook zoo iets lekkers bij de koffie? Kijk eens: appelen-, pruimen-, siroop- en suikerkoeken en maar één cent voor het stuk, omdat zij van gisteren en dus een weinig oudbakken zijn. Maar dat deert niet. Bij warme koffie wordt het weder versch. Wattertandt gij er niet naar, Bertha? Och daar zit die malle Urban ook! Kom, mannetje, zet uw zwijnenooogen nu eens wijd open en bijt eens naar den lekkeren koek. Daar, gij moogt er eens aan ruiken ook, maar proeven zult ge niet.

Uit plaagzucht hield de knaap zijnen broeder het papier met de koeken voor de oogen; Urban staarde er een oogenblik zwijgend op, — toen echter sprong hij vlug overeind en wierp zich als een tijger met eenen sprong op zijnen buit, terwijl hij met zijne hand naar den koek greep. Door het hevig rukken scheurde het papier, waarvan de eigenaar de stukken in zijne hand hield. Wat van de koeken niet in de handen van Urban kwam, viel op den grond; als een pijl uit den boog ontvlood deze met het gestolene, terwijl zijn broeder een oogenblik als verplet stond. Toen maakte hij zich onder luid geschreeuw gereed, den dief na te zetten, maar zijn oog viel op den koek, die voor hem op den grond lag, hetgeen veel meer dan de helft uitmaakte, en dit deed hem blijven staan.

„Kom nu eens in huis als gij durft!” riep hij woedend zijnen broeder na — „dan zult gij het goed bij vader hebben!” Toen bukte hij, van nijd weenende, om de verstrooide appelen- en pruimen-gelei weder op de koekjes te leggen, waarbij

dan wel wat zand en slijk mede ging. Hij telde nu zijn voorraad en bevond, dat zijn broeder Urban met twee halve en een geheel koekje was voortgelopen.

Dat was de straf voor zijnen overmoed.

Bertha verheugde zich nooit in het leed van anderen, maar toch had de gebeurtenis van den koek haar zoo vermaakt, dat zij lachende het huis verliet. Daarbuiten ontmoette zij eene jonge vrouw, welke een ingebakerd kind op haren arm had en naar de woonplaats van vrouw Scheibe vroeg.

Bertha duidde het haar uit en sprak, terwijl zij voortliep, in zich zelve: „Zeker weder een zuigeling. Dat zal het arme Doortje ook niet bijzonder meêvallen. Zij is reeds half scheef van het eeuwigdurende kinderen dragen.”

De vrouw beklom de vier trappen in het huis en vond daar op den gang voor de zoldervertrekken het achtjarige Doortje, welke met een kindje op haren arm heen en weêr wandelde. Het meisje was voor hare jaren buitengewoon klein, had reeds aanleg, om een hoogen rug en daardoor scheeven schouder te krijgen. Daarbij zag zij er bleek en ziekelijk uit. Zij was op den ouderdom van pas zes weken bij vrouw Scheibe gekomen en bij haar gebleven, hoewel deze reeds van haar tweede jaar af geen kostgeld meer voor het kind ontving. Daarvoor moest zij nu de taak van kindermeisje vervullen en bovendien nog onophoudelijk toespelingen op het genadebrood, dat zij at, aanhooren. De kleine knaap, welken zij op den arm droeg, kon nog geen voetje verzetten, hoewel hij reeds een jaar oud was. Zijn gezicht zag er even bleek en zwak uit als dat van Doortje. Zijn hoofd, bedekt met eene dik gewatteerde muts, leed aan uitslag, en in zijnen mond stak eene ontzettend dikke, met roggebrood gevulde dot.

„Woont hier vrouw Scheibe?” vroeg de vrouw aan Doortje, terwijl zij op eene deur wees.

„Eene deur verder,” — antwoordde Doortje met eenen zucht, want zij voorzag terstond in de nieuwe voedsterling ook vermeerdering harer zorgen en moeiten.

De vrouw trad in de aangewezen woning, waar zij een onaangename reuk ontwaarde. Het eerste, waarop haar oog viel, was eene wieg met een slordig bedje er in, waaruit het hoofd van een kind te voorschijn kwam. Het was een klein meisje, dat ontzettend schreeuwde, zoodat haar aangezicht bloedrood was geworden. Een omstreeks driejarige knaap met geheel krom gegroeide beenen, onnatuurlijk dikken buik en dunne ontvleeschde, maar knokkige armen, stond naast de wieg, welke hij met de eene hand tot omvallens toe schommelde. Met de andere hand zocht hij de kleine schreeuwster tot zwijgen te brengen, door eene even grooten dot als de reeds beschrevene.

Aan het venster stond, met haren rug naar de deur gekeerd, vrouw Scheibe, voor een blok, waarop eene groote tobbe stond, uit welke een heete waterdamp opsteeg. Zij was bezig met het wasschen van kindergoed. Rond de brandende kachel hingen half natte doeken en stankverspreidende wollen kleederen te drogen. Het geschreeuw van het kind in de wieg en het geraas, dat zij zelve maakte, deed haar den groet der ingetredene niet hooren. Eerst toen deze hare stem meer verhief, draaide zij zich om en zag de vreemdeling met het kind staan.

„Doortje!” gilte vrouw Scheibe — „kom hier en breng dien schreeuwer tot zwijgen. Men kan zijn eigen woorden niet verstaan door dien brullenden stoutert. Hoort gij, Doortje? Zet den jongen even in de wieg en neem dan Roosje op uwen arm. Kan men nu een kwartier gerust aan zijn werk blijven?” — Zij droogde hare handen aan haar voorschoot af en naderde de vreemde met de woorden:

„Wat voert u tot mij, kind?” Maak het wat kort, want anders wordt mijn waschwater koud.”

„Ik kwam eens informeren” — sprak de bleeke vrouw — „of gij dit kind wildet opkweken en wat het kostgeld daarvoor wekelijks bedragen zoude?”

Vrouw Scheibe lichtte toen den doek, waaronder het hoofd van het kind was verborgen, op en zeide: „Hoe oud is dit wormpje? veel ouder dan 14 dagen niet?”

„Het is pas negen dagen op deze wereld” — lispelde de bleeke vreemde vrouw.

„Eerst negen dagen?” herhaalde vrouw Scheibe, de schouders ophalende. — „Als het voor 't minst zes weken oud was! Zulke jonge schepseltjes hebben driemaal meer verzorging noodig, althans zoo zij in de eerste week niet zullen sterven.”

„Mijne Hermine is gezond en sterk,” — zeide de vreemde. „Zie eens vrouw Scheibe, hoe rond en vol alles aan haar is.”

„Daar heb ik meer verstand van,” — antwoordde vrouw Scheibe — „al dat melkveesch is niets dan wind, dat na een paar dagen invalt en als sneeuw voor de zon verdwijnt.”

„Wilt gij het opvoeden of niet?” vroeg de vreemde. „Men heeft mij naar u verwezen en ik kan mijne Hermine niet langer bij mij houden, daar ik morgen weder in mijne dienst moet.”

„Eigenlijk heb ik het ééns voor al verzeid, zulke jonge schepseltjes aan te nemen,” — hernam vrouw Scheibe. — „Men legt er meest geen eer mede in, omdat ze iemand ontvallen, voor dat men 't bemerkt; ik zou het nu moeten doen, omdat er juist eene plaats open gekomen is. Eergisteren hebben wij onze kleine Jetje begraven, en daar staat nu de kribbe met het bedje, waarin ik uw wormpje een plaatsje zou kunnen geven. Met moeite en gevaar kweekt men de schepseltjes op, tot zij tandjes krijgen. Dan krijgen zij gewoonlijk

stuipeu, en uit is het met hen, als met een uitgeblazen licht. Hoevele tobbertjes heb ik al niet naar het kerkhof moeten laten dragen."

„En hoeveel bedraagt het kostgeld?" — vroeg de moeder zacht.

„Minder dan een gulden wekelijks niet," antwoordde vrouw Scheibe, — „dan verdien ik er nog zooveel als niets aan."

„Twintig stuivers!" herhaalde de vreemde verschrikt. „Mijn God! en ik trek zelf maar vier gulden loon per maand. Waar haal ik het ontbrekende van daan?"

„Ja, dat gaat mij niet aan," — hernam vrouw Scheibe onverschillig. „Dat is uwe zaak. En dan beding ik met een, dat ik prompt elke week het geld vooruit ontvang. Want ik heb leergeld genoeg gegeven en ben door schade eerst wijs geworden. Ziet gij dat meisje daar?" en zij wees op Doortje — „dat is zoo'n vreemd koekoeks-ei, die de goddelooze moeder mij op den hals geschoven heeft na mij voor de eerste twee jaren betaald te hebben. Wegjagen kan ik de worm toch niet en laten doodhongereren ook niet, en nu heb ik, arme vrouw, het genoeg, dat opgeraapte kind te moeten houden. Maar een gelijk geval zal mij voor de tweede maal niet weder gebeuren."

De bijnaam: „vreemd koekoeks-ei" had Doortje tranen in de oogen doen komen en haar de kamer doen verlaten, hoewel zij deze eeretitel dikwijls moest aanhooren.

De vreemdeling scheen een inwendigen strijd te voeren; toen ving zij bedeesd aan: „Ik zal het kostgeld zeker geregeld betalen, maar — mijne bevalling en het doopen hebben zoo veel gekost — dat ik op dit oogenblik niet bij kas ben. Doch ik bezit nog iets tot opschik — een paar ringen met steenen, twee paar oorbellen en een gouden broche, voorts twee armbanden —"

Hier werd zij in de rede gevallen door vrouw Scheibe, die bij de opsomming der goederen, spotachtig lachende het hoofd schudde, met de woorden: — „Lieve mensch, dat ken ik van ouds! Prullen zijn het en anders niets — zij kosten een hoope gelds, als men ze aankoopt, en wilt gij ze verkoopen, dan krijgt gij er een paar stuivers voor. Vraag het maar aan een goudsmid en hij zal u hetzelfde zeggen.”

„Dan heb ik ook nog een goeden gebrocheerden omslagdoek,” voer de vreemde voort — en een pas nieuw kleedje. Dat alles wil ik bij u te pand geven, tot ik geld heb.”

„Opdat er bij mij de mot inkomen en ik er de schuld van hebben zou!” hernam vrouw Scheibe, — „neen, neen, daarmee houde ik mij niet op. Ik moet mijn kostgeld hebben, daar ik het hoog noodig heb. Daar moet melk, suiker, wittebrood, zeep, hout en honderd andere dingen zijn, want een kind van negen dagen kan ik geen dotje met roggebrood geven of het krijgt dadelijk het zuur in de maag. Dus: *Geld*, vrouwtje lief, of wij hebben afgepraat. Waarvoor is er anders eene bank van leening? Daar beleent gij uwe kostbaarheden en als gij het geld hebt, dan zullen wij het wel eens worden. Draagt de vader dan niets bij aan de opvoeding van het kind? Wie is hij en hoe heet hij?”

De vrouw barstte in smartelijk geweent los en antwoordde snikkend: „Van hem krijg ik niets, hij heeft mij schandelijk verlaten en is de wijde wereld ingegaan.”

„Gij hebt ook nog niets gezegd,” ging vrouw Scheibe voort, „hoe gij en het kind heet. Ik moet toch weten, met wie ik te doen heb.”

„Hier is de doopceel en mijn dienstboek,” antwoordde de vreemde, terwijl zij beide stukken overgaf.

Vrouw Scheibe zag eerst het dienstboek in en las: „Maria Christiana Neulich, uit Nomitz, 20 jaar oud, gaat als keu-

kenmeid in dienst bij den heer Secretaris Looman, Nieuwstraat N°. 18." Hierop wierp zij een blik in het doopceel van het kind en sprak: „Dus heet het wormpje Hermine Neulich en is alzoo naar den naam harer moeder gedoopt?"

Steeds nog weenende, knikte de moeder toestemmend, toen verzamelde zij hare krachten en zeide: „Houd mijn kind dan nu maar, met haar kan ik niet naar het pandjeshuis gaan. Hier is al voorloopig tien stuivers. Het ontbrekende breng ik uiterlijk morgen. Ik weet niet, of ik heden wel naar de lommerd kan gaan."

„Dan is het goed!" hernam de voedster. „Maar dit verzeker ik u: als ik mijn geld niet prompt op den juisten tijd krijg, breng ik u dadelijk het kind terug, al moest ik het aan de klink van uwe deur binden."

Toen gaf de moeder haar kind over, doch nu zonder tranen, zonder een smartelijk afscheid, zonder het nog eens te kussen, eveneens als men een onaangenamen last van zich afwerpt. Zoo ging zij ook weg, zonder verder eenen blik te slaan op de nieuwe verblijfplaats van haar kind.

Vrouw Scheibe leide de kleine Hermine, welke slapend uit de handen harer moeder in die der voedster was overgegaan, in de reeds genoemde kribbe en begaf zich toen weder naar hare waschtobbe.

Gedurende dit alles was Doortje met het schreiende Roosje den gang op en neder gewandeld. Daar noch toespreken noch liefkozen, zingen en berispen de jeugdige schreeuwster tot zwijgen kon brengen, liep Doortje een der verschillende deuren op den gang binnen. In haar bekrompen vertrekje zat hier vrouw Heinze, die den kost verdiende met het vervaardigen en samenbinden van bloemkransen, ruikers en guirlandes en juist hiermede bezig was. Zij had daarvoor vele met bloemen en groene takken gevulde manden om zich

staan en hield een half geëindigden krans in de handen.

„Wat moet ik toch met Roosje beginnen?” — vroeg Doortje aan de bloemenverkoopster. — „Zij schreeuwt het gansche huis bij elkaar. Ik heb bijna geen gevoel meer in mijn arm, zoolang heb ik die kinderen al heen en weder gedragen. Kijk nu eens Roosje, welke lieve bloempjes! Daar hebt gij er een, maar gij moogt haar niet ontbladeren.” Het kind keek met groote oogen naar de haar voorgehoudene bloem en hield voor eenige seconden op met weenen. Toen begon zij echter weder des te harder.

„Zij zal buikpijn hebben,” zeide vrouw Heinze — „en dat was niet te verwonderen. Zulk een zure brood-dot en dan die blauwe melk — dat maagje moet zoo zuur als azijn worden.”

„Voor wie is toch die krans?” vroeg Doortje nieuwsgierig.

„Voor de kleine Ida van Zimmer,” — antwoordde vrouw Heinze — „dat kind komt bijna in een bloemtuintje te liggen. Alleen bij mij zijn 5 kransen, 8 ellen guirlande, een kruis van witte Aspers en een ankertje besteld. Nu weet ik nog van 3 palmtakken, die de tuinman Ringel moet bezorgen.”

„Als ik wist,” — zeide Doortje — „dat ik zoo mooi begraven zou worden, wilde ik wel terstond sterven.”

„Ja, wie den dood zoekt, vindt hem juist niet,” hernam vrouw Heinze — „maar bij hen, die niet van hem weten willen, daar klopt hij aan. Ik geloof dat de Zimmers er duizenden voor wilden geven als zij hunne Ida wederom levend konden maken. Wie was daar bij ulieden? Ik hoorde iemand bij u van daan komen en vlug als een haas wegloopen.”

Doortje zuchtte en antwoordde toen: „Het was eene vrouw, met een kind om op te brengen. Nu hebben wij er weer vier! Ik was al blij, dat Jetje gestorven was. Dan zou ik wat rust krijgen. Ik had het nooit uitgehouden, als Bertha mij niet had geholpen.”

Er verhief zich eensklaps buiten op den gang een verschrikkelijk geraas, bestaande uit verscheidene stemmen, die schreeuwden als katten, en een vreeselijk geklepper.

„O, daar hebt ge mijne kwelgeesten weder!” riep vrouw Heinze al klagend uit. — „Doortje, doe de deur dicht. Deze ondeugende jongens voeren mij tot wanhoop met hun geschreeuw. Bij de kersenboomen laat ik mij dat duivelsche leven nog welgevallen om de spreeuwen te verjagen, maar hier in huis is het om het oorvlies te doen barsten.”

Terwijl zij deze woorden sprak, was Doortje naar de deur gegaan. Toen zij er bij stond, werd zij dadelijk omringd door drie lompe en smerige jongens, welke met de linkerhand hunne apen slingerden en met de rechter, waarin zij de klepperende castagnetten hielden, vlak voor de ooren en het gezicht van het meisje kwamen. De drie knapen barstten uit in een luid en baldadig gelach, toen Doortje al schreeuwende de deur op slot duwde.

„Dat geraas hebben wij aan het vogelveld te danken,” — zeide Doortje bij vrouw Heinze terugkerende. — „Daar laten zij dat leven dikwijls hooren. Kattenmuziek noemen zij het.”

„Ja,” — sprak vrouw Heinze — „zij weten van baldadigheid niet meer, wat kwaad zij zullen beginnen, en daarbij klaagt de heele wereld over armoede. Ik dank den goeden God telkens, als die goddelooze kinderen van Zeuner met hun mandje met lucifers uitgaan. Waren wij maar van dat liederlijke volk bevrijd! Dat kanalje-pak betaalt geen rooden penning, en toch moet de huisbaas dat lieve goedje een vol jaar in huis houden. Dat komt omdat het gerecht en de advocaten allemaal eene lijn trekken met dien slechten betaler.”

„Hoor nu eens! vrouw Heinze,” zeide Doortje — „nu maken de jongens zulk een leven voor onze deur. Dat doen zij elken morgen om ons te plagen en de kinderen wakker te

maken, daar vrouw Scheibe dat gebroed eens heeft weggejaagd. Hoor eens — daar hebben wij het alweer — dat zal een getwist geven!”

Men hoorde duidelijk hoe vrouw Scheibe buiten, onder hevig schelden, de katten-muzikanten met bezemslagen begroette, hetwelk van den kant der jongens met een woedend noodgeschrei werd ontvangen. Daarop kwam het hoofd van een leelijk oud wijf uit het bovenste dakvenster steken, hoewel de nauwheid daarvan zulks slechts ten halve toeliet.

„Laat nu de oude heks niet met rust, jongens!” gilde hunne moeder naar omlaag — „straks komt uw vader u helpen, om die oude dat slaan eens af te leeren.”

Inderdaad hoorde men zware, snelle voetstappen langs eene smalle houten ladder naar beneden komen en onder vroolijk geschreeuw zagen de drie verjaagde muzikanten hunne hulp-troepen naderen. Maar vrouw Scheibe vond het niet raadzaam, met deze versterkte macht op die opene plaats eene ontmoeting te hebben, en verschanste zich liever zoo spoedig doenlijk achter het bolwerk harer geslotene deur, om daar met den buitenstaanden vader der muzikanten een mondgevecht aan te vangen, waarin zij, wat het schimpen en schelden betrof, niet de minste was.

Eerst toen het op den gang weder rustig geworden was, hetwelk door het vertrek van den vader der muzikanten geschiedde, waagde Doortje het, met haar pleegkind op haren arm, weder te keeren naar de woning der voedster.

Uit dit laatste verhaal blijkt, dat Doctor Maarthen Luther wel gelijk had, toen hij, bij de bede om dagelijksch brood, ook die voegde, van vrome en goede bureu te hebben.

DERDE HOOFDSTUK.

Een dag uit het leven van jeugdige marskramers.

Bertha ging met hare tasch het eerst in den muzikwinkel, waar zij de des nachts overgeschrevene stukken, met het geld daarvoor, overgaf. Het was nog vroeg en daarom nog geen tijd om de muziek te koop te gaan aanbieden; Bertha woekerde echter wijselijk met haren tijd, en had daarom eene dienst aangenomen, welke haar dagelijks eenen cent opbracht. Om deze weder te vervullen, klom zij in de Broedersteeg drie verdiepingen hoog in een huis, waar zij driemaal aanbelde. Zachtjes ging daarop de deur open en daar stond een oude man, met grijs haar en eenen slechten rok aan, welke de door Bertha geuite morgengroet onbeantwoord liet, met de eene hand haar de tasch afnam en haar met de andere eene groote aarden kruik overgaf.

Deze man, een bloedverwant van den muziekschrijver Rinne, heette Tauber en was een dansmeester, welke, daar hij voor een groot kunstenaar in zijn vak doorging, zelfs op zijne hooge jaren nog onderwijs in het dansen, en wel bij voorname families, gaf. Hij had vrouw noch kind en was als een twistzieke vrek bekend, die niemand, zelfs Bertha niet, in zijne woning toeliet, zonder eerst driemaal aan de schel getrokken te hebben.

Nadat Bertha met de, aan de bron gevulde, waterkruik terugkwam, ontving zij van haren neef order, hem in de tuin

te volgen, waar zich des dansmeesters hout- en steenkolen-voorraad bevond. Toen deze de schuur had geopend, beval hij de kleine, zes blokken hout klein te hakken en die dan op een kolenbak te leggen, welke Bertha vol scheppen en naar boven dragen moest. Het hakken ging niet makkelijk, want de bijl, die zij gebruikte, was zeer stomp en afgesleten. Onder dit werk stond Tauber er bij en gaf met argus-oogen acht of Bertha ook soms een stuk hout of steenkool in haar zak stak.

Boven ontving het meisje een niet minder afgesleten, oud en gebroken mes, waarmede zij, in Taubers bijzijn, spaanders moest snijden. Daarbij gleed het mes van het hout uit en met kracht in Bertha's linkerhand, zoodat deze erg begon te bloeden en pijn te doen.

„Onhandig ding!” duwde haar de dansmeester toe — „gij zult mij door uwe domheid het mes nog breken. De waterkruik klinkt ook al net of er eene barst in is gekomen. Zoo gaat het als men uit medelijden een jonge domoor nog wat wil laten verdienen.”

„Ach, lieve neef!” hernam Bertha bitter schreiend, — „ze-ker! door mijn toedoen heeft de kruik geen barst bekomen. Ik ga er zoo voorzichtig mede om als met een ei.”

„Die praatjes ken ik al,” — hernam Tauber knorrig — „kort en goed, als de kruik mocht breken, kunt gij mij voor uw eigen geld een nieuwe koopen. Geen woord meer! Hier, wasch deze flesch met dat bord en dit kopje schoon uit aan de bron, maar laat er geen barstje in komen. Dan is uw dagwerk afgelopen en uwen cent al weêr in zonde verdiend. Bertha nam het huisraad over, en het bloed uit hare wonde met de lippen affikkende, liep zij de vier trappen af. Na verrichten arbeid ontving zij, bij de overgave der gereinigde stukken, hare tasch terug en daarbij een cent, welke haar in

de hand gedrukt werd door den dansmeester, met een norsch: „daar hebt gij uw loon.”

Bertha bedankte beleefd en sprong blij te moe van de trappen af.

„Dat is de twee en zestigste al!” riep zij in verrukking uit, toen zij het donkere huis achter haren rug had. „Wat zal vader opzien en zich verheugen als ik hem die lange, lange rei, voor zal tellen.”

Zij opende de dicht gehoudene rechterhand, om den ontvangeren en gewis zuur verdienen cent bij het volle daglicht te bezien. Toen zij hem omkeerde om de keerzijde te zien, verschrikte zij hevig.

„Ach, goede hemel!” — klaagde zij. — „Neef heeft mij een kwaden cent gegeven, een Belgischen, die geen mensch hier ontvangt.

Zonder zich lang te bedenken, vloog zij de vier trappen weder op en belde driemalen. De neef zette een grommig gezicht, toen hij open deed, en voer hevig tegen de kleine uit: „Wat wilt gij, malle deern? Ik heb u immers gezegd, dat ik u heden niet meer noodig heb.”

„Ach, lieve neef!” sprak Bertha met kleine tusschenpoozen — „gij hebt mij — een kwaden — cent gegeven.”

„Ik?” vroeg Tauber toornig — „dat is een vervloekte leugen! Ik valsch geld geven! Waar zou ik dat van daan halen, hé? Ik wou wel eens weten wie mij valsch geld in mijne handen kon stoppen. O, gij kleine deugniet! Ik doorgrond u, gij zult vast een slechten cent gereed gehad hebben, om mij daarvoor een goeden af te zetten.”

„Zeker niet!” verdedigde Bertha zich, diep gekrenkt — „Zie maar, neef! dat is de cent, dien gij mij daar straks gegeven hebt, buitendien heb ik er geen bij mij, en wilt gij het niet gelooven, dan kunt gij mij onderzoeken.”

„Dan moest ik wel gek zijn!” hernam Tauber — „Ik ken uwe streken heel wel. Mijn goeden cent hebt gij beneden in huis ergens geborgen en daarvoor dezen slechten voor den dag gehaald. Maak dat gij wekomt!”

Hierbij wierp Tauber de deur dicht en liet Bertha ongetroost buiten staan. In de eerste opwelling van haren toorn, wierp de kleine de cent met hevigheid tegen den grond. „Die vrek!” mompelde zij daarbij tusschen de tanden. „Goed! hij moet maar zien hoe hij eene andere dienstbode voor zijn valschen cent krijgt.” Daarop volgde een vloed van tranen, en snikkend riep het meisje, met ten hemel geslagen blik, uit: „Gij weet het, Heere, dat hij mij een valschen cent gegeven heeft en dat ik hem niet bedriegen wil. Ja, goede God, gij zijt getuige, en mijn vader zal mij ook gelooven, als ik het hem zeg. Maar neen! ik wil hem met een aantal centen een onverwacht genoeg verschaffen. Als ik echter nu mijn wedervaren verhaal, dan is de verrassing uit. Ik heb pas 62 centen en wil het nog tot kerstmis volhouden. Wat staat mij te doen? Zal ik mij de belediging laten welgevallen om mijns vaders wil, of zal ik den gierigen neef maar brutaal de dienst opzeggen? Hm! ik had ook in het bijzijn van neef den cent wel kunnen bezien, om hem op heeter daad te betrappen. Zoo wordt men door ondervinding eerst wijs. Vader zegt altijd: het is beter onrecht te lijden, dan te bedrijven. En het zijn niet alleen zijne woorden, maar hij zelf heeft het door daden bevestigd, toen de advocaat Wegner hem de 500 gulden had afgezet door een valschen eed, en die toen door eene beroerte werd getroffen, waarna zijn geweten ontwaakte, zoodat hij alles op zijn sterfbed aan vader bekende en om vergeving bad. En vader vergaf het hem ook en vertroostte hem, ofschoon hij geen duit terug kreeg van de 500 gulden, die ons gansche vermogen uitmaak-

ten. Maar één cent is, in vergelijking van 500 gulden niets, en ik zal daarom het onrecht dragen, dat die gierige neef mij heeft aangedaan. De goede „God is toch mijn getuige, en dat troost mij.” —

Ja, wel is het een zeer groote troost voor den rechtvaardige, altijd den alwetende tot getuige te hebben. Dat helpt ons, menig onrecht en het ons daarvoor veroorzaakte leed geduldig dragen.

Bertha bukte hierop om den weggeworpen cent weder op te zoeken. „Want” — zeide deze „laat ik hem liggen, dan raapt neef hem op, om er nog eens iemand mede te bedriegen. Wellicht kom ik of vader eens op Belgisch grondgebied, en dan kunnen wij hem goed uitgeven. Het kan wel zijn, dat ik mij heden zeer ten onrechte gekweld heb en bovendien nog in de hand gesneden.

Éen voordeel had Bertha toch van den straks volvoerden arbeid: dat zij zich daardoor verwarmd had, hetgeen bij de reeds heerschende herfstkoelte, veel waard was. Zij ging in de huizen, waar zij wist of vermoedde, dat pianospelers woonde. Dezen bood zij hare waren aan. Gewoonlijk werd de kleine met korte of barsche antwoorden van de deur afgewezen. Enkele echter, en vooral de dames, zagen de muziekstukken eerst eens door, of speelden ze en gaven ze dan aan de kleine verkoopster terug, zeggende, dat zij ze niet noodig hadden, zoodat deze dikwerf een half uur en langer in het voorhuis moest wachten. Zoo liep Bertha van straat tot straat, van huis tot huis, trap op trap af. Maar helaas! haar mandje bleef gevuld en hare beurs ledig. Zij kwam ook over de markt, waar al de heerlijke herfstvruchten, die den voorbijganger toelachten en schenen uit te noodigen om er van te gebruiken, met groote massa's lagen opgehoopt en te koop werden uitgeroepen. Hier bemerkte Bertha de drie jongens

van haren huisgenoot Zeuner, welke, onder het aanbieden van lucifers tusschen koopers en verkoopers omwandelende, met onbeschoffheid hunne waren aan den man zochten te brengen. Het ontging Bertha's blik niet, hoe de knapen elkander verdrongen tusschen de welgevulde vruchtmanden, en terwijl de verkoopster het druk had met de koopers, er met geoeffende hand eene greep in deden en den buit in zekerheid brachten. Op dit gezicht ontstak Bertha in eene billijke gramschap en maakte eene fruitverkoopster op eenen jongen opmerkzaam, die juist eene kostbare perzik uit de mand had genomen en gereed was, die in zijnen zak te steken. Toen werd den jeugdigen dief, de zoete vrucht weder afgenomen en hij zelf met eenige onzachte vuistslagen bestraft. Bertha ontwaarde, voortwandelende, de drie gebroeders, welke allen gelijk, de vuisten dreigend tegen haar ophieven en door allerlei gemeene gebaren en uitroepen hunne woede deden blijken.

Bij het zien van een grooten mand vol hazelnoten, vergat Bertha echter de wraakgierige kinderen van Zeuner. Zij naderde de verleidelijke vrucht en beschouwde aandachtig en stilzwijgend de donker bruine ezelskoppen die, even als bij den god der heidenen, Janus, allen dubbel waren. Bertha stak hare hand in den zak, waar zij haar geld bewaarde. Ja, als de van neef ontvangen cent geen valsche was geweest! dan had zij het beter met haar geweten overeen kunnen brengen, om den van haren vader ontvangenen aan hazelnoten te versnoepen. En daarenboven had zij heden nog geen enkel muziekstuk verkocht. Het was eene groote verzoeking en Herkules aan den Kruisweg kon niet besluiteloozer zijn dan Bertha Rinne, wie het toescheen als of die leelijke noten haar met hare lange ezelssooren vriendelijk toeknikten. Eene vreemde, schijnbaar vijandig gezinde macht moest de wankelende dochter van Eva te hulp komen.

„Koopman!” riep plotseling eene fleemende kinderstem tot den notenverkooper, die een grommige oude man was — „dat meisje hier, wil hazelnoten stelen; daar moogt gij wel opletten.” Verschrikt en verontwaardigd keerde Bertha zich om en zag den jongsten van Zeuners zonen, boosaardig lachende over het welgelukken van zijnen aanslag. Met dreigende woorden en gebaren jaagde de koopman de verslagene muziekvenster heen, welke met diepe schaamte en een hoogrooden bloos op de wangen, hard voortliep. Lang hield zij hare blikken nog ter neder geslagen, uit vrees dat al wie haar tegen kwam haar voor eene diefegge zoude aanzien.

„Had ik mijns vaders raad ook maar gevolgd!” — sprak Bertha met bitteren spijt tot zich zelve. „Hij heeft mij immers nadrukkelijk aangeraden, de oogden af te wenden, als ik over de fruitmarkt ging.”

Bertha was dezen ochtend zeer ongelukkig met haren handel. Zuchtend keerde zij tegen den middag huiswaarts. Toen zij in de nabijheid van eenen winkel kwam, bedacht zij iets, dat zij dadelijk ging ten uitvoer brengen.

De eigenaar van gezegden winkel handelde, behalve in kruidenierswaren, ook in oud koper, tin, ijzer, blik enz. wisselde geld en dreef dien ruilhandel ook met de geringste voorwerpen. Daarom ging het zijnen kleinen handel ook bijzonder wel, en koopers en verkoopers behoorden meest tot de burgerklasse. Deze koopman heette mijnheer Klabe maar in de wandeling had hij den bijnaam van „Knaphans”, gekregen, omdat hij zelfs de koffieboonen stuk brak als de weegschaal onmerkbaar ter rechter- of ter linkerzijde overhelde. Toen Bertha in den winkel trad, zag zij de drie kinderen van Zeuner voor de toonbank staan, waarom zij zich verborg achter eene groote en zware wolbaal, totdat zij gereed zouden zijn. Klabe, een klein net gebouwd mannetje, met kort afgesneden

haren en een rond, maar knokkig gezicht, was bezig om de, door de knapen te koop aangeboden en meerendeels gestolene goederen te wegen en hunne geldswaarde te berekenen.

Willem Zeuner, de oudste der broeders, had eene koperen deurschel, August een tinnen eetlepel en Omar eene ijzeren bout van een rijtuig bemachtigd, die zij dadelijk weder voor geld gingen wisselen. Klabe schatte deze zaakjes op 15, 8 en 4 centen, maar vroeg, vóór hij het uitbetaalde, of zij er geene andere waren voor begeerden. Daarbij wees hij — bekend met de zwakke zijde der kinderen — op eene rei glazen doozen, waarin allerhande stuisterijen lagen. „Geef mij voor drie centen klompjes suiker, Mijnheer Klabe” zeide Omar — „en voor een cent eene prent van de lijfgarde.” „En mij voor zes centen anijskoekjes” — ging August voort — „en voor twee centen eene prent met muzikanten.”

„Zijn die gebrande amandelen versch?” vroeg Willem — „geef er mij dan een ons van, en om het vol te maken nog voor een cent een prent van den oorlog.”

„Goed! zeer goed!” zeide mijnheer Klabe en woog de gebrande amandelen, de anijskoekjes en de suikerklompjes af. Nadat iedere knaap zijn deel bekomen had, haalde de koopman eene bont gekleurde prent, voorstellende de Saksische Lijfgarde in zes rijen. De eerste rij bestond uit het muziekkorps met den turkschen trommel, de groote standaard met bellen, den bekkenslager en de overige hobo-spelers. Klabe sneed er deze reep af, en liet ze voor de 2 centen aan den anijs-snoeper. De onderste reep enkel uit gemeen soldaten bestaande, ontving Omar. Hierop haalde mijnheer Klabe een andere prent voor den dag, welke den krijg, in grootere en kleinere groepen, voorstelde. Willem mocht hiervan de helft uitkiezen, welke hij het liefst wilde hebben; hetwelk eenig oponthoud veroorzaakte, daar de broeders het zoo spoedig

niet eens konden worden over de beste keuze. Toen zij den winkel verlieten hielden zij zoodanig de oogen op hunne prenten gevestigd, dat Bertha achter de wolbaal niet hoopte opgemerkt te zullen worden. Het toeval wilde echter, dat Omar haar ontdekte en deze opmerking buiten aan zijne broeders mededeelde.

Intusschen trad Bertha voor de toonbank.

„Hoeveel geeft gij mij voor dezen slechten cent?” vroeg zij, het geldstuk nederleggende.

Mijnheer Klabe bezichtigde het en zeide minachtend: „Een Belgische! hm! daar gaan er 50 in een franc en hier geldt hij even veel als niets. Een griffel of een stukje drop, meer geef ik er niet voor.”

„Ik wilde er gaarne geld voor hebben — zeide Bertha op smeekenden toon.

„Geld?” hernam de koopman — „kijk eens aan! — Hoor eens, ik meen, dat gij sedert een geruimen tijd geen olie meer bij mij gehaald hebt! De eene hand moet de andere waschen. Tot het wisselen van slecht geld zou ik dus nog goed genoeg zijn, maar niet om winkelgoederen van te koopen. Klanten, die mij ontrouw zijn geworden, bedien ik niet.”

„Wij zijn u niet ontrouw geworden, mijnheer Klabe!” hernam Bertha, „maar de dochter van den oliëfabrikant op den molen buiten deze stad, nam voor 10 stuivers muziek van ons en betaalde daarvoor met olie, waaraan wij tot nu toe genoeg hadden. Maar zoodra wij ze nu noodig hebben, komen wij weder bij u.”

„Als het waar is” — zeide Klabe. „Nu, om u te laten zien, dat ik niet zoo haatdragend ben, hebt gij hier voor uwen Brabander een goeden halven cent.”

Bijna was Bertha met den ontvangen halven cent weggegaan, zonder dien nauwkeurig bezichtigd te hebben. Nog

juist bij tijds en tot haar geluk viel haar het voorval met den cent in.

„Mijnheer Klabe!” — riep Bertha terstond — „gij hebt mij in plaats van een halven cent slechts eene centime gegeven!”

„Hoe zou ik daaraan komen?” vroeg deze verwonderd, bracht het bedoelde geldstuk bij zijne oogen en riep toen zeer ontsteld uit: „Lieve deugd! Het is ook een Brabander! Dan heeft de een of andere schurk mij bedrogen. Maar onze tegenwoordige halve centen zijn ook even groot als de centimes! Alles wordt kleiner gemaakt, van de bierglazen af tot de pruimenmandjes toe. Zelfs leggen de kippen tegenwoordig kleinere eieren dan vroeger, en het tarwe- en roggebrood, ja zelfs de soldaten krimpen dagelijks meer in een. Alleen de belastingen groeien met ieder jaar aan, en de loonen ook, het is verschrikkelijk om aan te denken.” Onder deze alleenpraak wierp de koopman het kind een goeden halven cent toe.

Toen Bertha uit den winkel kwam, werd zij opgewacht door Wilhelm Zeuner, die haar spottend vroeg:

„Lieve Jufvrouw Klikspaan, mag ik zoo vrij zijn, u een slag te geven?” Met deze woorden sloeg de kwade jongen het arme meisje met zijne vuist op den rug. Hierover barstten de beide andere broeders in een baldadig gelach uit en staken de handen wijd uit voor de toppen hunner neus, terwijl zij haar uitjouwden.

Toen Willem echter zijn aanslag wilde herhalen, verdedigde Bertha zich zoo heftig, dat zijn open marsje met lucifers viel en hij zich denzelfden arbeid getroosten moest, als Urban's broeder in den vroegen morgen met de stukken koek.

Even als die, riep ook Willem de ontvluchtende Bertha na: „Dat zal u te pas komen!”

Des namiddags begon Bertha hare taak opnieuw. Toen zij

bij een huis aanbelde, werd zij door de keukenmeid begroet met de woorden: „Zoo, ondeugend ding! Zijt gij daar weer om het een of ander weg te stelen. Maak maar spoedig, dat gij weg komt, of ik laat de politie halen. Van morgen pas heeft dat slechte gebroed mij de koperen deurschel afgedraaid en nu loeren zij weder op wat anders.”

„Ik heb geen schel afgedraaid” — klaagde Bertha — „maar de jongens van Zeuner, die met lucifers loopen, hebben er wel een aan den koopman Klabe verkocht. Hoe zag hij er uit?”

„Hier kunt gij van binnen aan de deur de andere helft er van zien” — zeide de meid. — „Lijkt ze daar op?”

„Ja, juist” — verzekerde Bertha.

Daarop riep de keukenmeid hare meesteres, welke Bertha nauwkeurig over dit voorval ondervroeg en haar toen met de meid naar het naaste bureau van politie stuurde, waar zij hare verklaring moest herhalen. De commissaris zocht nu, op grond van Bertha's aanklacht, alles bij den koopman Klabe na, maar deze was glad genoeg geweest om de gezamentlijke voorwerpen, door hem van Zeuner's kinderen gekocht, op eene goede plaats te verbergen. Hij, zoowel als de jonge dieven, loochenden brutaal al wat Bertha gezien en verklaard had, zoodat deze ongelijk kreeg en als een valsche beschuldigster werd uitgekreten. Zoo had Bertha door hare waarheidsliefde in den koopman een vijand te meer gekregen, en dat de Zeuners na dit voorval nog verbitterder op het meisje waren, spreekt van zelf.

De avond begon reeds te vallen, en nog had Bertha pas voor 4 stuivers muziekstukken verkocht. Daar zag zij een livereibediende naar haar toe komen, die haar, blijkbaar zeer beangst, aldus aansprak.

„Ach, lieve kleine! Hebt gij geen klein kortharig hondje

gezien? Het is mij ontloopen, en ik word zeker uit mijne dienst gejaagd, als ik het niet weder vind!"

Vóór dat Bertha nog antwoorden kon, verzamelden zich reeds vele nieuwsgierigen, waar de bediende zijnen nood aan klaagde en die hij om bijstand verzocht.

„Ik dien,” — sprak hij — „bij den Russischen gezant, en Mevrouw de gravin beval mij heden een weinig met het hondje in de lucht te gaan. Het dier heeft twintig gulden gekost, en daarvoor wil de Mevrouw het nog niet eens missen, want zij heeft het lief als een kind. Ik sprak slechts eene minuut met een bekende, en toen ik naar het beesje omzag, was het weg. Ik heb de gansche straat reeds op en neder geloopen, aan ieder gevraagd, maar alles te vergeefs. Ach, ik durf zonder *Joli* niet onder de oogen mijner meesteres te komen.”

Onder alle aanwezigen was Bertha de eenige, die den bediende eenig naricht kon geven, waar of de hond wel mocht zijn. Zij was bekend met het oneerlijk bedrijf van haren linker buurman, en was voor weinige oogenblikken nog zijnen zoon Albert tegen gekomen; die, altijd voorzien van stukken worst en andere verleidingsmiddelen, de honden wist te lokken. De man was zoo beangst, dat het zweet hem langs het voorhoofd liep; wellicht ook had hij vrouw en kinderen die, door het verlies van het hondje, tegelijk tot armoede zouden vervallen.

Zonder zich lang te bedenken, duidde Bertha hem de woning van den hondenkoopman Wolke aan, en de plaats, waar hij gewoonlijk de gestolene honden bewaarde, waarbij zij hem aanried, om, ingeval de bedoelde hond er nog niet mocht zijn, te wachten op de terugkomst van Albert, dien zij in de nabijheid der straat had zien loopen.

De bediende echter vroeg Bertha om mede te gaan, daar

hij te Dresden nog te weinig bekend was, en Bertha kon hem dit niet weigeren. En, hoe toevallig! toen beide in de nabijheid van het huis kwamen, waarin zoowel Rinne als de hondendief woonde, kwam Albert van den anderen kant aan. De knaap hield iets onder zijn buis verborgen en toen de bediende op een door Bertha gegeven teeken, den knaap vasthield en hem dwong om het verborgene te laten zien, bleek het juist het vermiste hondje met zijnen rooden, met zilver bezetten halsband te zijn.

„O, gij spitsboef!” zeide de bediende met een mengeling van vreugde en toorn, terwijl hij met de eene hand het hondje naar zich toe nam en met de andere, den knaap eene geduchte oorveeg toediende, — „ik zal er aangifte van doen aan de politie, opdat zulk dievengebroed ter plaatse komt, waar het behoort te zijn. Maar u” — zich tot Bertha wendende — „mijn kind, zeg ik duizendmaal dank, en kan ik u immer van dienst zijn, dan ben ik daartoe van ganscher harte bereid.”

Deze dankbetuiging had de van spijt weenende Albert mede aangehoord, en daaruit opgemaakt, dat Bertha een groot aandeel in de toedracht dezer zaak hebben moest. Daarom verhief hij zijne vuist ook dreigend tegen het meisje, dat zonder een woord te spreken zich omkeerde en weder op weg ging.

Aan den linkerhoek der straat, bij de markt, staat te Dresden het bekende nieuwe koffiehuis. Des avonds van den bedoelden dag bevonden zich daar vele, maar alleen mannelijke bezoekers, welke de couranten lazen, biljart, kaart en andere spellen speelden, of er naar zagen.

Van tijd tot tijd verschenen hier jeugdige marskramers, zoowel jongens als meisjes. Een meisje bood reuk-zeep te koop aan en hield zulk een stuk den ijverigen courantenlezer of speler onder zijnen neus, hetwelk gewoonlijk door een onvriendelijk woord of dikwijls ook door een klap beantwoord

werd. Een ander meisje kwam met brievencouverts, een derde met bloemruikertjes, drie jongens, die den lezer reeds bekend zijn, prezen hunne goed ontbrandende lucifers aan; een vierde knaap liet een mormeldier zien; een vijfde beklom zonder omwegen een stoel en begon stoutweg te declameren. Het grootste gedeelte dezer marskramers echter zong een en hetzelfde deuntje: dat zij doodarm waren en geen vader of moeder meer hadden of wel dat deze dood-ziek lagen, dat zij dien dag nog niets verkocht en dus ook nog niets gegeten hadden, en besloten met de bede, hun toch iets te willen geven. Dit alles werd met eene huilende stem, een treurig gelaat en klagende gebaren geuit, waarbij zij echter ook in de rondte zagen, of er soms het een of het ander vlug weg te kapen was.

Bertha bevond zich ook in dit huis, maar twee verdiepingen hooger, waar eene liefhebster van muziek hare stukken had doorgespeeld en waar zij dus geruimen tijd had moeten wachten. Toen zij eindelijk afklom en op den ondersten trap was gekomen hoorde zij eenen voor haar uitgaanden heer, met eene klagende stem aldus aanspreken: „Heb toch de goedheid iets te geven aan een armen jongen, ik heb zulk eenen honger en koude.”

Het knaapje, dat deze woorden sprak, lag met bloote voeten en slechts gedekt met een hemd en eenen broek op de koude stoep, en strekte, zonder zich op te richten, smeekend zijne rechter hand uit. Daarbij zag het aangezicht van den jongen er zeer verhavend, bebloed en met bonte en blauwe plekken, uit. Uit den gang kon men, als een levendig contrast, een vroolijk gejuich van kinderstemmen hooren weergalmen. Dit hield echter plotseling op, daar de heer, welke den bedelenden knaap stilzwijgend voorbijgelopen was, nu in de gang was gekomen, waar hij zich door de gansche ver-

zaming van jeugdige marskramers omringd en door nieuwe, op klagen den toon geuite, verzoeken, bestormd zag.

Intusschen was Bertha bij den knaap op den trap blijven staan en sprak dezen thans verwonderd aan: „Hé! Urban! zijt gij het? Waarom keert gij niet weder naar huis, in plaats van hier koude en honger te blijven lijden?”

Vroolijk antwoordde Urban: „Ik zal er wel op passen, om naar huis te gaan. Daar zoude het er treurig voor mij uitzien. Weet gij wel, Bertha, dat ik van daag al 14 stuivers heb opgehaald? En dan nog een buis, een paar kousen en laarzen ook! En vijf stukken koek, vier broodjes met worst en eene menigte appelen en peren heb ik gegeten en 5 koppen koffie gedronken. Ik heb het in mijn geheele leven nog zoo goed niet gehad.”

„Veertien stuivers?” herhaalde Bertha verwonderd en dacht daarbij aan de vier stuivers, door haar verdiend, aan haar heen en weder loopen gedurende den ganschen dag, en aan haren, aanhoudend schrijvenden vader, die van deze vier stuivers het muziekpapier, de huur, pennen en inkt moest bekostigen. „Maar gij hebt toch geen buis aan en geen kousen en schoenen ook?”

„Die heb ik geborgen” — hernam Urban slim — „Zoo als ik hier ben, hebben de menschen meer medelijden met mij en geven mij met volle handen. Aan de koude ben ik al gewoon, ha! ha! ha! Als Albert dat wist, hoe goed het mij nu gaat, dan barstte hij van nijd!”

„Maar waar zult gij dan gedurende den nacht blijven?” vroeg Bertha medelijdend. „Als de politie u ontdekt, dan wordt gij naar het verbeterhuis voor kinderen gebracht.”

„Daarvoor is wel gezorgd” — hernam Urban — „ik weet een ferme schuur vol hooi en stroo te staan; daar kruip ik in en slaap dan veel beter als te huis in bed, waar Albert

mij altijd trapte en uit het bed gooide, als ik de zuivere helft van het dek voor mij wilde hebben.”

Bertha ging door en liet Urban op de stoep liggen. Toen zij in den gang kwam hieven de daar nog vergaderde marskramers het bekende liedje aan:

»Klikspaan, halve maan!
Je durft niet over straat te gaan, enz.”

De laatste woorden, welke bijzonder hard werden geschreeuwd, werden achtervolgd door een honend gelach, waaruit men kon opmaken, dat het gezang op Bertha gemunt was. Deze herkende in de zonen van Zeuner al aanstonds de opruiers van dit geschreeuw en bereidde zich toen voor op een anderen aanval.

„Daar komt zij, die kwade meid!” riep August. „Lach haar uit, ha! ha! ha!”

Inmiddels naderde Willem het meisje met opgeheven vuist en zeide: „Kwade meid, zou ik u ook wel een stomp mogen geven!”

„Als gij mij niet met rust laat, roep ik dadelijk om hulp!” zeide Bertha, terwijl zij hare tasch als een schild voor zich hield. Deze bedreiging zou wellicht ijdel geweest zijn, indien er geen beschermer voor Bertha was opgetreden, die niemand anders dan de onnoozele Urban was.

Even als vele menschen, die zwak van geest zijn, was ook Urban des te sterker en grooter van lichaam; zoodra hij hoorde, dat zijne goede vriendin en buurmeisje zich in gevaar bevond, sprong hij vlug den trap op. Zijne gebalde vuist kwam in aanraking met dien van Willem en hij duwde hem, terwijl gene moest afdeinzen, tot onder de neus van zijne tegenpartij, terwijl hij hem toeriep: „Kom nu eens aan Bertha's lijf, dan zult gij het voelen!”

Urban stond in zijn huis bekend als een knaap, die, ééns woedend gemaakt, geenen, al was het ook den sterksten tegenstander schroomde, maar zelfs overmoedig elk gevaar het hoofd durfde bieden. De kinderen van Zeuner, die Urbans kracht en moed reeds meermalen tot hun nadeel hadden leeren kennen, waren laaghartige jongens, die alleen tegen zwakken en weerloozen durfden beginnen. Daarom lieten zij ook nu Bertha ongehinderd uit het huis gaan, terwijl zij tot aan de deur door Urban werd begeleid. Alzoo had Bertha er toch reeds eenige vrucht van, dat zij zich tegen den, als onnoozel verstootenen en mishandelden Urban, medelijgend en toegevend betoond had. Zij ging nu door verscheidene straten naar de nieuwe markt, waar in de nabijheid van het museum eene groote waterplas lag, welke veel geelk naar een vijvertje. Er was dien dag een hevigen, hoewel spoedig voorbijgaanden, stortregen gevallen en doordien er eene goot verstopt was, kon het water hier niet wegstroomen. De maan, welke boven de kerk stond, spiegelde zich duidelijk en helder in het water, hetgeen door het meisje met groote vreugde werd gezien. Nadat zij een oogenblik de maan en de zilveren sterren in het water had beschouwd, boog zij zich over de watervlakte, om ook haar eigen beeld te aanschouwen. Ja, dat was zij, de arme muziekventster, welke te huis geen spiegel bezat om zich en haar toilet in oogenschouw te kunnen nemen. Zij knikte en lachte tegen haar beeld, even als de zoon der natuur, die voor de eerste maal een spiegel te zien krijgt.

Plotseling gevoelde Bertha zulk een hevigen schok, dat haar voorover gebogen bovenlijf het evenwicht verloor en zij lang uit in het terugspattende regenwater viel. Van schrik hoorde zij het schel en honend gelach niet, dat zich bij haren val deed hooren en door de jongens van Zeuner, die haar heimelijk achtervolgd waren, werd aangeheven.

Spoedig zocht Bertha weder op te staan. Haar aangezicht, even als hare kleederen, dropen van water. Welk een onheil voor haar, daar de laatstgenoemde hare eenige en beste waren! En waar was hare tasch met de muziekbladen gebleven? Ach, die had ook, met hare meesteres, hetzelfde bad genomen, en met haar ook al de muziekstukken. Welk eene schade! Welk een verlies van tijd, werk en papier! Die arme vader! Ook hij moest lijden door de ondeugendheid der stoute kinderen zijner bureu! Ach! de dag van heden was wel zeer droevig, — arm aan verdiensten en rijk aan vervolging, smaad en schade!

Bitter weenend keerde Bertha door de straat in hare woning terug. Toen zij de laatste der vier trappen opklom, trapte zij, terwijl het stik donker was, op een knuppel, welke uit schandelijke baldadigheid op den trap scheen gelegd te zijn. De stok rolde voort onder Bertha's voet, zoodat deze uitgleed en het meisje deed vallen. Bertha's linker scheenbeen sloeg tegen den scherpen kant van de laagste trede van den trap, hare kin tegen eene hoogere en de rechterhand, welke zij vrij had, verstuurde zij bij het angstig vooruitsteken onder het vallen. Bij het geraas van den val weërgalmde het honend gelach weder uit de diepte.

De goede Rinne verschrikte niet weinig, toen zijne dochter weenend en druipend van het water, met bebloede kin en scheenbeen, met verlamde hand en bedorven muziekstukken, in de kamer strompelde.

Hoe goed is het toch voor den armen, dat men het krachtige en beste geneesmiddel, het koude water algemeen heeft leeren kennen! Terwijl de arme muzikschrijver kompressen van dit medicament op de kin, het scheenbeen en de hand zijner dochter legde, sprak hij tot haar, die eigenlijk meer klaagde over de doornatte kleeding en de bedorven muziek

dan over hare pijnen: „Wees maar stil, Bertha, uwe kleederen kunnen weder gedroogd en de muziek op nieuw geschreven worden, en ook uwe kwetsuren zullen genezen. Gij zijt slechts naar het lichaam bedorven, terwijl de kinderen van Zeuner en Wolke het daarentegen naar de ziel zijn. Het is beter met verminkte ledematen tot het eeuwige leven in te gaan, dan dat gij, even als de goddeloozen, met verdorvene ziel ter helle zoudt varen. Ook den onnoozelen Urban mocht gij niet benijden over zijn aanzienlijk bedeloon en het daaraan verbonden genoeg. Ook hij betreedt den breeden weg, die ten verderve leidt. Volhardt gij echter met geduldig te zijn in uw lot, want diegenen, die God lief hebben, werken alle dingen mede ten goede!”

Bertha had een treurigen nacht, maar een goed geweten, en daardoor ten minste innerlijken vrede.

VIERDE HOOFDSTUK.

Een dag uit het leven van een giergaard.

Op den vroegen morgen van den volgenden dag verliet de oude Tauber, de dansmeester, zijne woning, om het benooidige voor zijn ontbijt te halen. Door langdurig navorschen had hij ontdekt, dat een bakker in zekere straat, van al zijne talrijke ambtsbroeders, de grootste brooden bakte. Hoewel deze meelkunstenaar een groot eind weegs van het huis des dansmeesters af zijnen winkel had, zoo zag deze noch tegen het tijdverlies, noch tegen het afslijten zijner schoenen op, om dagelijks wellicht een half, of wel een geheel lood deeg meer te krijgen. Voorts had Tauber ondervonden, dat de koopman Klabe tegenwoordig eene soort van koffie had, welke deze meesterlijk wist te branden, die vrij was van een onaangenamen smaak en daarbij een halven cent op het lood goedkooper was, dan bij andere kooplieden. Zoolang hij deze soort van koffie in voorraad had, had Klabe den ouden dansmeester tot koffiekland; de suiker en wat hij meer noodig had, haalde hij daarentegen weder bij andere winkeliers.

„Maar mijn lieve heer Tauber,” zeide Klabe, toen deze weder even als altijd een lood gebrande koffie begeerde — „waarom haalt gij de overige koloniale waren, die gij noodig hebt, ook niet bij mij? Gebruikt gij geen siroop of suiker? Geen lamp- of salade-olie?”

De oude man nam eene gebogene houding aan, sloeg zijne

voor de borst gevouwene handen heen en weder, en antwoordde op zachten, doch doordringenden toon: „Och, mijn beste heer Klabe! Neem het mij niet kwalijk, als ik u zeg, dat een uwer heeren ambtgenooten, de koopman Reichenberg te Leipzig, mijne levensdagen zoowel van het zoete als van het onbekrompene heeft beroofd. Door de meest volhardende vlijt en de ontbering van alle mogelijke levensgenot, had ik mij een spaarpenning voor den ouden dag verzameld en dien aan genoemden Reichenberg geleend. Toen heeft” — Tauber haalde een blauw katoenen zakdoek uit den zak en droogde daarmede zijne oogen af — „dat gewetenlooze mensch — vergeef mij die uitdrukking — mijn zuur verdiend geld doorgebracht, bankroet gespeeld en — mij arm gemaakt! Het weinige, dat ik uit de failliete massa bekwam, moest ik den advokaten betalen. Dat is een zware slag op den ouden dag als de zwakke beenen niet meer willen springen. Daarom moet ik nog dansles geven, om niet van gebrek om te komen. Maar, kreeg ik vroeger voor het uur een daalder, thans willen zij ter nauwernood een gulden betalen, en daarvan moet ik dan den vioolspeler nog bekostigen. Nu strekt al mijn tobben en streven nog maar tot het doel, om zooveel na te laten, dat ik eerlijk en fatsoenlijk begraven word. Niet in een eenvoudig graf en zonder gezang of muziek, maar met vier paarden en twee treurwagens, en mijn biechtvader moet eene lijkrede over mij houden, en daarbij Reichenberg geweldig doorhalen, opdat alle omstanders vernemen, hoe schandelijk hij mij heeft bedrogen. Gij ziet hieruit, mijn goede heer, dat het bij dit eenvoudige lood koffie moet blijven.”

Mijnheer Klabe was door dit verhaal zoo getroffen dat hij vergat de halve koffieboon van het, buitendien toch lichte, lood af te breken, hetwelk hij anders niet zou nagelaten hebben. De dansmeester droogde nogmaals zijne oogen af, vouwde

den doek weder zorgvuldig op en stak hem in zijnen zak. Toen liep hij met buitenwaarts gezette voeten en een dribbelen dansmeesters-gang uit den winkel, nadat hij eene hier nedergezette aarden kruik in de linkerhand had genomen. In deze kruik, oorspronkelijk voor bier bestemd, ging Tauber melk op de markt halen. Hier was de oude dansmeester de schrik en de ergenis der gezamentlijke melk- en boterverkoopsters. Want hij was gewoon eerst alle rijen te doorloopen en de waren te proeven, om zich ten laatste voor drie of hoogstens zes centen van de goedkoopste soort aan te schaffen. Met de boter deed hij even als met de melk, behalve dat hij hier niet minder van kon krijgen dan een maatje of een stukje. Tot een zoodanigen inkoop ging hij eerst dan over, als de boter zeer goed en goedkoop was of dreigde duurder te worden. Buitendien haalde hij zijne benoodigde boter op derdelei wijze in kleine winkeltjes. Te vergeefs hadden de koopvrouwen den onvermoeid proevenden en zich eerst vol drinkenden melkkalant, door onvriendelijke behandeling of door een onevenredig hoogen prijs op te geven, zoeken af te schrikken. De onbeleefdheid beantwoordde hij met eene des te grootere voorkomendheid, en vond hij na het proeven den prijs onevenredig aan de kwaliteit der waren, dan ontving de koopvrouw in de beleefdste bewoordingen eene, nochtans scherpe strafpredikatie. Daarbij sprak Tauber iedere boerin aan met: „Mijn lieve juffrouw” en zeide „beleefdheid gaat boven schoonheid.”

Daar het des morgens reeds tamelijk koel was, kookte de dansmeester zijne koffie op de kachel, welke hij bespannen had met verschillende koorden. Op deze koorden hingen tamelijk dikke appelschillen, welke Tauber afschilde van de appelen, die hij at, en welke hij, alzoo gedroogd, bewaarde en later voor appelsoep gebruikte. Nadat Tauber ontbeten

had, nam hij zijn bed met den stroozak uit zijne bedstede en onderzocht den bodem, welke uit onderscheidene smalle planken bestond. Eene daarvan was, zooals hij den vorigen avond, toen hij ging liggen, door een luid gekraak had vernomen, door midden gebroken en nu was hij voornemens om die schade kosteloos te gaan verhelpen. In vroeger tijd had Tauber eene houten watervat gehad, welke thans niet meer bruikbaar was. Zorgvuldig had hij de nog bruikbare duigen bewaard en twee daarvan wendde hij aan om de planken aan beide zijden te onderschragen en met behulp van touwen, deze weder nieuwen steun te geven. Toen hij hierin naar wensch geslaagd was, maakte hij zijn bed op, waarvan de kussens zonder overtrek waren om het waschgeld daarvan te besparen.

Het driemaal herhaald gebel verkondigde thans Bertha's komst. Tauber ging open doen. Het gezicht der kleine was verbonden en hare gelaatstrekken verrieden, welke eene pijn zij leed. Hinkend en onder het uitstaan van veel smart had zij, tegen het afraden van haren vader aan, haar dagwerk aangevangen. Want zij wist, dat haar wegblijven bij neef Tauber haar onmiddellijk ontslag ten gevolge zoude hebben. Het waterhalen en het overige lichte werk ging gemakkelijk van de hand, ofschoon het trappen klimmen haar moeilijk viel; maar toen zij aan het hout hakken, steenkolen scheppen en dragen moest, weigerden de krachten in hare verstuipte hand alle verdere dienst. Door de hevige inspanning werd de pijn in de kin, het scheenbeen en hand wezentlijk ondragelijk. Bertha beet zich op de tanden, hield met het hakken op, beproefde met de linkerhand de stompe bijl te hanteren en ontving daarvoor, zoowel als over hare langzaamheid, van haren neef harde scheldwoorden.

Toen Bertha haren val van gisteren als verontschuldiging

inbracht, voerde de neef hier barsch tegen in, dat alleen hare jeugdige onbezonnenheid de oorzaak hiervan geweest was, en zij daarom volgens recht er voor lijden moest.

De kleine dankte God, toen zij eindelijk mocht heengaan. Zij was door den harden arbeid en de daardoor ondervondene pijn zoo afgemat, dat zij zich ter neder zette op den bijzijnden hoeksteen en daarbij, gedachtig aan het leed, dat zij onverdiend ondervond, bitter begon te schreien. Het was omstreeks den tijd, dat de kinderen naar school gingen. Bertha zag voorname kinderen voorbij wandelen, gevolgd door een knecht, die hunne tasschen met schoolboeken droeg. Anderen sprongen vroolijk voorbij met mandjes, gevuld met witte brood en vruchten. Ook de jongens van Zeuner kwamen er voorbij, die op het gezicht van Bertha in een baldadig gelach uitbarsten en haar uitjouwden.

Eene medescholier van Bertha trad naar haar toe en zeide: „Komt gij heden weder niet ter school? Gisteren zijt gij er ook niet geweest en de meester heeft bedreigd, zich niet meer met u te willen bemoeien, maar er kennis van te geven aan het bestuur.”

„Gij ziet immers — hernam Bertha — „dat ik zoo gevallen ben en zulk een pijn lijd. Ik bid u daarom: vraag voor mij om versooning.”

„Ei, als gij hier kunt zitten en met de muziek te koop kunt gaan loopen” — hernam de medescholier — „dan kunt gij ook wel op school komen.”

Dit zeggende verwijderde het meisje zich en liet de arme Bertha met een nieuw bezwaar achter. —

Terwijl dit voorviel, hield Mijnheer Tauber zich onledig met datgene, wat hebzuchtigen en gierigen het liefste en het meest doen: hij rekende zijn geld na en telde het over. Intusschen werd het middag en Tauber maakte zich gereed,

zijn middag-eten te gaan halen. Ook had hij nog uitgevorsch, dat bij eenen kok in de voorstad, het goedkoopste eten te krijgen was. Met de benoodigde schotels begaf Tauber zich op weg.

„Beste jufvrouw Barthel,, — zeide de oude man vleiend en demoedig — „ik zoude u voor 12 centen gebraden vleesch verzoeken. Ach, wat riekt het heerlijk in uwe keuken! Zuurkool hebt ge ook? Ja, als die goddelooze Reichenberg te Leipzig mijn zuur bespaard geld niet had doorgebracht, dan zou ik u ook verzoeken, er voor 3 centen zuurkool bij te doen, maar nu moet ik den trek daarnaar onbevredigd laten, want meer dan 12 centen kan ik niet besteden.”

De oude, met gepoederde zilveren haren, met zijn mager en bleek gelaat, in zijn afgedragen, aschgrauwen rok en zijne dunne broek, sloeg daarbij zoo begeerig zijne oogen op de pan met zuurkool, dat de herbergierster uit medelijden er den lepel instak en den dansmeester er een schepje van gaf op zijn bord.

Een innig vergenoegen was hierbij in de blauwe oogen des dansmeesters te lezen, en met de diepste en kunstmatigste buigingen zeide hij dank voor het ontvangene.

Des namiddags ging Tauber uit om dansles te geven. In de voorkamer van zijnen aanzienlijken kalant, stond de vioolspeler reeds op Tauber te wachten, en hij begroette zijnen gebiedier met eene eerbiedige linksche buiging. De dansmeester, wiens rug anders zoo buigzaam was, beantwoordde door een licht hoofdknikje en maakte zich nu gereed zijn toilet te maken. Uit den wijden roszak haalde Tauber een papieren pak, waarin een paar dansschoenen gewikkeld waren, welke hij met zijne gewone plompe schoenen verwisselde. Toen ontdeed hij zich, even als de kapel uit hare pop te voorschijn treedt, van den grijzen overrok en stond, toen in

een zwarten frak, korte broek van dezelfde stof en parelkleurige gewerkte kousen. Voor den spiegel schikte hij zijn gepoederd haar op en zijn prachtige jabot, trok de manchetten van onder zijne mouwen naar voren, en begaf zich toen, van den violist vergezeld naar de danskamer.

Ter eere van Tauber moet men bekennen, dat niemand in Dresden de menuet met hare passen, wendingen en buigingen, netter en juister kon onderwijzen dan hij. De voordansende Tauber, die van top tot teen een dansmeester was, scheen een geheel andere te zijn dan de man, die met de aarden kruik in zijne hand op de markt heen en weder liep en de melk en de boter proefde. Een zeventigjarigen ouderdom vermocht noch Taubers rug te krommen, noch zijnen nek te buigen, en zijne beenen wedijverden, in de vluheid der bewegingen, nog met den jongsten danser.

De toonen der spelende viool zocht Tauber nog door zijne stem kracht bij te zetten, terwijl hij de noten, naar hunne waarde, dan langzaam en dan weder sneller, met „la — la — la — lalalalala” begeleidde.

Toen Tauber, na het eindigen van het onderwijs, zijne vermomming weder had aangenomen en hij naast den violist het huis verliet, sprak hij met een streng gelaat den muzikant, — welke eerbiedig en bevreesd steeds eene schrede achter zijnen gebiedster bleef — aldus aan: „Kommas! Ge hebt heden weder eens als een zwijn gespeeld, of liever als een woudezel! Waaraan ligt dat? Deugen uwe snaren niet? of de strijkstok? of hebt gij geen hars? In zonde verdient ge uwe 8 stuivers per uur, want ik heb mij de keel bijna kapot moeten schreeuwen, om de dametjes in den pas te houden. Kommas! ik kan u voortaan maar 5 stuivers per uur betalen. Het is tegenwoordig een slechte tijd, ten minste voor een ouden dansmeester, zoo als ik ben. De personen van

aanzien moesten liever voor niet dansen leeren en het iemand tot eere rekenen, dat zij hunne voeten op het kommando van eenen burger uitstrekken en bewegen.”

Kommas stond als door den donder getroffen. Zijn breed, hoogrood aangezicht vertrok pijnlijk, en sidderend hernam hij:

„Ach beste heer Tauber! waar denkt gij aan?! Vijf stuivers in het uur! Neen, dan houdt alles op. Dan kan ik mijne viool wel in de kachel steken en naar de Hottentotten overloopen, om bij hun regiment tamboer te worden. Bedenk toch wat mij de snaren alleen, jaar uit jaar in, kosten! Soms duurt een G-snaar vele maanden lang — ja ik heb er eens eene gehad, die heeft 2 jaar, 3 maanden en 4 dagen geduurd — andere duren nog zoo vele weken niet. Eerlijke lieden wat voor den gek te houden, dat verstaat men heden uitmuntend, maar des te slechtere snaren zijn er te krijgen. Drie stuivers vraagt men voor een romeinsche G-snaar. Bedenk dat toch, mijnheer Tauber.”

„Gij zult nog al echte romeinsche koopen!” zeide Tauber bitter — „de goedkoopste soort denk ik! Kort en goed, ik geef niet meer dan 5 stuivers. Wilt gij het daarvoor niet doen, dan hebben wij afgedaan. Ik heb iemand, die het voor 3 stuivers doen wil. Rinne is zijn naam en hij schrijft muziek, waarmede hij geen zout in zijne soep verdient. Kent gij hem niet? Daarenboven is het een verre bloedverwant van mij, en derhalve is het mijn plicht hem voort te helpen.”

„Hij kan het daarvoor niet doen, beste heer Tauber” — viel Kommas hier weder in, met tranen van spijt en droefheid — „de snaren! de snaren!”

„He! he!” sprak Tauber — „hij blaast op de fluit en daarom heeft hij geen snaren noodig.”

„De fluit!” hernam Kommas blijkbaar verlicht, — „O, dan is het zeer onmogelijk. Hoe zou een mensch in staat zijn

om een geheel uur door, bij het dansen te blazen?! Ha, ha, ha! Hij zou zich de longen kapot blazen en in minder dan een half jaar lag hij op het kerkhof.”

„En wat zou dat dan nog beduiden?” vroeg Tauber op koelen toon. „Dan was de fluitist geholpen, en ik kon in zijne plaats er wel tien andere krijgen.”

„Een lief neefje!” mompelde Kommas tusschen de tanden. Luid hernam hij: „Gij staat dus waarlijk op de 5 stuivers, mijnheer Tauber? Geen voorstel helpt meer? en ook niet de herinnering, dat ik nu reeds 18 jaren trouw en eerlijk voor u op de viool gespeeld heb.”

„Ieder moet weten wat hem past” — zeide de dansmeester — „en gij moet het dus beter weten dan ik. Waar klaagt gij toch over? Des avonds gaat gij van de eene herberg in de andere, krascht voor de gasten een paar ellendige stukjes en krijgt daarvoor van ieder een dubbeltje. Dat moet op eenen avond meer bedragen, dan ik in eene gansche week verdien.”

„Een dubbeltje van iederen gast!” riep Kommas vol spijt. „Daar komt wat van in. Meestal duwt of werpt de markeur mij de deur uit, als ik met mijn viool kom aanzetten. En in plaats van die dubbeltjes regent het scheld- en smaadwoorden. Voort Paganini *) roepen zij allen, en dan maak ik ook maar, dat ik spoedig wegkom.”

„Omdat gij speelt als een ezel” lachte Tauber — „en men daarom loopen gaat op het hooren uwer toonen.”

„Maar, lieve God!” — klaagde Kommas weemoedig — „men wordt ook een jaartje ouder en de hand op het laatst beverig.” „Bah!” riep Tauber, en sloeg de hand op de borst, „ik ben ook alles behalve jong meer; maar mijn *Etrechat* spring ik nog zoo goed als de jongste en draai de *Pirouette* net zooals het behoort.”

*) *Paganini* was een beroemd vioolspeler.

„Ik weet niets van de *Andersja* en de *Bierewette*” — zeide Kommas, — „maar als gij binnen korten of langen tijd in het graf gedanst zijt, dan zal het u berouwen, een armen duivel, zoo als ik ben, zoo tot op het bloed toe uitgezogen te hebben.”

„Wie wil u nu uitzuigen?” vroeg Tauber lachend. „Ik denk er niet aan. Maar mijne tering naar de nering te zetten, zal mij toch wel vergund zijn. Denk er maar eens over na, wat ik gezegd heb. Tot aanstaanden maandag wacht ik uw besluit. Adieu!”

Kommas nam zijne viool bij het boveneind, en verhief haar dreigend achter den dansmeester.

„Gij wordt nog levend opgevreten door de gierigheid,” sprak hij tandenknarsend, maar onhoorbaar voor den dansmeester.

VIJFDE HOOFDSTUK.

De bespaarde centen.

Bertha's kwetsuren waren genezen en daardoor had zij hare vroegere vroolijke stemming terug gekregen.

„Kijk toch eens, vader!” sprak zij, hem de kleine Hermine wijzende, „welk een allerliefst kopje dat is. Zij heet Hermine, en is bij vrouw Scheibe in de kost. Ik zou haar zoo gaarne bij ons hebben. Dáar krijgen de kinderen doorgaans het zuur, stuipen, bleeke gezichtjes, dikke buiken en kromme beenen, ja soms zelfs een kromme ruggegraat en hooge schouders, even als dat arme Doortje.”

„Dat komt” — hernam Rinne — „door gebrek aan frische gezonde lucht, aan reinheid en opzicht; voorts, die heillooze dotjes en het bovenmatig volstoppen met havergort. Het is wezentlijk zonde, de arme schuldelooze kindertjes door zulke lieden te laten opkweeken, die volstrekt geen begrip hebben van eene goede opvoeding en alleen uit vuig winstbejag zich deze moeite getroosten.”

„Ik zou het wel spoedig leeren” — zeide Bertha, met een gevoel van eigenwaarde. „Een kindje te bed leggen en het pak aandoen, dat kan ik al, en aan- en uitkleeden heb ik ook al afgezien. O, had ik eens zulk een levend popje! Wat zoude ik het koesteren, wiegen, heen en weder dragen en in slaap zingen! Alle dagen zou ik het in de vrije lucht brengen, in den voortuin of op den wal. Zie toch eens, vader,

met wat groote blauwe oogen Hermientje ons aanziet! Binnen veertien dagen denk ik, dat zij wel zal kunnen lachen. O, dat allerliefste snoepertje. Daar hebt gij een kusje en daar nog een. Ik zou het kindje wel willen opeten zooveel als ik er van houd."

Rinne staarde lachend op de bezigheid zijner dochter. „Wat zijn toch alle meisjes gek op kinderen!" sprak hij. — „Maar het is hun zoo door de natuur ingegeven, en het ware goed voor de arme kleine wormpjes, als deze neiging nooit verstikt werd. Maar er wordt geklopt. Binnen!"

De deur werd geopend en daar stond de vioolspeler Kommas, welke, na een kuchend geuit: „Uw dienaar!" Rinne aldus aansprak:

„Heet gij mijnheer Rinne?"

„Ik heet Rinne."

„Schrijft gij muziek?"

„Ja."

„Speelt gij de fluit?"

„Een weinig."

„Dat komt alles uit" — sprak Kommas in zich zelve, en wischte de zweetdruppelen van zijn aangezicht. „Hebt gij goede longen?" voer hij luid voort — „groote longen? ongehoord groote longen? longen als een smids-blaasbalg?"

„Ik heb mijne longen nooit gezien," antwoordde Rinne lachend — „maar ik moet betwijfelen of ze grooter en beter zijn dan van andere menschen."

„Dat geeft al troost" — mompelde Kommas. „Wenscht gij spoedig te sterven?" liet hij er hoorbaar op volgen.

„Als ik deze, mijne dochter niet bezat" — hernam Rinne, „ja. Maar nu zeg ik: *wanneer*, en *zoo* als het den Heere behaagt."

„Nog beter!" sprak Kommas in zich zelve. „Maar wilt gij

een armen duivel zijn zuur verdiend stukje brood ontnemen?"

„Daar denk ik zelfs in den droom niet aan," zeide Rinne. Nu keek de violist den muzikschrijver strak in het eerlijke, goedwillige gelaat, alsof hij daarop de waarheid van het gezegde wilde lezen.

Dan heeft mijnheer Tauber mij voorgelogen," sprak hij verlicht en diep ademhalend.

„Mijnheer Tauber? de dansmeester? Mijn neef?" vroeg Rinne verwonderd.

„Ja, een mooi neefje!" hernam Kommas, „wien het onverschillig is of uwe dochter binnen een half jaar wees is, als hij dagelijks maar een paar centen bespaart. Gij ziet mij met groote oogen aan? Ja, gij zult alles vernemen. Zie, ik ben een vioolspeler. Geen Paganini, zoo als het volk mij noemt, maar eenvoudig weg, Kommas genaamd, wonende op de Weide N°. 19, achter op de derde verdieping. Sedert bijna 18 jaren speel ik op de viool bij de danslessen van den heer Tauber, en ik ben, om zoo te zeggen, met hem oud geworden. Van drie kwartjes per uur is mijn loon langzamerhand verminderd tot op veertig centen, en nu wil hij er maar vijfentwintig geven. Gij, de muziekmeester Rinne zoudt het voor vijftien centen doen — heeft hij mij gezegd — en daarom kom ik hier om er met u eens over te praten."

„Welk eene leugen!" riep Rinne uit. „Ik heb mijnen neef met geen beenen — met geen oogen wil ik zeggen, — te zien gekregen. Hij bekommert zich in het geheel niet over mij."

„Dat doet hij juist met niemand," hernam Kommas. — „Doet met hem ook maar zoo. — Dus, het was maar bangmakerij! Gelukkig dat ik het onderzocht heb. Maar nu zal ik naar al de violisten in de stad loopen en hen opstoken, niet beneden de veertig centen in het uur voor den dansmeester te spelen."

„Vijftien centen,” rekende Rinne na — „zooveel verdien ik waarlijk per uur met muziekschrijven niet. Nauwelijks twee. En toch kan ik het niet doen. — O, wee, wat ruikt het branderig — mijn muziek! mijn wandelaarslied! door het praten heb ik het vergeten! Daar hebben wij de poppen aan het dansen.”

Van de kachel haalde Rinne een zwart verschroeid muziekstuk te voorschijn, dat hij er om te drogen had nedergelegd.

„Door éens de kachel op te stoken” — klaagde hij — „verbrand mij nu een volgeschreven blad!”

„Het wandelaarslied is naar de hel gewandeld” — zeide Kommas — „en daarom in de vlammen omgekomen. Maar daar ik er de schuld van draag, is het niet meer dan billijk, dat ik ook de schade vergoed. Wat kost het lied? En hij zocht in al zijne zakken de centen en dubbeltjes bij elkaar.

„Toch niet!” sprak Rinne, hem terughoudende. „Hoe komt het u in de gedachten mijne vergeetachtigheid te willen betalen? Gij kondt niet weten, dat het stuk op de kachel te drogen lag.”

„Maar gij vergat door mijn bezoek het wandelaarslied” — zeide Kommas. — „En overigens ben ik ook zoo blijde, dat gij Taubers fluitist niet wilt worden, dat ik er wel, ik weet niet wat, voor zou willen geven.”

Er ontstond thans een edelen wedstrijd tusschen deze twee arme mannen, waarbij Rinne toch eindelijk overwinnaar bleef. Toen wendde de opgewonden violist zich, als beschaamd over Rinne's goedheid, tot het kind op Bertha's arm, drukte een kus op het voorhoofd van het kind en een dubbeltje in Bertha's hand, terwijl hij zeide: „een lief kindje!” er zacht bijvoegende: „Voor eene beschuit of een krakeling voor uw zusje.”

Bertha weigerde ook dadelijk dit geldstuk aan te nemen en zeide: „Het kind is van ons niet, maar hoort bij de buur-

vrouw, waar het opgevoed wordt. Het heet Hermine Neulich.”

„Neulich?” riep Kommas en trad verwonderd eene schrede terug. „Neulich?” herhaalde hij, terwijl een vluchtig rood zijn gelaat overtoog.

„Kent gij de moeder van het kind ook soms?” vroeg Rinne.

„Ik? hm? ik geloof het niet! dat zou ijselijk zijn — neen! neen! ik ken haar stellig niet” — stamelde Kommas. Hij wierp nog een schuwen blik op Hermine en ging toen ijlings weg.

Op eentoonige wijze gingen bij de kleine familie Rinne de weken en maanden om. De winter kwam weder aan, en bracht koude en onaangenaamheden van verschillenden aard met zich, welke de rijke en gegoede, met behulp van zijn geld kan lenigen ja, somwijlen geheel uit den weg ruimen, terwijl de arme in den kouden winter zijnen bittersten vijand erkent.

Tauber leed wel is waar ook onder den invloed der koude; maar zijn lijden was in zoo verre vrijwillig, daar zijne gierigheid hem niet kon doen besluiten om dit te verzachten door opoffering van geld. Hij had opgemerkt, dat uit het winkelkamertje van den koopman Klabe eene heerlijke warmte voortkwam, zoo dikwerf als de eigenaar in den winkel kwam om zijne klanten te berechten. Dan zocht Tauber gelegenheid om tot den koopman te naderen, en met hem tegelijk genoemd kamertje in te gaan en daar zoo lang mogelijk te vertoeven. Sympathetische zielen stemmen spoedig overeen, en daar de beide mannen, Tauber en Klabe, den god Mammon offerden, zoo deelden zij elkander wederkeerig den aard en de wijze hunner vereering in langwijlige gesprekken mede. Als men eene dusdanige wederkeerige toenadering van twee vrekken met den naam van vriendschap kan bestempelen, dan had men van den dansmeester en den koopman kunnen zeggen, dat ze, van beide zijden, goede vrienden waren geworden.

Kersmis was ophanden, op welk feest de kinderen en dienstboden van hunne ouders en meesters (in *Duitschland*) gewoonlijk geschenken krijgen. Bertha Rinne bezat wel eenen vader, die haar hartelijk liefhad, en eenen meester, den dansmeester, maar de eerste konde en de tweede wilde haar niets schenken. Daarentegen had Bertha zich eene groote vreugde toegedacht, waardoor zij reeds lang voor de uitvoering en wel door de enkele gedachte daaraan, genot had. Tot heden was het haar gelukt voor haren vader te verbergen, dat zij den ouden Tauber bediende, en daarvoor de bewuste kleine schadeloosstelling ontving. In het overhandigen der bijeen-gespaarde centen zoude het kersgeschenk voor haren vader bestaan, en dit voornemen volvoerde zij op den morgen van den eersten Kersdag, daar zij, terwijl haren vader nog sliep, den tijd had om de vele koperen muntstukken uit te tellen. Ach, daar kleefde zoo menige droppel zweet, ja zelfs bloed, zoo menigen traan van kommer en smart, zoo menige zucht en zoo menige klacht en harde ontbering aan deze zuur verdiende centen! Zooveel te grooter was dan ook nu Bertha's vreugde; eene vreugde die haar den vorigen avond te nauwer-nood de oogen deed luiken en haar dezen morgen vroeger dan gewoonlijk van haar leger deed opstaan. Met handen, die van genoeg beefden, telde zij de 178 koperen centen in langen rijen uit, op de tafel, die daarmede geheel bedekt was.

Paus Clemens XI. gebood eens aan den landschapschilder Claude Horrain zoo vele goudstukken voor een zijner schilderijen uit te betalen, als waarmede het bedekt kon worden. Hier bedekte kinderlijke liefde eene oude wormstekige tafel met koper, en zoowel de geefster als de ontvanger ondervonden hierbij voorzeker eene veel grootere en hartgrondiger vreugde dan gemeld opperhoofd der kerk en de groote schilder.

Rinne durfde zijne oogen niet vertrouwen, toen hij, opstaande van zijne stoelen, de ten toon gelegde centen zag. In de plaats van den flikkerenden kerstboom 1) werd dit tooneel verlicht door het matte schijnsel der lamp en twee van vreugde glinsterende oogen van de naast de tafel staande Bertha, welke het in glans wonnen van diamanten van het echte water.

„Wat is dat? Hoe komt ge aan zooveel geld?” dit was de eerste vraag welke Rinne verbaasd en getroffen stamelde. Toen kwam hem eene gedachte voor den geest, gelijk aan die van den blinden Tobias, die toen zijne vrouw hem eene geit te huis bracht uitriep: „Als het dier maar niet gestolen is!”

„Opgespaard!” riep Bertha vroolijk — „van neef Tauber, die ik elken morgen dien.”

De meer dan gelukkige Rinne drukte zijne deugdzame dochter aan het hart.

„Gelukkig hij” — sprak hij met bevende stem, — „die vreugde aan zijne kinderen beleeft! Wat is goed en geld, daarbij vergeleken? Maar hoe hebt gij het aangelegd, om van den gierigen neef zooveel te krijgen?”

„Elken dag één cent” — sprak Bertha met een glimlach — „en het zijn er 178.”

„Honderd acht en zeventig dagen!” zeide Rinne — „en hebt gij geen enkelen cent daarvan voor u zelve gebruikt?”

„Neen, lieve Vader,” verzekerde Bertha.

„Dan hebt ge een goed begin gemaakt in de overwinning op u zelve” — hernam Rinne — „en al zijt gij ook maar

1) Op het kerstfeest in Duitschland vindt men in elk huisgezin een boompje, behangen met allerlei snuisterijen en kleine geschenken en verlicht door talrijke waskaarsjes, waar de kinderen alsdan om dansen. Het kerstfeest in Duitschland is voor de jeugd aldaar, wat het St. Nicolaasfeest voor den jongen Nederlander is. VERT.

de dochter van eenen armen muziekschrijver, toch kunt gij het nog tot vrijvrouw brengen, tot ware vrijvrouw, die geene slavin harer heillooze hartstochten is. Maar mijn kind, behoud uwe zuurverdiende centen, zij zijn uw rechtmatig eigendom, en ik kan en mag ze niet van u aannemen."

„Dat dacht ik wel!" antwoordde Bertha op knorrigen toon. „Geeft gij mij dan ook niet, wat gij verdient? Wat het mijne is, is ook het uwe."

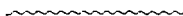
„Daar hebt gij wel gelijk in" — zeide Rinne, — „maar toch dring ik er op aan, dat gij de centen voor u zelve gebruikt of bewaart. Gij weet, Bertha, dat wij 's winters zeer goeden aftrek van de muziek hebben. Dat komt door de lange avonden en dat men niet kan gaan wandelen. Zoo helpt de goede God steeds, als de nood op het hoogste is. Bewaar de centen tot eenen noodpenning, of koop daarvoor een warm kleedje of manteltje."

„Ik heb het niet koud" — hernam Bertha — „en mijn japon zal het nog wel tot het voorjaar uithouden. Ik had mij met de centen eene groote vreugde voorgesteld, en nu kan ik ze wel in den put gooien."

„Bewaar mij, lief kind!" viel Rinne in. „Gij hadt mij geen grooter genoegen kunnen bereiden en ik verzeker u, dat uwe centen mij en u nog veel zegen aanbrengen zullen. Maar ik ben zooveel geld niet nut; wees daarom mijne penningmeesteres en bewaar ze tot tijd van nood."

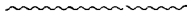
Toen streek Bertha haar geld weder op en bergde het in eene oude reticule, waarin tot hiertoe de koperen muntstukken reeds bewaard waren.

Eene edeler en blijvender vreugde dan de zinnelijkheid ons bereidt, kruigde hierna het eenvoudige ontbijt, dat vader en dochter te zamen nuttigden.

ZESDE HOOFDSTUK.

Hermine.

Nog zaten vader en dochter bij elkander en sopten hun droog brood in de dunne koffie zonder suiker, toen zich rechts bij vrouw Scheibe een luid geklaag deed hooren, dat veel verschilde van het gewoon kindergeschrei.

„Dat beteekent vast iets!” sprak Bertha en stond van haren stoel op. „Mijn beste meid zal toch niets overkomen zijn?”

„Vóór dat de kleine de kamer nog kon verlaten, kwam Doortje vliegend binnen loopen, al weenend uitroepende: „Ach, lieve Bertha! denk eens aan! Hermine — moet weg!”

„Weg?” stamelde Bertha hevig verschrikt — „misschien naar hare moeder?”

„Ach neen!” hernam Doortje weenend — „naar het vondelingshuis wordt zij gebracht, waar er van de vijf kinderen te nauwernood één in het leven blijft. Ik heb mijne pleegmoeder al op de knieën gebeden, haar toch niet te verstooten, maar zij wil er niets van hooren — en kleedt zich juist aan om Hermine weg te brengen — gij weet, Bertha, dat ik het kind als mijn oogappel lief heb; gij weet, welke ontzaglijke moeite ik mij met haar getroost heb, opdat zij ook de engelsche ziekte niet zou krijgen, en nu de kleine opgroeit als een engeltje en begint te praten en „ada” en „ditte” leert zeggen, en geen pruilstertje meer is, en zoo snoeperig lacht,

en met haar lieve mondje zoo bevallig mompelen kan, — nu moet zij weg! Ik heb al gezegd, dat ik liever wil gaan om mijn brood ergens te zoeken, als vrouw Scheibe dan Hermine maar houden wil — maar, daar moet ik weér meê aankomen. Ach, Bertha! doet gij toch een goed woord bij mijne pleegmoeder en gij ook mijnheer Rinne! Wat voor vreugde blijft mij dan nog op de geheele wereld over, als Hermine mij ontnomen wordt?”

Rinne en Bertha wilden hiertoe juist naar de buurvrouw gaan, toen deze hen voorkwam en in de kamer trad.

„Marsch, Doortje!” riep zij tot dit meisje, „ga bij de kinderen, terwijl ik dat schepseltje wegbreng. Kijk, heer buurman, dat is nu mijne Kerstmis-vreugde! In plaats van naar de kerk, moet ik nu op den eersten dag naar de politie, opdat ik dat schepseltje kwijt raak: dat is het loon voor mijne moeite en arbeid, dag en nacht! Men zou groen en geel worden van kwaadaardigheid over zulk eene goddelooze moeder.”

„Wat is er dan toch voorgevallen?” vroeg Rinne aan zijne razende buurvrouw.

„Ja, kijk mijnheer Rinne!” antwoordde vrouw Scheibe. — „Hermine's moeder was mij reeds sedert drie weken het kostgeld schuldig gebleven. Ik had mij zulks wellicht al niet laten welgevallen en het kind dadelijk teruggezonden, maar die lieve juffrouw Neulich stelde mij uit tot Kerstmis, wanneer zij, behalve haar vierendeeljaars loon ook nog een geschenk in geld van tien gulden hoopte te ontvangen. Ja wel! Ik laat mij om den tuin leiden en behoud het kind. Dezen morgen vroeg ga ik op weg, om mijn geld te ontvangen. Wat kom ik te hooren? Zoodra als Hermine's moeder gisteren avond haar loon en haar Kerstmisgeschenk heeft ontvangen, is zij voortgegaan, zonder dat men weet waar naar toe. Dat zij

niet voornemens is terug te komen, heeft zij bewezen door alle hare prullen mede te nemen. Nu, ik denk toch wel, dat de overheid zulk een schandalige moeder zal nazetten door signalementen van haar uit te geven. Maar daar kan ik niet op wachten. Ik ben geen vondelingen-moeder en er al slecht genoeg aan, dat ik die vreemde snoeshaan — op Doortje wijzende — moet houden.”

„Wij zullen Hermine tot ons nemen” — zeide Bertha op vasten toon. — „Niet waar, vader, dat vindt gij goed? Ik kan mij geen mooier kerstmisgeschenk uitdenken.”

„Gij?” hernam vrouw Scheibe spottend. „Denkt gij, dat Hermine alleen van de lucht leeft? of wilt gij haar met muziek voeden?”

„O!” hernam Bertha trotsch — „ik bezit 178 centen en verdien er dagelijks nog een bij.”

„Daarvan onderhoudt gij een kind van eene maand oud geen maand lang!” antwoordde vrouw Scheibe minachtend. „Hebt gij een bedje, verschooning, kleederen en al wat er verder noodig is voor Hermine? Ik dacht” vervolgde zij, in de rondte ziende — „dat u zelfs het allernoodigste ontbrak?”

Voor de eerste maal gevoelde Bertha thans al het bittere harer armoede. De tranen kwamen haar in de oogen, terwijl zij bedroefd en knorrig tegelijk, uitriep: „O, vrouw Scheibe, maak u over mij maar niet ongerust en voor Hermine zal ook wel gezorgd worden. Niet waar, vader! voor anderen te vragen is immers geen schande? Bijna elken dag vragen aanzienlijke lieden in dagbladen voor armen in deze stad, en dat zal ik voor Hermine ook doen. Ach, vader, doe toch ook een goed woordje bij vrouw Scheibe, opdat zij Hermine niet wegbrenge, maar bij ons late. Anders ween ik mij de oogen uit het hoofd en Doortje ook.”

Vier in tranen badende kinderoogen blikten hierbij op den
DE NALATENSCHAP. 2^e druk.

muziekschrijver zoo vleierend, dat hij deze stille bede niet kon weêrstaan.

„Laat ons het met de kleine voor eenige dagen of weken proberen” — zeide hij tot de buurvrouw. „Wellicht ontwaakt bij de plichtvergetene moeder de stem van natuur en geweten nog. Gebeurt dat niet, en valt ons het onderhoud van het kind wezenlijk te zwaar, dan is het nog altijd tijds genoeg om het aan de overheid aan te geven. Ik bid u daarom, buurvrouw, ons Hermine te laten.”

„Zoo als gij verkiest, heer buurman!” antwoordde vrouw Scheibe. „Dat bespaart mij ten minste de onaangename boodschap naar de politie. Maar, geef mij de schuld niet als Bertha, in plaats van met de muziek te koop te kunnen gaan loopen, op de kleine moet passen; of als gij zelf de pen moet nederleggen om Hermine tot rust te krijgen, als zij u door haar geschreeuw knorrig maakt. Gij zult eens zien, welk een last en oponthoud, een enkel kindje veroorzaakt.”

Besluiteloos staarde Rinne hierbij zijne dochter aan, welke echter verheugd en welgemoed dien blik beantwoordde. Ook Doortje gaf door stille gebaren te kennen, dat ook zij gaarne behulpzaam wilde zijn in de oppassing van Hermine.

„Laat het ons in Gods naam beproeven, vrouw Scheibe!” zeide Rinne op vasten toon. „Bertha, haal Hermine, en kom getrouw alles na, wat gij aan de arme verlatene wees hebt beloofd.”

Toen werd Hermine als een levend kerstmis-popje in Rinne's familie opgenomen en met zachtaardige liefde begroet en behandeld. Bertha kon niet ophouden, het welgemaakte, heldere kindje aan te zien en gaf het niet uit hare armen.

„Zij zal u zoo lastig niet vallen” — zeide Doortje, „want zij slaapt des nachts alsof zij dood was, en wordt hoogstens ééns wakker, wanneer zij een paar slokken water drinkt en

dadelijk weder inslaapt. Het voornaamste, wat zij noodig heeft, is: luiers, pap en mutsjes, die haar reeds te klein zijn geworden; voorts een bedje en eene nachtmuts."

„O, daarvoor ben ik niet bang" — sprak Bertha opgeruimd — „ik weet wel hoe ik het aanleggen zal, om dit alles te krijgen."

En reeds in het volgende uur maakte zij zich gereed, om met Hermine op den arm, hare wandeling te beginnen. Het vroolijk kerstfeest was op zich zelve reeds bijzonder geschikt, om het hart der menschen, op het gezicht van een arm, verlaten kind, weldadig te stemmen, en Bertha verstond er zich op, om deze stemming door eene roerende toespraak nog te verhoogen.

Rinne was zeer verwonderd, toen zijne dochter na eene afwezigheid van twee uren, belast en beladen en weenende van vreugde, terugkeerde. Met hare linkerhand hield zij het kind vast, en met de rechter een pak, veel grooter dan het kind zelf, bestaande uit allerlei behoeften voor kleine kinderen. Doortje werd geroepen, en in haar bijzijn moest al het gekregene uitgepakt en bekeken worden. De beide pleegmoedertjes waren uitgelaten van vreugde.

„Wat is deze luur fijn!" zuchtte Doortje — „geen rijkelui's kind zou er zich voor behoeven te schamen."

„En dit mutsje!" riep Bertha — „hebt gij het ooit mooier gezien?"

„Dit pakje en deze nachtdoek zijn nog zoo goed als nieuw" — sprak Doortje.

„Wat een prachtig dekentje!" zeide Bertha; „zoo zacht als dons. O, vader! als de menschen de lieve Hermine maar zagen, dan ging hun dadelijk het hart en de hand open. Ik kon niet genoeg bedanken en vele weenden met mij van vreugde en medelijden. Daar is weder eene luur, een pakje

en een wollen mutsje — dat wel een daalder waard is. Suiker en zeep, wit en ander brood, zelfs beschuit voor pap en geld voor melk — ach ik kon mij aan het genot niet verzadigen. Zelfs onze buurvrouw Heinze heeft mij een dubbeltje voor melk gegeven. Hadt gij u zoo veel in zoo korten tijd wel voorgesteld, lieve vader?”

Geroerd zag de arme muziekschrijver op den houten vloer der kamer neder, welke met kindergoed en allerhande andere zaken bedekt lag. Nog dienzelfden dag liet Bertha zich door Doortje vertellen, wat de verplichtingen zoo al zijn, welke op eene goede pleegmoeder rusten; zij leerde hoe men pap klaar maken, luiers wasschen en kinderen aankleeden moet. Men moet bekennen, dat Bertha eene zeer leerzame en opmerkzame leerling was, die onmiddellijk het ontvangene onderricht kon in praktijk brengen. Een eerst vereischte bij de opvoeding der kinderen, het baden, moest echter voor het oogenblik nog worden uitgesteld, daar zij geen badkuip, warm water en verdere benoodigdheden hadden. Maar de beide jeugdige pleegmoeders hoopten ook deze hinderpalen nog te overwinnen.

Hermine was bij deze nieuwe verpleging zoo voorbeeldig zoet, dat noch Rinne, noch Bertha zich hunne menschenliefde behoefden te beklagen.

Nadat de feestdagen der kerstmis voorbij waren, ging Bertha den volgenden morgen een nieuw middel beproeven tot het onderhoud van Hermine.

„Als Hermine dagelijks maar zooveel melk kreeg,” — dacht Bertha — „als neef Tauber elken dag aan room proeft, dan had zij reeds genoeg. Ik zal dit aan de boerinnen vragen. De een of de andere geeft mij wellicht nog een weinigje melk voor het kind.”

Terwijl Bertha zich gereed maakte, dit plan te volbrengen, liet zij niet na om het levende verzoekschrift, Hermine zelf,

mede te nemen. En, zie daar! zij vond zich in hare verwachting niet teleurgesteld. De anders gierige boerinnen opden op Bertha's bede en het zien van Hermine hunne melkkruiken, om een weinigje in Bertha's kannetje te gieten. Daar zij, om dat te vullen, slechts een klein gedeelte der markt rond ging, klampte zij de anderen den volgenden dag aan, zoodat de goedwillige geefsters niet elken morgen, maar hoogstens eenmaal 's weeks, werden lastig gevallen.

Met Hermine scheen de zegen eensklaps bij Rinne in huis gekomen te zijn. Niet alleen dat hij voor het onderhoud van het kind niets uit te geven had, maar ook steeg daardoor zijn muziek-debiet.

Want, als Bertha met de kleine op den eenen arm en met de tasch met muziek in den anderen, hare kalanten bezocht, dan vermogten Hermines blauwe oogjes, haar helder spits neusje, hare wangen en haar liefelijk gelach, onwederstaanbaar veel bij den verkoop, meer dan Bertha's woordenrijk gevele.

Hermine verstrekte hare verzorgster bovendien nog tot schutengel; want sedert dat Bertha steeds met het kind uitging waagden de jongens van Zeuner en Albert van den hondendief het niet meer, om het meisje te mishandelen, daar, in dat geval, terstond volwassenen uit de buurt de partij kozen der weerlooze en elken aanval tegen haar nadrukkelijk te keer gingen. Ook het kamerleven van den armen muzikschrijver, dat tot hiertoe zonder genot en, ten gevolge zijner bezigheden, eentoonig daar heen vlood, werd door Hermines tegenwoordigheid aangenamer en kreeg meer aantrekkelijks voor hem. Als hij de beurt had om op haar te passen, was hij er verre af van te morren, maar liet gaarne zijn geschrijf in den steek, om haar in de kamer heen en weer te dragen, met haar te spelen of te praten. Het spreekt van zelve, dat

hij in lange zoo vroolijk niet geweest was, en dat de tijd hem veel minder lang viel, dan vóór dat Hermine bij hen was. Daar was er maar een, die van Hermine niets wilde weten, die haar niet in zijne nabijheid wilde dulden en niets tot haar onderhoud wilde bijdragen, en dat was: de dansmeester Tauber! Hij had Bertha met onmiddellijke opzegging harer dienst gedreigd als zij de kleine nog eens bij hem bracht, en daarenboven niet weinig geraasd op zijnen neef Rinne, dat deze, in weerwil zijner groote armoede, nog een vreemd kind had aangenomen.

Klabe, de koopman, gaf somwijlen aan de kindertjes zijner beste kalanten een klompje suiker of een paar balletjes. Hij noemde dit: „een spiering uitwerpen om een kabeljauw te vangen.” Maar daar er bij den armen muziekschrijver niet aan zulk een kabeljauw te denken viel, zoo kreeg Hermine ook niets ten geschenke van mijnheer Klabe, al nam Bertha het lieve kind ook nog zoo dikwerf mede in den winkel. Geheel tegenovergesteld van de handelwijze des violspelers Kommas, aan wien de dansmeester, tot zijn groot verdriet, voor elk uur nog 40 centen moest betalen.

Eens kwam hij Bertha tegen, toen deze, met Hermine op den arm, over de straat wandelde. Daar hij Rinnes dochter reeds kende, groette hij haar, bleef bij haar staan en sprak, naar Hermine wijzende, op verwarden toon: „Is dat niet de — de kleine — hoe heet zij ook weer? die gij daar draagt?”

„Hermine Neulich” — hernam Bertha. „Wij hebben haar nu geheel tot ons genomen.”

„Geheel?” vroeg Kommas verwonderd. „Krijgt gij dan het kostgeld ook prompt?”

„Niets!” zeide Bertha, terwijl zij het kind kuste — hare moeder is er van doorgegaan.”

„Dat staat dat . . . gemeen!” mompelde Kommas tusschen de tanden, terwijl hij den scheldnaam verzweeg. „En hoe kwaamt gij er toe, zulk een — een — weesje aan te nemen? Voor zooveel ik weet, hebt gij zelf niet veel in de melk te brokken, en gij haalt u zulk eenen last op den hals?”

„Anders was Hermine naar het vondelinghuis gebracht en daar gestorven” — zeide Bertha — „en dat ging ons ter harte”

„Waarvan onderhoudt gij dat — dat weesje dan?” vroeg Kommas, terwijl de uitdrukkingen van toorn en aandoening zich op zijn gelaat verdrongen.

„Ik bedel voor haar” — antwoordde Bertha, en drukte Hermine aan de borst, welke hare wijsvinger ophief en naar Kommas wees, terwijl zij tot hare draagster sprak: „Date, Date!”

„Neen, dat is Date niet” — hernam Bertha, „maar dat is een goede neef.”

Toen vertrokken zich de oogen van den vioolspeler, als om te weenen. Eensklaps keerde hij zich om en wreef met zijne omgekeerde hand over zijn grof aangezicht.

„Gij bedelt voor haar!” sprak Kommas op bevenden toon. „Heeft de kleine niets?”

„Niets dan eene mand met lappen” — antwoordde Bertha. „Tot hiertoe heeft vrouw Scheibe ons voortgeholpen, maar daar zij zelf weder een klein kindje in de kost heeft genomen, moet zij dat nu zelf gebruiken. Hermine moet op de planken slapen, even als ik, maar zij heeft een veel beter bedje.”

Kommas zag de kleine besluiteloos aan; toen kneep hij haar vriendelijk met twee zijner breede vingers in de volle wangen, en verliet haar met eenen groet.

Twee dagen daarna kwam de vioolspeler in Rinnes kamer al hijgend van het trappen klimmen en onder den last van

eene wieg, welke voor Hermine bestemd was. Men kon het aan het onderstel zien, vervaardigd uit twee stukken plank, waarop eene hooge korf bevestigd was, dat Kommas zelf er de vervaardiger van was. Zoo veel te grooter was echter ook daarom zijne verdienste jegens het kind, hetwelk voortaan de wieg niet langer ontberen kon. Hoewel Rinne zeer dankbaar en erkentelijk was vooral wat de menschlievendheid voor Hermine deed, be kroop hem toch van den anderen kant hoelangs zoo meer eene bezorgdheid, die alles behalve ongegrond was.

Bertha bedelde, wel is waar, nu voor Hermine; maar zij kreeg langzamerhand eene immer grooter wordende neiging en onbeschroomdheid daartoe, welke haar met ter tijd ook wel kon doen besluiten om ten behoeve van zich zelve de hulp van anderen in te roepen. En deze gedachte was het, die den op zijne eer staanden muzikschrijver bedroefde. Daar hij er echter niets aan veranderen kon, zonder dat het onderhoud van Hermine gevaar liep, zoo verdroeg hij al zuchtend zijn leed; in stilte hopen de, dat de goede Voorzienigheid het middel zoude doen slagen en hem de oorzaak van zijnen kommer ontnemen.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De strijd om de bespaarde centen.

~~~~~

Hermine zag zichtbaar vooruit. Het kind had een paar groote blauwe oogen vol uitdrukking, welke aan haar lief gezichtje iets buitengewoon aantrekkelijks gaven en dat haar het hart van elken kindervriend deed winnen. Men moest wel vriendelijk tegen de kleine engel zijn, als zij, met twee kuiltes in de volle wangen, het rozen mondje tot een lachje saâmgetrokken en met haar groote blauwe oogen, de stomme maar verstaanbare taal der kindsheid sprak.

„O, wat heeft uwe moeder zich zelve bedrogen” — zeide Bertha tot haar pleegkind — „dat zij u heeft weggegeven! Welk eene vreugde moet zij daardoor ontberen! Voor geen duizend gulden — neen, voor alle schatten der wereld niet, gaf ik u weg! Houdt gij ook van mij, Hermine?” vroeg Bertha zacht. En de kleine sloeg hare ronde armpjes om den hals harer tweede, waarachtige moeder, en drukte hare wangen tegen die van Bertha.

De muziekschrijver wierp ter sluiks eenen blik op het lieve kinderpaar en edele vreugde doortintelde zijn vaderhart. Hij vergat zijne drukkende zorg voor een oogenblik, terwijl hij naging hoe zijne Bertha, door het bijzijn van Hermine, in korten tijd zeer veel geleerd had en zulks haar ook minstens driemaal zoo handig had gemaakt. De vele bezwaarlijke tijd roovende, groote opoffering en zelfverloochening vorderende

moederplichten, vervulde zij met de grootste nauwgezetheid. Het verschafte den armen Rinne een waar genoeg, als hij zijne dochter bezig zag met het wasschen, het te droogen hangen, strijken, verstellen of naaien van het kindergoed. Wat weerden Bertha's vingers zich dapper als zij Hermine een paar nieuwe kousen of rokjes breidde! Zij speelde zelfs voor kleedermaker en kapper, en wel met goeden uitslag.

Rinne had dikwijls gelegenheid om het geduld en de volharding te bewonderen, die Bertha aan Hermine bewees, als deze ten gevolge van onpasselijkheid des nachts weende of schreeuwde. Dan kon Bertha het alles behalve lichte meisje halve uren achter elkander op hare armen in de kamer rond-dragen, om het door zingen in slaap te sussen. In den beginne had zij bij het baden van Hermine de hulp van Doortje, om haar te ondersteunen en op te passen noodig gehad, maar thans had zij alle daarbij gebruikelijke zaken reeds aangeleerd. Zij zette de badkuip op eenen stoel naast de warme kachel, waar de badende beschut was voor elk tochtje der koude buitenlucht. Dan onderzocht zij met hare hand den warmte-grad van het water, waarop zij de reeds ontkleede, maar met hare kleederen nog overdekte Hermine behoedzaam in de kuip zette, doch zoo, dat het hoofdje met een bundel kindergoed omwonden en aldus voor verdrinken beveiligd was. Gedurende dit baden verliet Bertha de kuip niet, of als zij zulks ook al noodig doen moest, dan riep zij haren vader, om zoolang toe te zien, en dit is eene voorzorg, waarvan het verzuim reeds menig kind, al badende, heeft doen verdrinken. Was het baden gedaan, dan werd Hermine op een verwarmd laken gelegd, dat groot genoeg was om er haar geheel in te rollen, en dan begon men aan het afdrogen van haar natte lichaam. Als het aankleeden dan even ferm als helder had plaats gegrepen, werd Hermine aan vader Rinne

voorgehouden, die haar dan met een kus goeden morgen zeide. Zoo verliepen dagen, weken en maanden in gelijkmatige bezigheden, gekruid door de stille huiselijke genoegens en zorgen. De winter ging voorbij en de lente kwam aan.

Intusschen had Urban zijn ongeregeld gedrag onwillekeurig moeten staken. De politie had hem reeds na verloop van eenige weken gevat, en wegens ontvluchting uit het ouderlijke huis, bedelen en landlooperij in het verbetergesticht voor kinderen doen plaatsnemen. Bertha was den handwagen met gehakt hout, welke door acht kweekelingen van dat gesticht, waaronder zich Urban ook bevond, door Dresdens straten werd voortgetrokken, dikwerf tegen gekomen. Dan had Urban zijn voormalig buurmeisje somwijlen vroolijk toegeknikt, hetgeen haar dan deed blozen, terwijl zij zich spoedig omkeerde, uit vrees dat zulk een vertrouwelijkheid met een veroordeelden haren goeden naam kon schaden.

Op eenen morgen dat Bertha hare dienst bij den dansmeester Tauber ging verrichten, kreeg zij eensklaps eene klap op den rug van een onbekende hand. Zich spoedig omkeerende, herkende Bertha in den geveer den zoon van den hondendief, Urban, die zijn buurmeisje goeden morgen wenschte en er lachend bijvoegde: „nu hoeft gij u niet meer voor mij te schamen. Nu ben ik niet meer bij den honden-koppel.”

„Zijt gij weder vrijgelaten?” vroeg Bertha.

„Ik hebt mij zelve vrijgemaakt” — hernam Urban vroolijk. „Er zijn wel ijzeren pennen boven de poort en langs den heining der tuin geslagen, maar dat weten wij wel te verhelpen, zoodat wij ons bij het overklommen niet prikken. Een weinig gras, hooi of stroo is gemakkelijk te vinden, waarmee men die punten dan omwindt.”

„Dan zijt gij zeker uit het gesticht weggelopen?” zeide Bertha — „foei schaam u. Gij zult weder gepakt worden, en

dan misschien nog veel langer tijd daarin moeten blijven.”

„Dat is juist mijne bedoeling” — hernam Urban. „Morgen zoude ik aan mijne ouders terug gegeven worden, maar eer dat gebeurde, sprong ik liever in de Elbe. In het gesticht heb ik het veel beter dan te huis. Daar word ik niet door ieder geslagen. Daar huilen geen honden. Daar krijg ik elken dag ordentelijk te eten en tweemaal in de week vleesch, ook somtijds gebräad. Daar slaap ik op een goed bed; en kijk die ferme kleederen eens, die ik in het gesticht heb gekregen. Ook is er een groote tuin en speelplaats. Behalve een poosje ter school, het houtzagen en hakken, heb ik niets te doen en daarom wil ik liever nooit uit het gesticht, als ik nergens anders dan naar mijne ouders terugkeeren moet. Van daag zal ik eens een pleizierigen, vrijen dag hebben, en als ik tegen den avond geen warme slaapstede heb, dan ga ik weder naar het gesticht terug. Voor een paar klappen ben ik niet bang en als ik u raden mag, Bertha, laat u dan ook in het gesticht opnemen, liever dan zulk een hongerig leven te lijden. Schaamt gij u om te bedelen, dan hebt gij maar even iets weg te kapen en u daarbij te laten betrappen, en terstond wordt gij in het gesticht geplaatst. De drie jongens van Zeuner zijn er gisteren middag ook ingebracht. Die domme jongens! Zij weenden daarom, en ik heb hen duchtig uitgelachen.”

„Urban!” — sprak Bertha, — „Gij zijt een ongelukkig kind! Eertijds waart ge slechts onnoozel, maar thans zijt ge slecht. Gij hebt geen eergevoel meer. Eten, drinken en slapen, ziedaar uw eenig genot. Door geheel uw leven zal de schande van in de gevangenis gezeten te hebben, onuitwischaar blijven. En altijd kunt gij er toch niet inblijven. Welk eenen raad durft gij mij bovendien geven! Ik geloof dat mijn goede vader van smart verging, als ik u volgde en in

het gesticht kwam. Urban! Urban! gij zijt op een goeden weg om een booswicht te worden. Bekeer u, nu het nog tijd is. Keer terug en wordt weder een brave jongen."

„Terugkeeren? Naar mijne ouders? naar dien akeligen Albert?" — zeide Urban met zijn hoofd schuddende — „dat nooit!" en hij liep weg.

„De kruik gaat zoo lang te water tot zij breekt" — zeide Bertha in zich zelve en ging naar den dansmeester. Toen zij haar werk gedaan had en op haar loon wachtte, sprak neef Tauber. Van daag moet ik u den cent schuldig blijven, ik heb geen geld; niet dan een gulden, dat anders eene zeldzaamheid bij mij is."

„Dan zal ik hem wel gaan wisselen" — antwoordde Bertha, die voor haar loon bevreesd was.

„Wel, kijk eens aan!" hernam Tauber honend. „Wie zou aan zulk een onervaren kind, als gij zijt een geheele gulden toevertrouwen. Dat moest wel een groote domoor zijn, die zijn geld te grabbelen gooide."

„Ik zal u 99 centen voor uwen gulden terug geven," zeide Bertha, — en nu naar huis vliegen om ze te halen."

„Ei, drommels!" hervatte de gierigaard verwonderd, „zijt ge zoo rijk, dat ge 99 centen in voorraad hebt?"

„O! ik heb al 300 centen bij elkaar" — zeide Bertha met een gevoel van eigenwaarde. „En die zijn allen van u neef."

„Hm! en ik dacht, dat gij de centen voor het allernoodigste moest gebruiken" — merkte de oude aan. „Men houdt zich zoo arm, en dan komt het op eens uit, dat het lang zoo erg niet is. Dat had ik eerder moeten weten."

„Het is ook onze noodpenning" — zeide Bertha — „want wij bewaren hen voor den grootsten nood."

Tauber mistrouwde Bertha's woorden. Hij gebood haar daarom de 99 centen te halen. De vrek telde ze en zag hen

nauwkeurig na, en gaf toen, daar hij het getal en het gehalte accoord bevond, aan het kind een gulden. Nu was de beurt aan Bertha om te onderzoeken en te betwijfelen, en zij keerde en wendde het geldstuk, hetgeen den neef in een hevig schelden deed uitbarsten.

„Domme gans!” zeide hij — „denkt ge dat ik u bedriegen wil? Maak dat je weg komt of wij hebben voor altijd afgedaan.”

Doorgaans moet de arme onder doen. Daarom ging Bertha met den gulden naar haren vader, die hem, tot hare groote vreugde, voor gangbaar verklaarde. Na eenige dagen werd de deur, op Bertha's geschel niet geopend, maar de dansmeester riep van binnen dat hij niet wèl was en daarom Bertha's dienst niet noodig had.

Terwijl het kind weg ging, zag zij voor de deur des dansmeesters een blokje hout liggen. Daarop vroeg zij: „Neef, is dat blokje hout, dat hier voor de deur ligt, van u?”

Deze vraag werkte beter dan een sleutel, om de deur te openen. Zij ging dan ook open en Bertha zag den dansmeester in zijne kamerjapon. Tauber zag er inderdaad bleek en onpasselijk uit, hetgeen hem echter niet belette om zijne hand naar het blokje uit te steken en het aan te nemen, alhoewel het niet uit zijne houtschuur was.

„Wil ik niet eens een docter halen?” vroeg Bertha, beangstigd door het uiterlijk van haren meester.

„Neen, Neen!” snauwde de neef haar toe, — „omdat de docter mij dan eerst eens ferm ziek zou maken en dus eene zoo veel te grootere rekening kon uitschrijven, niet waar? Ik ben mijn eigen geneesheer en beter mij door te bed te liggen en te vasten.”

Bij deze woorden al tandenklapperend uitgesproken, wierp Tauber de deur dicht.

Het spreekt van zelf, dat Bertha, gedurende des dansmeesters ziekte, geen cent verdiende. Toen deze na verloop van vijf dagen over was, en Bertha weder bij hem kwam, zeide de oude tegen haar: „Zeg eens aan uw vader, dat ik hem wenschte te spreken. Laat hem tegen 11 uur maar hier komen.”

„Zoo, zoo!” sprak Rinne toen hem deze tijding werd medegedeeld — „Zal hij er toch nog mede aankomen, die neef? Wat kan hij anders van mij verlangen, dan dat ik den armen Kommas met mijne fluit zijn brood ontsteel? Maar ik zal neef eens wat anders vertellen, in plaats van voor hem te blazen!”

Intusschen ging Rinne op het bepaalde uur. In gedachten verzonken keerde hij terug, en beantwoordde Bertha's nieuwsgierige vragen met korte, ontwijkende gezegden. Het moest iets zeer belangrijks zijn, dat den muziekschrijver bezig hield, want hij was geheel veranderd, diependenkend en stil geworden. Tegen gewoonte wilde hem het werk niet vlotten en zelfs de liefkozingen van Hermine konden de rimpels niet van zijn voorhoofd verdrijven. Met nederhangend hoofd en met zijne armen op den rug liep hij het kamertje op en neder, terwijl hij nu en dan een besluiteloozen blik wierp op zijne dochter en Hermine, zoodat de eerste wezenlijk beangstigd begon te worden.

Eindelijk ving Rinne aan, in zich zelve te spreken:

„En een mensch, een grooten schat in eenen akker gevonden hebbende, verbergde dien, en van blijdschap over denzelfden gaat hij henen en verkoopt al wat hij heeft en koopt dien akker. En een koopman, die schoone parelen zoekt, eene parel van groote waarde gevonden hebbende, ging henen, verkocht al wat hij had en kocht dezelve.”

„Ja, ik weet wel, dat onze Heiland met dien schat en die

parel het koninkrijk der Hemelen bedoelt, tot bereiking waarvan wij alle aardse schatten moeten verzaken. Maar is het ook niet toepasselijk op eene groote bezitting dezer aarde, waarvoor men gaarne iets gerings wil opofferen. Doet de landman ook niet zoo, als hij het goede zaad slechts daarom in de aarde werpt om er later honderdvoudige vruchten van te trekken? Maar als dat goede zaad nu, in plaats van in vruchtbare aarde, op eenen harden steengrond viel, waar het nutteloos bleef liggen of door de vogelen des hemels werd weggepikt? Wie zal mij hier raad geven? — Bertha! Rinne richtte zich tot zijn dochtertje, dat verwonderd zat te luisteren — „gij hebt een zeer dommen streek begaan.”

„Ik?” vroeg Bertha verschrikt — „Waarmede? Ik weet er niet van.”

„Dat gij met neef gesproken hebt over uwe opgespaarde centen” — ging Rinne voort. „Hoor dan, en ik zal u de reden zeggen waarom hij mij heeft laten ontbieden. „Daar ik zijne naaste en eenige bloedverwant ben,” zeide hij, „zoo zou ik, bij zijn overlijden, ook al kwam hij zonder testament te sterven, zijne geheele nalatenschap erven. Om mij echter vele wijdloopigheden en de aanzienlijke kosten van dagvaarding om mijn recht te bewijzen, te besparen. — wilde hij, te mijnen voordeele, volgens de wet over zijne nalatenschap beschikken. Hij wil een geldig testament opmaken en als hij dat bij het stedelijk bestuur deponeert (1), dan kan niemand mij het erfrecht betwisten. Daar hij echter thans geen contant geld had, en het buitendien billijk was, dat diegene, te wiens gunste het testament wordt gemaakt, ook de kosten daarvan draagt; zoo..... kortom, het betreft niet meer en niets

---

(1) Het gebruik om Testamenten bij het stedelijk bestuur of kantongerecht te deponeren is ook geheel Hoogduitsch en het was moeilijk, zulks in eene Nederlandsche wijze over te brengen, zonder het eigenaardige der toedracht te verliezen. VERT.

minder dan uwe bijeenvergaarde centen, welke omstreeks de kosten van het deponeren der uiterste wilsbeschikking ter stedelijke secretarie zouden bestrijden. Die twee of drie gulden waren voor ons niet verloren, maar integendeel zeer secuur en voordeelig uitgezet, als ik tot de overgave besluiten kon. Zijne laatste ongesteldheid heeft hem doen denken aan den dood en aan zijne verplichting, om wettelijk te beschikken over zijne nalatenschap. Zoo sprak onze neef, die er nog akelig uitziet. Maar hij besprak dit alles met mij in het voorhuis en liet mij zelfs geen blik in de kamer werpen, zoodat men niet eens door elkander kan berekenen of neef wezentlijk iets bezit, dat de kosten van het testament waardig is. Het is dus een bedenkelijke zaak, en het zou gek afloopen, als wij neef eens wilden uithooren omtrent de waarde zijner nalatenschap. Dit weet ik wel, dat ik neef niet zal overleven al is hij ook bijna tweemaal zoo oud als ik. Dus alleen voor u, mijn kind, wenschte ik wel, dat neef zijn laatsten wil opmaakte."

„Maar waarom denkt gij dan, neef niet te zullen overleven?" vroeg Bertha ongerust.

„Hm — ja — omdat ik denk dat de goede God mij eerder zal oproepen dan den dansmeester" antwoordde Rinne.

Bertha barste in weenen uit. „Wat zal er dan van mij worden?" riep zij snikkend. „En van Hermine?"

„Hij" — hernam Rinne ernstig — „zonder wiens wil geen muschje ter aarde valt, zal beter voor u en Hermine zorgen, dan ik het zou kunnen doen. Maar inderdaad, wist ik slechts, dat uwe toekomst door de nalatenschap van neef eenigermate verzekerd was, dan zou ik veel geruster mijn einde zien naderen."

„Als gij het goedkeurt" — sprak Bertha zacht — dan zal ik neef mijne bespaarde centen brengen."

„Maar dat gaat mij ook aan het hart” — antwoordde Rinne. Éen vogel in de hand is beter dan tien in de lucht. Die oude neef is een slimme vos en een leelijke vrek, die niets te vertrouwen is. Zulke menschen die den Mammon tot God hebben, maken er geen gewetenszaak van, weduwen en weezen te bedriegen.

Moet ik u raden, houd dan uwen spaarpenning. Ja, laten wij die zaak maar uit ons hoofd zetten, die toch op niets anders dan een valstrik zou uitloopen.

Maar de rijkdom is zulk een slimme lokvink! Bertha stelde zich reeds in gedachten voor, dat zij, met haren vader, het eigendom van neef in bezit gingen nemen. Al was het dan ook nog zoo weinig, meer dan het hunne bedroeg het zeker. Zij verbeeldde zich, als in een onbekend land op verkenning uitgaande, in de woning van neef, alle kisten en kasten te openen en te doorsnuffelen. Als neef toch wezenlijk zoo arm was, als hij zich voordeed — vroeg hij zich zelven af — waarom liet hij dan niemand ooit binnen, of in zijne kamers? Met deze gedachte legde zij zich ter ruste en droomde des nachts hoe zij, als erfgename van den dansmeester, zijne nalatenschap aanvaardde. Hoevele goede en nuttige dingen waren in alle kamers en stukken huisraad van den neef verborgen! Men vond er zilveren lepels en gouden kettingen, en in die groote met ijzer beslagene kist in den hoek was veel, zeer veel geld. Te nauwernood kon Bertha het zware deksel oplichten, en toen deze met behulp van Doortje geschied was, vertoonden zich voor de oogen der verheugde en verwonderde erfgename, geldzak naast geldzak uitgelegd en op elkander gestapeld. Onder in de kist echter vond men een pakje, dat met den ouden blauwen zakdoek van den overledenen dansmeester toegeknoopt was en dat bij het optillen zoo licht werd bevonden, dat men niet vermoedde, ook hierin geld te zullen

vinden. Hevig verschrikte Bertha toen zij het pakje openende, hare hartelijk beminde Hermine, dood en verdroogd tot eene bruine mumie, herkende. Toen openden zich Bertha's lippen, niet alleen in den droom, maar werkelijk tot een luiden gil, waardoor zij eensklaps verschrikt ontwaakte. Knorrig en met slaperige oogen zag zij in het rond en kreeg na verloop van eenigen tijd haar bewustzijn weder.

De volle maan scheen helder door het dakvenster en verlichtte de wieg, waarin de kleine zacht en vreedzaam lag te slapen. Over al hare leden bevend en nog altijd angstig, drukte zij haar aangezicht tegen dat van Hermine. Het kind hield, volgens gewoonte, hare geslotene handjes tegen hare slapen en haalde bijna niet hoorbaar adem. Eerst toen Bertha zachtjes eenen kus op het voorhoofd van het kind drukte, voelde zij levenswarmte en te gelijk het onbeschrijflijkste genot, waaraan zij lucht gaf door in tranen los te barsten.

Te gelijk met den droom waren ook de volle geldzakken en de geheele erfenis verdwenen; maar Hermine leefde, en welk geluk was dat tegenover al het geld en het goed dezer aarde?!

„Dat was een afschuwelijke droom!“ zeide Bertha des morgens, toen zij hem aan Doortje vertelde. „Als ik alleen ten koste van Hermine's dood rijk worden kon, dan bleef ik liever mijn geheele leven lang arm.“

Maar het is dikwerf aan den rijkdom verbonden. Rinne was thans veel meer in gedachten verzonken en minder opgeruimd dan vroeger; de erfenis van neef maalde hem, zoo als men zegt, door het hoofd, alhoewel er geen woord meer over viel tusschen hem en zijne dochter. En Bertha begon toch ook te bedenken, hoe aangenaam het wel zijn moest, op eens aan eene wel ingerichte huishouding en daarbij aan wat geld te komen, hetgeen beide, vader en dochter, tot hier-

toe niet voor opschik, maar alleen voor het allernoodigste hadden.

„Hoe vele menschen” — sprak zij in zich zelve — „geven een gulden of twaalf en meer uit voor een lot in de loterij, waarin men op de honderd of duizend loten, nauwelijks één belangrijke prijs kan trekken, en zoo ik dan mijne bespaarde centen eens niet verdiend of vader ze al uitgegeven had?”

Na eenige dagen, gedurende welke zij gewikt en gewogen had, verklaarde Bertha aan haren vader, dat zij maar besloten was, hare bespaarde centen aan neef te geven voor de kosten van het testament.

„Het geld behoort aan u” — antwoordde Rinne, zichtbaar verheugd — „doe er mede zooals ge geraden oordeelt.”

Toen het meisje nu hare bespaarde centen met den ingewisselden gulden bij zich stak om haren kleinen schat naar neef te brengen, vergeleek zij zich zelve bij eenen zaaier, die eenen vollen zak met graan om het lijf bindt, om de gouden korrels aan onze moeder, de aarde, toe te vertrouwen, in de hoop er honderdvoudige vruchten voor te plukken. Wel is waar had de oude dansmeester, die met gretige vingers de centen ontving en dezelve nauwkeurig natelde, terwijl Bertha buiten moest wachten, niet zeer veel overeenkomst met ons aller moeder de aarde, behalve de ware stelling: dat ook hij eens tot de aarde, waarvan hij genomen was, zou moeten wederkeeren.

Intusschen vermeende Bertha door het overgeven harer zoo zuur verdiende centen het recht te hebben verkregen om haren neef dagelijks te ondervragen, of hij werkelijk zijn testament gedeponeed had ter stedelijke secretarie. Door haren vader wist zij, dat men alsdan een zoogenaamd renversaal (of bewijs van ontvangst) bekwam, hetwelk tevens het bedrag

der daarop gevallen kosten inhield. Dit bewijs verlangde Bertha, en met recht, dat haar ter inzage werd gegeven. Inderdaad verschoof de gierige neef het dan ook van den eenen dag op den anderen, om de hem geleende som tot het overgeven van zijn testament te besteden, en slechts de armoedige ter aarde bestelling van een zijner bekenden, die zonder achterlating van een testament was overleden, bewoog hem om zulks te bewerkstelligen.

Zeer opmerkzaam las Bertha het haar voorgelegde bewijs, hetwelk echter eenvoudig inhield, dat de dansmeester Godfried Tauber zijn testament bij het stedelijk bestuur van Dresden ter nedergelegd en daarvoor twee gulden negentig centen had betaald; maar wie of de erfgenaam was en hoe groot de nalatenschap zoude zijn, werd er niet in vermeld.

„Dan krijg ik nog 10 cents terug” — zeide Bertha als eene bekwame rekenaarster. — „Ik heb u drie gulden geleend.”

„Kijk eens aan, ondankbare meid!” riep de neef toornig uit — „Denkt ge dan dat het loopen naar het stadhuis en het wachten daar, gedurende twee uren, mij niet meer dan een dubbeltje waard is? En bovendien heb ik nog een uur dansles moeten verzuimen, waarin ik anders een gulden verdien!”

Dus bekwam Tauber voor ieder dansles een geheelen gulden en geen vijftig cents, zoo als hij valschelijk aan den armen vioolspeler Kommas had wijsgemaakt. Zoo ziet men, dat een leugenaar goed van geheugen moet zijn. Bertha lette echter nu niet op deze omstandigheid, daar zij het hoofd te vol had met het terugvragen van hare tien centen, waarop zij met hardnekkigheid aandrong.

„Gij hebt aan vader gezegd” — zeide zij — „dat gij alleen de kosten wildet hebben en anders niets, en een eerlijk man moet zijn woord houden, neef! Geef mij daarom mijn dubbeltje terug.”

Al grommend willigde Tauber haar verlangen in.
„Voort! schandaal!” bromde hij, achter Bertha de deur dicht gooiende.

Bertha ging dadelijk voor het ontvangen dubbeltje beschuit voor Hermine koopen, opdat deze bij voorraad al iets extra zoude genieten van de toekomstige erfenis.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Huiselijke nood.

Urban was des avonds van denzelfden dag, dat hij ontvlucht was, weder gepakt en in het verbeterhuis gebracht. Maar hij had, gedurende zijne korte vrijheid, twintig stuivers met bedelen opgehaald en dat geld, op weinige centen na, aan allerlei snooperijen uitgegeven. Deze overdadig gebruikte en meerendeels schadelijke eetwaren hadden hem ongesteld gemaakt en hij moest voor een kort zinnelijk genot, eenige weken lang, pijn uitstaan en het bed houden. De drie jongens van Zeuner bevonden zich ook nog in het gesticht, hetgeen hun veel minder beviel dan den door zijn ouders verstootenen Urban. Daar, met het vervallen van den handel en het stelen hunner kinderen, de voormalige, rijkelijke ontvangsten der Zeuners ook ophiielden, zoo zagen de echtgenooten zich genoodzaakt, zelf aan het werk te gaan. Gedurende hunne afwezigheid sloten zij een driejarig dochttertje in hunne woning op; eene gewoonte, die vroeger bij de arme lieden veel in zwang en voor de kinderen naar lichaam en geest hoogst nadeelig was. Had de familie Zeuner met hare bureu in goede verstandhouding geleefd, dan, voorzeker, hadden deze gaarne op het kind willen passen en haar beurt om beurt bij zich genomen. Zoo straft de liefdeloosheid der menschen zich zelve en dikwijls op eene wijze, waarop dezulken in het minst niet verdacht zijn.

Op eenen voormiddag, dat Bertha Hermine gebaad had en juist bezig was haar aan te kleeden, deed zich een doordringend noodgeschrei hooren, dat van boven, waar Zeuners woning was, afkwam. Al harder en harder werd het geschreeuw, en de verschrikte bureu, die op de ramen of op den gang kwamen toeloopen, zagen uit het dakvenster dikke rookwolken opstijgen.

Toen verhief zich van alle kanten de kreet: „Brand! Brand!” en elk die door den plotselingen schrik niet te zeer ontsteld was, sprong toe, om te helpen blusschen en redden. Nu bleek het meteen waar het geschreeuw van daan was gekomen en wat daarvan oorzaak was. Terwijl Rinne de kamer uitvloog, begon Bertha het kostbaarste wat zij bezaten — en dat waren de goederen van Hermine — in de wieg te pakken en zich tot de vlucht uit het huis voor te bereiden. Rinne en de hondendief vlogen den trap op en deden moeite om de geslotene deur door geweld open te breken, gevolgd door de moedige vrouw Scheibe, die eene tobbe met zeepsop droeg, waaruit zij eerst het waschgoed geworpen had. Vrouw Heinze, de kransenvlechtster en de vrouw van den hondendief, vlogen hen na, ieder gewapend met een schoorsteenbezem. Een aantal blaffende honden sloot dezen trein, welke Doortje met Roosje op haren arm angstig nazag.

Intusschen hield het geschreeuw op, maar te harder kraakte de deur, welke eindelijk bezweek onder de vereenigde krachten der beide mannen, en opensprong. Moedig drongen de mannen en de vrouwen, die hen volgden, door den hun te gemoet stroomenden rook heen. Vrouw Heinze en vrouw Wolke doopten terstond hunne bezems in het zeepsop en sloegen daarmede dapper in het rond op alle brandende of smeuende dingen, welke er gelukkig niet vele waren. Zoo werd men het vuur spoedig meester, en nu eerst kon men de aan-

gerichte schade overzien. Wel was die zeer groot, want het had een menschenleven gekost, — het leven van een arm onschuldig kind! het had met lucifers gespeeld, er een van aangestoken en daardoor hadden hare kleederen vlam gevat, ten gevolge waarvan de arme kleine een verschrikkelijk smartelijken dood was gestorven. Men vond haar met verbrandde kleederen, zwart en verschroeid, in de laatste stuiptrekkingen liggen. Al de bewoners van het huis en de burenschaarden zich om het stervende wicht, dat door geene geneeskundige hulp meer te redden was. Ook Bertha en Doortje zagen ontsteld en met diep medelijden het verbrandde kind, dat voor weinige minuten nog zoo vroolijk en opgeruimd was. Te gelijker tijd had Bertha gelegenheid, de woning der Zeuners eens in oogenschouw te nemen. Het zag er nog armoediger en vooral veel smeriger uit dan op Bertha's kamertje. Aan de binnenzijde der kamerdeur waren de prenten der lijfgarde, der muzikanten en van den oorlog geplakt, omtrent den aankoop waarvan de jeugdige lezer zich het vroeger beschrevene wel zal herinneren.

Vrouw Zeuner verhief een luid jammergeschrei, toen zij bij hare tehuiskomst, het lijkje van haar kind zag en den verschrikkelijken dood vernam. Zij en haar man deden zich de bitterste verwijten, dat zij de kleine alleen te huis en in het bereik van lucifers gelaten hadden.

De smart der ongelukkige moeder sneed Bertha door hare ziel, en zij richtte daarop de volgende vraag: tot haren vader:

„Waarom zou de goede God dat ongeluk toch wel hebben toegelaten en Rosalie laten verbranden?”

„Waarom?” antwoordde Rinne — „dat is moeilijk of liever onmogelijk met zekerheid te zeggen, want Gods wegen zijn meerendeels voor het oog der menschen verborgen. Maar dat weten wij, dat God het kwaad der menschen ten beste

keert en dat Hij hen tot heiligmaking opkweekt. Daartoe bedient hij zich echter van vele en zeer uiteenlopende middelen, zooals bij voorbeeld, droevige en heugelijke lotgevallen. Zoo werd David door den dood van zijn kind tot boete gebracht en de opper-tollenaar Zacheus door de vreugde, dat Christus hem de eer aandeed, hem te bezoeken. Deze beproevingen moeten nu eens krachtiger, dan weder zachter zijn, naar evenredigheid van het meer of min verdorvene gemoed van den te bekeeren zondaar. God geve dat de Zeuners door dezen schrikkelijken dood tot inkeer komen, waaraan zij en hunne kinderen zoo zeer behoefte hebben. Wie weet hoe vele zachtere middelen de goede God reeds aan hen beproefd heeft, zonder dat zij er acht op sloegen."

„Maar” — zeide Bertha — „dat is toch de schuld der arme Rosalie niet, dat hare ouders en broeders zoo slecht zijn? Waarom heeft de goede God haar zoo verschrikkelijk gestraft, daar zij toch nog niets misdreven had?”

„God heeft haar niet gestraft” — hernam Rinne — „maar Rosalie heeft zichzelf in brand gestoken en de goede God heeft het niet verhinderd. Het is waar, het arme kind heeft een vierendeel uurs verschrikkelijk geleden, maar daarvoor ook eene onuitsprekelijke zaligheid verworven; en al het lijdēn dezer wereld is niets tegenover de heerlijkheid, die daar aan ons zal geopenbaard worden. Het is Rosalie beter, met een verbrand lichaam het eeuwige leven in te gaan, dan met gezonde leden ter helle te varen. En wie zou er voor ingestaan hebben, dat Rosalie niet even verdorven was geworden als hare broeders, als zij nog langer in zulk slecht gezelschap had geleefd? Overigens heeft deze schrikkelijke omstandigheid ook voor u zijn nut, daar gij hieruit kunt leeren, voorzichtig te zijn met onbrandbare dingen.”

Na verloop van een paar dagen werd Rosalie begraven.

Hare drie broeders werden gedurende de begrafenisplechtigheid uit het verbeterhuis ontslagen en gaven hunne droefheid over hun ongelukkig, jammerlijk verbrand zusje door een luid geschrei te kennen, even als de ouders. Bertha en haar vader, Doortje en vrouw Scheibe hadden met al de overige geburen door dit treffend sterfgeval hunnen wrevel tegen de Zeuners vergeten. Dit bewezen zij door hartelijke deelneming in de smart der ouders te betoonen en door het schenken van bloemkransen, welke het jeugdige lijkje naar hare laatste rustplaats meêdroeg. Maar spoedig hadden de bewoners van het huis weder reden om over de Zeuners ontevreden te zijn, zoodat zelfs dit sterke beproevingsmiddel zonder uitwerking scheen te blijven.

De zomer naderde, en Bertha hoopte maar dat deze aan hare Hermine eerst recht nieuwe levenskrachten zoude schenken. De kleine werd dan ook dagelijks sterker en dikker. Maar, wat is het leven van den mensch? Gelijk een bloem die des morgens in al hare pracht bloeit, waarover de wind des middags verdervend waait, zoodat men haar des avonds niet meer vindt.

Op eenen middag had Hermine geen trek in het gewone eten, en later zelf smaakte de melk — haar lievelingskost — haar niet.

„Zij zal tandjes krijgen” — sprak Doortje, geruststellend tot de beangstigde Bertha. „Voel die knobbels maar eens aan haar tandvleesch.”

Den daaropvolgenden nacht ontwaakte Bertha — die, sedert Hermine's opvoeding aan haar was toevertrouwd, niet meer zoo vast sliep als vroeger — door een geraas, dat veroorzaakt werd door het braken van het kind. Daar hierdoor Hermine's kleederen doornat en bevuild waren geworden en zij koude zou vatten, wanneer zij geene andere kleederen aankreeg,

stond Bertha op om haar andere aan te trekken. Te nauwer-nood was zij hiermede gereed of het braken herhaalde zich noch verscheidene malen, zoodat de voorraad van schoone kleederen geheel was uitgeput.

Zeer ontsteld maakte Bertha eerst haren vader wakker en, daar deze geen middel wist, ook vrouw Scheibe, welke, wel is waar knorrig was over het storen harer nachtrust, maar toch opstond, vuur aan maakte en kamillen te trekken zette, waarvan Hermine een paar lepels moest innemen. Toen lag men haar een verwarmenden doek op haar lijfje. „En als dat nog niet helpt” — zeide vrouw Scheibe — „dan moet gij de maagstreek met muskaatbalsem wrijven of er eene maagpleister op leggen.”

Na eenigen tijd gaf Hermine ook de kamillen-thee weder over, en daarbij kwam nog eene diarrhée, hetgeen Bertha's bezorgdheid niet weinig vermeerderde.

Hoe verlangend zag Bertha den ochtendstond te gemoet! Wat kropen die uren langzaam om!

„Het komt allemaal van de tandjes” — troostte vrouw Scheibe, toen de dag was aangebroken en Bertha in haren doodsangst weder bij de buurvrouw kwam inloopen. „En het is nog gelukkig, dat zij goed afgaat, dan krijgen de kinderen ten minste die lastige stuipen niet.”

De pleister, die op de maag gelegd was, bleef ook zonder uitwerking en van uur tot uur werd Hermine zieker. Hare oogjes stonden zoo strak, alsof zij niet bij kennis was; dan vertrok zij haar gezicht weder tot een lachje, maar dat was zoo onnatuurlijk dat men er eer van schrikte, dan dat men het met welgevallen zag. Ook hoorde zij niet meer, als men haar riep of tegen haar praatte.

„Ach mijne Hermine zal sterven!” riep Bertha handen-wringend.

Het angstzweet parelde den muziekschrijver op het voorhoofd. Hij was even wanhopig als zijne dochter; maar, niet alléén radeloos, ook te onvermogen om een dokter en de noodige geneesmiddelen te kunnen betalen. Hij had Hermine ook zoo hartelijk lief, alsof het zijn eigen kind geweest was en des te bedroefder was hij, de arme kleine geen hulp te kunnen verschaffen.

Op dit treurig oogenblik kwam vrouw Heinze, de bloemenkoopvrouw, binnen loopen.

„Wel, Bertha! Ga toch met het kind naar het kindergasthuis,” zeide zij. „Daar is niet alleen een docter voor Hermine, maar daar krijgt gij de geneesmiddelen ook voor niets.”

„Een kindergasthuis?” vroegde Rinne. „Bestaat dat in Dresden ook en waar dan?”

„Wel zeker,” antwoordde vrouw Heinze — „in de Breedestraat N°. 1, daar treft men dagelijks tusschen 11 en 1 ure een docter aan en als het noodig wordt bevonden, dan komt hij bij u te huis ook.”

„Dat is voor het eerst dat ik het hoor” — zeide Rinne. „Welk eene gezegende instelling! en wie houdt die in stand?”

„De geneesheeren worden voor hunne moeite niet betaald” — zeide vrouw Heinze — „maar doen dat uit menschlievendheid, en de overige kosten worden door vrijwillige giften der rijken bestreden.”

„Nu moet men nog maar zeggen” — riep Rinne dankbaar uit — „dat de menschen hoe langer hoe slechter worden. God zegene dat heilrijke gesticht, zijne oprichters en instandhouders! Kom, Bertha, dan moet ge tegen elf ure onze lieve zieke Hermine naar dat gasthuis brengen, mits dat het uitgaan voor haar niet nadeelig is.”

„O! het is buiten warm” — zeide Bertha — „en de lucht is er gezonder dan hier in de kamer.”

Op slag van elven was Bertha met Hermine in het gasthuis. Een jong geneesheer was er, aan wien zij de ziekte van het kind verhaalde. Terwijl hij het polsje voelde, nam Bertha angstig zijne gelaatstrekken waar.

„De kleine is zeer ziek” — zeide hij, zijne schouders ophalende. „Het braken komt voort uit het hoofd door eene drukking op de hersenen. Maar ook de maag, of liever de lever is ongesteld.” Hierop schreef hij zes poeders voor, waarvan Hermine om de drie uren een moest innemen; voorts twee trekpleisters, die op de slapen van het kind gelegd moesten worden, en eindelijk nog zuurdeeg onder aan de voeten, om de verhitting van het hoofd af te trekken. Hij verbood ook om de kleine melk te geven en beval haar een anderen drank aan, welke geen zuur in de maag kon veroorzaken. Nadat de geneesheer den naam en de woonplaats van Rinne opgeteekend en beloofd had om Hermine te huis te zullen komen bezoeken, vertrok Bertha.

Te huis gekomen volgde Bertha met de grootste nauwkeurigheid de voorschriften des dokters op, en hoewel het braken zich nog eenige malen herhaalde en de diarrhée ook niet geheel overging, had het zuurdeeg toch dat gelukkige gevolg, dat Hermine haar bewustzijn herkreeg, waarvan een luid geschrei blijk gaf. Dit geschrei ging later over in een klagend zuchten, hetwelk Bertha's hart van een reet. Hoe vele rustelooze nachten volgden hierop! O, als de kinderen eens wisten, welke ontelbare moeiten en zorgen hunne opvoeding aan de ouders en vooral aan de moeder veroorzaakt; dan zouden zij meerendeels op lateren leeftijd veel dankbaarder jegens hunne opvoeders zijn. Om Hermine in slaap te krijgen droeg Bertha haar onophoudelijk heen en weder op haren arm en zong daarbij al wat zij maar van buiten kende. Het meisje deed geen oog dicht, en vielen hare oogen van vermoeidheid

al eens een oogenblik toe, dan werden zij aanstonds weder geopend op het geschrei van Hermine.

Wat kan de ongesteldheid van een klein schepseltje, toch eene groote stoornis in eene famielje veroorzaken! Daar Bertha niet van de zijde van Hermine week, verzuimde zij ook hare dienst bij den dansmeester en het te koop loopen met de muziek, en bij al dat huiselijke leed gevoelde Rinne zich niet zeer opgewekt om stil en vlijtig aan de tafel te gaan zitten schrijven. Hij zag zich zelfs genoodzaakt, in weêrwil van zijne slechte kleding, de noodige boodschappen, buitenshuis, zelf te doen. Door deze verstoring der huiselijke orde deed zich spoedig een totaal gebrek aan verdienste gevoelen, waarop Bertha, altijd met de verzorging van Hermine bezig, geen acht sloeg, maar hetwelk de muziekschrijver zich des te meer aantrok. Hierbij kwam nog, dat er door Hermine's ongesteldheid veel meer noodig was dan in gezonde dagen, al kostten de geneesmiddelen en de visites van den dokter niets. Er moest driemaal meer schoon goed gebruikt worden dan anders, en de lamp moest den geheelen nacht door onophoudelijk branden; één geluk kwam er nog bij, dat dit ongeval ten minste niet in den winter gebeurde, wanneer er een gestadig vuur had moeten zijn, en als de nachten zoo lang duren.

Hermine's toestand bleef bedenkelijk, in weêrwil van enkele gunstige teekenen, die men nu en dan opmerkte.

Eens, dat Bertha bezig was, de kleine uit haar bedje te nemen en aan te kleeden, brak zij los in een smartelijk weenen.

„Wat is er?” vroeg Rinne, verschrikt van zijne schrijftafel opspringende.

Sprakeloos en in tranen badende wees Bertha op het kind, dat er inderdaad akelig uitzag. Hermine geelk veel op een geraamte, zoo mager als zij gedurende hare korte ziekte geworden was. Men kon hare ribben tellen, hare maag en zelfs.

de ingewanden door de huid heen zien, en hare eertijds zoo dikke beenen bestonden nu nog slechts uit dunne knokken, met een gerimpeld vel overtoegen. Wat eene getrouwe, liefderijke verpleging van zeven maanden had opgebouwd, werd door eene ziekte van tien dagen weder afgebroken. Hermine zag er zoo naar uit, dat ook den muzikschrijver de tranen in de oogen stonden, en hij zich moest omkeeren, om deze aan zijne, toch reeds genoeg bedroefde dochter te verbergen.

Hij was blijde dat vrouw Scheibe binnenkwam, aan wie Bertha nog altijd bitter weenende, de kleine liet zien.

„Dat heeft niets te beduiden” — sprak zij opbeurend. „Als de afgang maar over is. Even spoedig als de kinderen mager worden, nemen zij ook weder toe. Ach die tandjes! Als die komen en weggaan, dan geven zij wat pijn en moeite. Daarover weet niemand zooveel meê te praten als ik. Maar, buurman! ik heb het wel gezegd, dat dan het getob met het kind zou beginnen. Uwe Bertha dacht maar dat zij het kind als een popje had aan- en uit te kleeden en te voederen — maar ja wel! bleef het daar eens bij! Het zal nog wel beter — ik wil zeggen erger — komen, want de kinderen zijn aan meer dan honderd gevaren blootgesteld, en dikwijls is alle moeite te vergeefs.”

Bertha had Hermine onderwijl weder aangekleed, kuste de kleine hartelijk en sprak haar weenend toe: „Ach wordt toch weder gezond, mijne Hermine, en gaarne wil ik voor u alles verdragen!”

„Heeft Bertha niet veel van eene hen” — zeide Rinne in zich zelve — „die vreemde eende-eieren heeft uitgebroeid en de jongen als hare eigene lief heeft en verzorgt.”

NEGENDE HOOFDSTUK.

Dood en begrafenis.

Hermine was in eene lichte, korte sluimering gevallen, doch het was slechts van uitputting, en Bertha, die zich vleide met de flauwe schaduw van hoop, hield dit voor een goed teeken. Zoodra haar gemoed een weinig tot rust gekomen was, bepaalden hare zorgen zich weder tot het huishoudelijke.

„Vader” — zeide zij — „de lampolie en de salep zijn weder op, en dan bedenik ik mij, dat ik den ganschen dag nog niet gegeten heb: geef mij geld om dit een en ander eens te gaan halen.”

„Geld?” antwoordde Rinne, terwijl zijne stem eene smartelijke uitdrukking aannam — „Geld?” hm! „De ledige beurs is al wat ons rest.”

Sprakeloos staarde Bertha haren vader aan. Zij dacht te droomen.

„Wij zijn al vijf stuivers aan vrouw Scheibe schuldig en zes stuivers aan vrouw Heinze” — vervolgde Rinne. „De bakker wil ons geen brood meer borgen, als wij eerst de 14 centen niet betalen, die er nog staan. Hoe zouden wij aan geld komen? Sedert dat Hermine ziek geworden is, zijt ge niet meer uit geweest om muziek te verkoopen, en als ik er meê aankom, werpt men mij de deur voor mijn neus dicht. Ik ben een ongelukkig koopman.”

De laatste woorden werden bevend door Rinne uitgesproken.
DE NALATENSCHAP. 2^e druk.

ken, daar hij zijne smart niet langer verkroppen kon. Haastig draaide hij zich om naar de schrijftafel, om het voor zijne dochter te verbergen.

Bertha stond als verplet. Zij zag het duidelijk en klaar in, hoezeer zij door het aangenomen kind de zorgen voor haren vader en voor de noodzakelijkste levensbehoeften had verzuimd.

„Ik zal naar neef gaan” — riep zij op vasten toon — „hij moet ons wat leenen — maar éenen gulden, dien hij met elken dansles verdient. Ik zal hem wel bepraten.” —

„Neef Tauber?” vroeg Rinne, ongeloovig het hoofd schuddende, „voor een stuiver laat hij zich een gat in zijn been boren, maar leenen — neen! Geloof mij: de reis is vruchteloos.”

„Ik ga toch!” hernam Bertha. „Neef moet mij leenen! Heeft hij mijn geheelen spaarpot niet gekregen? Vader wilt gij zoolang naar Hermine zien, en als zij wakker wordt, roep Doortje dan maar.”

Bertha ging. De dansmeester was te huis.

„Wie is daar? Wat moet dat?” riep hij knorrig van binnen, toen Bertha driemaal had gebeld.

„Ik ben het, neef” — sprak de kleine. „Doe toch open.”

„Waarom?” antwoordde Tauber — „Ik heb u niet nodig, kwade meid! Nadat gij mij 12 dagen in den steek gelaten hebt, heb ik een ander in dienst genomen. Ga maar weg!

„Ach, goede, lieve neef! zeide Bertha vleiend — „doe toch open! Ik heb u iets van belang te verzoeken.”

„Een verzoek?” — hernam Tauber — „ja! ja! als het geen bedelarij was, dan zoudt ge nog niet hier gekomen zijn. Voort maar! ik wil er niets van weten.”

„Waardste neef!” riep Bertha bitter weenende, uit. „Erbarm u toch! Wij zitten in zoo grooten nood. Onze kleine Hermine ligt doodziek, en daarom kon ik niet bij u komen en

ook met geen muziek te koop loopen. Ik wilde u verzoeken ons eenen gulden te leenen. De goede God zal het u duizendmaal vergelden, en gij zult uw geld eerlijk terug krijgen. Gij weet dat ik een eerlijk meisje ben en kan sparen. Ik heb u mijne centen vrijwillig gegeven en — —.”

Het luide toeslaan der kamerdeur, welke Tauber achter zich op slot wierp, deed Bertha hier ophouden.

Nog hoopte zij dat neef terug zoude keeren om het gevraagde geld te brengen. „Zij wachtte met klimmende angst, doch de eene minuut ging na den anderen voorbij, zonder dat zij iets hoorde. Bertha schelde weder en luisterde. Niets kwam er! Zij belde nogmaals, klopte en riep, alles te vergeefs!

Zij wist niet wat aan te vangen van spijt, angst en smart, en zuchtte jammerlijk.

„Een gulden wil hij ons niet leenen” — zeide Bertha in zich zelve — „die hij in een enkel uur verdient. Hoe vele duizenden uren heb ik al niet aan Hermine toegewijd, waarop wij geen betrekking hebben! En hij is onze neef! Wij zijn zijne eenige familie! Zij werd van verdriet tot stikkens toe vol. Zij dronk hare heete tranen op, om hare drooge tranen daarmede te bevochtigen. Zoo stond zij te vergeefs, luid klagende voor de deur van den hartvochtige, die, even als zijn hart, gesloten bleef. Een gekuch dat zich op den trap deed hooren, maakte, dat zij zich gereed maakte weg te gaan. Met de handen voor hare betraande oogen liep Bertha de stoep af.

„Ho! Ho! kijk voor u!” riep eene zware basstem, terwijl Bertha zich stiet aan een hard voorwerp, hetwelk haar op deed zien. Het was de gevulde waterkruik des dansmeesters, welke door den vioolspeeler Kommas al hijgend werd gedragen.

„Zijt gij het?” riep hij, Bertha herkenkend. „Ha! komt gij weêr bij uwen neef in dienst! Het doet mij plezier, dat ik van dat lastige baantje verlost ben, dat hij mij gedwongen

had waar te nemen. Dat akelige trappenklimmen, Hè! Mijn adem! mijn adem! Als mijn blaasbalg nog zoo goed was als de uwe! Maar, hoe gaat het met u."

Het aangezicht van den vioolspeler vertrok herhaalde malen, toen Bertha hem hunnen nood en Hermine's ongesteldheid blootlegde.

„Dus zijt ge door de vreemde zuigeling achteruit gegaan?" vroeg hij bewogen. „En het wormpje is ziek? Heeft hare moeder dan niets van zich laten hooren? Dat schandaal! Ik draai haar den hals nog om, als ik haar te zien krijg. En die vreckige mijnheer Tauber wil u niet eens een gulden leenen, nadat hij u uwen spaarpot heeft afgezet? Wacht eens!"

Kommas zette zijne kruik neder en doorzocht zijne zakken. „Daar, neem wat ik heb" — zeide hij, aan het meisje onderscheidene kleine zilveren en koperen geldstukjes gevende. „Neem dit maar vast" — vervolgde hij — „tot dat ik weder eens wat geld heb. God vergelde u wat gij aan het arme verlatene schepseltje doet!"

Dankbaar liep Bertha de trap af.

In dien tusschentijd stond Rinne te huis bij de wieg van Hermine. Het kind, dat met half geopende oogen lag te sluimeren, in het uitgeteerde aangezicht ziende, sprak hij:

„Gij zult het niet lang meer uithouden, arm kind! en mijne Bertha ook niet. Zij tobt zich af met uwe verpleging. Gelukkig, dat wij geen spiegel hebben, waarin zij zich bezien kan. Maar ik" — vervolgde hij zuchtend — „kan het zien, hoe zij van verdriet verteert en zich uitput, en hoe akelig mager mijne Bertha geworden is. Geen blosje meer op hare wangen — de handen zoo bleek en ontvleesd — de oogen zoo diep ingezonken — O Heere!" — bad Rinne, verkropt van smart, terwijl hij zijne gevouwene handen boven het slui-

merende kind ophief — „maak een einde aan onzen nood! Schenk ons uitkomst, goede God!

Toen opende zich de deur en Bertha kwam binnen, lachend van vreugde, met tranen in hare oogen. En zij verhaalde van de hardvochtigheid van neef en de grootmoedigheid van zijnen armen vioolspeler, waardoor men toch vooreerst kon voorzien in de behoeften van het oogenblik. De goede God scheen overigens ook in zoo verre Rinnes gebed verhoord te hebben, daar Hermine den volgenden nacht, voor het eerst in hare ziekte lang en vast sliep, zoodat zij maar eens was wakker geworden om te drinken. Den volgenden morgen — het was Zondag — gevoelde Bertha zich als herleven, zoowel door de hoop, als door eenen langdurigen, ongestoorden slaap.

De geneesheer gaf deze hoop nieuw voedsel en zei daarenboven, dat zij Hermine eens in de lucht moest brengen op het warmste van den dag. Tegen den middag maakte Bertha zich gereed om met Hermine uit te gaan, toen het kind plotseling geheel veranderde. Eene lijkkleur overtoog haar aangezicht, waarin de oogen diep gezonken lagen. Zij hief zich op om te braken, maar daartoe ontbrak haar de kracht, zoodat zij weder nederzakte. Wat werd de hoop nu spoedig vervangen door eene akelige vertwijfeling. Vrouw Scheibe, die er bij geroepen was en raad en troost zou aanbrengen, schudde stilzweigend haar hoofd, nadat zij het kind bezien had in hare ingevallen oogjes. Toen zij uit de kamer ging, zeide zij zacht tot Rinne, die haar vergezelde: „Het zal spoedig afloopen. Hier kan niemand meer uitkomst schenken dan de dood.”

„En de goede God!” voegde Rinne er bedroefd bij.

Hij keerde naar zijne dochter, die de zieke op hare armen droeg, terug. Eene diepe stilte heerschte er in het kamertje, want vader en dochter voorspelde ieder zich zelve, dat er een heilig oogenblik aanbrak. Rinne had zijnen stoel van de

tafel weggenomen en hem tegen den muur gezet en ging er toen op zitten. Met op zijne knieën gevouwene handen volgde Rinne Bertha's gang, terwijl zij het bleeke aangezicht van het kind tegen hare borst had gedrukt. Hermine werd hoe langer hoe stiller. Slechts nu en dan liet zij een zwak gesteun hooren, dat echter langzamerhand verflauwde, maar nog leefde zij, zoo als men uit hare ademhaling kon hooren. De voeten en armen van Bertha werden ook hoe langer hoe meer uitgeput. Met inspanning van al hare krachten zette zij echter haar loopen door de kamer voort, tusschenbeide een belangstellende blik werpende op haren geliefden last. Zoo werd het zes ure des avonds. Het was den 31sten Juli.

Eene luide, langgerekte ademhaling — de afscheidsgroet van den geest die naar hoogere gewesten vluchtte — deed het levende mondje van Hermine open gaan en vervloog in het stille vertrek.

„Nog leeft zij!” zeide Bertha tot zich zelve. „Ach, God, was haar slaap eens een versterkende!” Liefdevol sloeg zij de oogen op haar dierbaar pand. Hermine's oogen glinsterden zoo buitengewoon — zoo hemelsch — zoo verrukkelijk. Bertha boog haar hoofd, terwijl zij het kind hooger ophief. Met ingehouden adem luisterde zij — zij staarde in de gebrokene, strakke oogen — zij drukte hare koortsachtige wangen tegen de ijskoude van het kind — en hare lippen openden zich tot een doordringend geschrei. Hare knieën knikten. Te nauwernood bereikte zij de tafel, op welke zij het kind liet vallen.

Rinne sprong van zijne zitplaats op.

„Heeft zij het afgelegd?” vroeg hij met bevende stem, terwijl hij zijne dochter omarmde en aan zijn hart drukte.

Een smartelijk snikken was het bevestigend antwoord. Bertha rukte zich van haren vader los en keerde zich naar het

lijkje, welks aangezicht zij met heete tranen besproeide. Dit was de eerste stomme, maar geweldige ontboezeming harer smart, welke haar vader den vrijen loop liet. Met Bertha boog hij zich over het lijkje — met Bertha besproeide hij het ook met tranen, zonder dat een van beiden een enkel woord sprak.

Eindelijk kreeg Bertha hare spraak weder.

„Gij kunt niet veel van mij gehouden hebben, Hermine” — klaagde zij al weenend — „want dan hadt gij mij niet verlaten of hadt mij ten minste meegenomen.”

„Uwe moeder heeft u verstooten, mijn arm kind! — zeide Rinne, terwijl hij zijne rechterhand op het koude, harde voorhoofd legde — „daarom heeft uw Hemelsche Vader u tot zich genomen. O, nu hebt gij het goed! Nu is het u wel, niet waar? Nu zult gij ook aanzitten in Abrahams schoot en — —.”

Zijne tranen verstikten de volgende woorden, en er heerschte weder eene diepe stilte, die slechts door enkele zuchten werd afgebroken.

„Wij zijn slechts te beklagen” — ging Rinne na een oogenblik voort — „maar gij, lieve Hermine, zijt te benijden. Want wat toch is het leven anders dan een langdurig en groot lijden? Een koek, uit nood gebakken, waarin een paar rozijnen de korte vreugde voorstellen? Gij waart zulk eene rozijn, Hermientje; eene groote, zoeten! Nooit gedurende uw leven, maar alleen door uwen dood hebt ge ons verdriet aangedaan. God zij met u, mijn kind! Hij zegene uwe uitgang uit deze en uwe intrede in gene wereld! En gij mijne dochter! gij zult u voortaan beijveren om in mijnen, van bittere amandelen gebakken levenskoek eene zeer groote en zoete rozijn uit te maken. Niet waar, dat belooft gij mij?”

Haren vader omarmende knikte Bertha al weenende, toe-

stemmend, Toen duwde zij tegen het beschot der kamer, waartegen zij dikwijls gewoon was te kloppen, en vrouw Scheibe en Doortje kwamen daarop haastig aangelopen.

„Is zij overleden?” vroeg deze — „Ik dacht het wel, dat zij den avond niet meer halen zou. Schrei niet, Bertha! Sterven, moeten alle menschen, en op Hermine's ouderdom valt zulks nog het lichtst. Nu is zij in den Hemel, en bij u heeft zij eene oppassing gehad, als waarop zich geene prinses kan beroemen.”

Onder deze woorden drukte vrouw Scheibe zachtjes de oogen van het lijkje dicht. Doortje stond naast haar, met haar schort voor de betraande oogen, terwijl verschillende gedachten zich aan haar opdrongen.

„Was ik maar in uwe plaats gestorven!” dacht zij. „Om mij, arm verlaten schepseltje zou niemand huilen, en ik was dan ook gelukkig.”

Rinne had dezelfde gedachte, want hij wierp een weemoedigen blik op het gebrekkelijk figuur van het meisje, dat eenzaam en verlaten eene duistere toekomst te gemoet ging,

„Hebt ge al aan de begrafenis gedacht, buurman? vroeg vrouw Scheibe. „Ga bij het armbestuur een permissiebiljet tot begraven halen en breng dat dan aan den lijkbezorger, die dan wel zorg zal dragen voor het overige.”

Op het hooren der woorden „begrafenis” en „lijkbezorger” voelde Bertha eene koude rilling door alle hare leden. Haar vader antwoordde intusschen:

„Het armbestuur? Wie zijn daarin? Waar wonen die? wat moet dat biljet?”

„Wel, gij zult Hermine toch niet op uwe eigene kosten laten begraven?” antwoordde vrouw Scheibe. „Waarvoor dient het armbestuur dan?”

„Gij hebt gelijk!” zuchtte Rinne, aan zijn onvermogen den-

kende. Maar Bertha riep weenend uit: „Neen, in geen gemeen graf, en niet als — als een hond er maar onder gestopt!”

„Bewaar mij!” zeide vrouw Scheibe. „Zoo akelig doet het armbestuur het niet. Dat zult ge eens zien.”

„Binnen!” riep Rinne, daar hij hoorde, dat er verscheiden malen aan de deur getikt werd.

Kommas, de vioolspeler, trad met een vergenoegd gezicht en een hand met geld in het kamertje. Maar toen hij de betraande oogen en het levenlooze kind op de tafel zag, verbleekte hij en stamelde: Was is er? Is zij gestorven? En wanneer?”

„Voor een kwartiertje” — hernam Rinne.

Diep ontroerd naderde Kommas het lijkje. Toen hij er een blik op geworpen had, nam hij zijn hoed af en hield dien voor zijn gezicht, vouwde zijne handen en — bad in stilte. Toen bloosde Rinne van schaamte, omdat hij ook niet op de gedachte gekomen was, de uitvaart eener ziel naar haren Schepper, door een gebed te vieren en hij haastte zich om dat verzuim te herstellen. Allen volgden zijn voorbeeld en eene diepe stilte heerschte in de kleine kamer, waar eene heerlijke plicht vervuld werd.

Nadat Kommas zijn gebed had uitgesproken, reikte hij Bertha en haren vader al weenende zijne hand.

„God vergelde u,” zeide hij aangedaan — „wat gij voor liefde en goedheid aan die doode, gedurende haar leven hebt bewezen. Neem het aan,” vervolgde hij, toen Rinne weigerde het geld aan te nemen, dat hij hem in de hand drukte, — ik wil ook mijn aandeel in Hermine hebben. Het kind moet de schuld der moeder niet dragen.”

Twee dagen daarna lag Hermine in het klein zwart geverfd kistje op de baar. Zij geleek op een zacht slapend engeltje. Hare fijne, kleine en doorschijnende vingertjes hiel-

den een bloemenkrans vast, die vrouw Heinze vervaardigd en aan de doode ten geschenke gegeven had. Bertha kon het vriendelijk gezichtje niet genoeg aanzien.

In den nacht vóór de begrafenis werd Rinne wakker door het schijnsel van een licht, dat op zijne oogen viel. Toen hij verwonderd opkeek, zag hij zijne Bertha over het lijkje gebogen, met de eene hand de lamp vasthoudende, terwijl zij met de andere hare tranen afveegde. Verruikt staarde zij op het gezichtje der doode.

„Wat doet ge toch?” vroeg Rinne getroffen.

„Ik zie nog eens naar mijne Hermine,” snikte Bertha — „om mij hare trekken goed in het geheugen te prenten. Ach, het is de laatste nacht, dat ik haar bij mij heb. Zie dat engelen-gezichtje eens aan. Vader! is het niet alsof zij maar lag te slapen?”

Rinne richtte zich van zijne stoelen op en waggelde naar het kistje.

„Dat is de vrede Gods, die over haar uitgespreid ligt,” zeide hij bewogen. „Zouden de eerst zoo smartelijke gelaatsrekken der dooden wel zoo kalm worden, als hunne zielen niet zalig waren? Wellicht is zulks alleen bij braven het geval, en daarom, mijne Bertha, blijft gij ook altijd braaf, opdat gij ook eens op een engel moogt gelijken. En nu, laat de doode rusten! Zij is zeker gelukkig en het is haar daarom beter, dan wanneer hare aardsche maar liefdelooze moeder haar van ons teruggevorderd had.”

Bertha gehoorzaamde, na Hermine nog een zachten kus op het bleeke, ijskoude voorhoofd gedrukt te hebben.

Des namiddags van den volgenden dag kwam er een man met een wijden, zwarten mantel en een driekanten hoed. Hij maakte een breedden lederen riem om het kistje van Hermine vast en sloeg dien om zijnen hals, zoodat hij het lijkje, tegen

zijn lijf en door zijnen mantel bedekt, droeg. Dit alles geschiedde onder een hartverscheurend gehuil van Bertha. De man zette zijnen hoed op en opende de deur, terwijl hij door de ter begrafenis genoodigden werd gevolgd. Eerst kwam vrouw Heinze, de wakkere buurvrouw, met de ontroostbare Bertha aan hare rechter- en de stil weenende Doortje aan de linkerzijde. Zij werden gevolgd door Rinne en Kommas, die aan den muzikschrijver een rok had geleend. De violist had zijne viool onder zijn kleed verborgen, en hij had Rinne ook bepraat om zijne fluit mede te nemen. „Want” — had Kommas gezegd — „Hermine mag niet als een hond begraven worden, maar zij moet deftig met treurmuziek worden ter aarde besteld.”

Toen de optocht onder aan den trap kwam, zeide vrouw Zeuner snibbig tegen de vrouw van den hondendief Wolke: „Wat een beweging maken zij voor dat kleine vreemde kind! Ik heb voor mijne Rosalie zooveel omslag niet gemaakt, en die stierf op eene veel akeliger manier!”

„Ook die zware beproeving is dan bij u vruchteloos gebleven,” zeide Rinne in zichzelf, en hij zag eens naar Bertha, of zij die liefdelooze uitdrukking ook gehoord had. Maar zij was te zeer bezig met hare smart, dan dat zij acht had kunnen geven op iets, dat haar omgaf. Stil ging de optocht voort. In de nabijheid van de kerk gekomen, werden zij echter plotseling tegengehouden door eene groote menigte juichend volk, dat uit eene dwarsstraat kwam stroomen. Zij werden gevolgd door de vroolijke opgewekte muziek van een aanzienlijk militair muziekcorps en daarachter soldaten, die eene militaire manoeuvre gingen uitvoeren, zoodat onze optocht een geruimen tijd moest stilhouden, daar eerst de geheele stoet voorbij moest trekken, alvorens zij verder konden gaan. En als eene lijnrechte tegenstelling met de bedroefdheid over de afgestor-

vene, speelden de muzikanten, begeleid met den turkschen trommel en de bekkens, de melodie van — — het wandelaarslied. En het volk, dat dansend langs hen heen liep, begon luid de woorden op de wijs mede te zingen: „Jubivallera, Jubivallera, Jubivallerallera!”

Kommas vertrok zijn gezicht op de hem eigene wijze, Rinne verbleekte en Doortje weende hoe langer hoe meer. Bertha intusschen voelde een ijselijken afkeer in haar opkomen voor de vroeger zoo beminde melodie van het wandelaarslied. Alleen de lijkdrager, dien de gewoonte reeds zoo ongevoelig had gemaakt, had grooten lust om zich aan te sluiten aan de jubelende menigte, welke hij met wangunstige blikken naogde. Achter die hoop volks kwam nog eene menigte mooie koetsen met vroolijke dames en heeren, die deze manoeuvre ook wilden bijwonen. In het laatste opene rijtuig zat eene jonge dame, zeer smaakvol en rijk gekleed; zij had een wit satijnen hoed op en eene zware gouden ketting om haren hals, en het verdere van hare kleeding was even prachtig als deze twee zaken. Opperuimd en hartelijk lachende keerde zij haar bevallig gelaat naar buiten, zelfs bij het zien der begrafenisplechtigheid nog voortlachende. Juist wendde zij hare blikken weder af van dit schouwspel, dat alles behalve overeenkwam met hare luchtige stemming, toen Kommas plotseling zijne grove vuist dreigend tegen de schoone dame ophief, en met schrikbarende stem uitriep: „Ontaarde moeder — uwe Hermine!”

Toen hij den naam van het kind uitsprak, wees hij te gelijk op den zwarten man voor hem, en doodsbleek keerde de jonge dame zich om. Het rijtuig rolde voort en liet hun weder vrijen doorgang.

„Wat is er, Kommas?” vroeg de muziekschrijver aan de violist, welke met vonkelende oogen en onder het mompelen van verwenschingen de koets nablikte.

„Herkent ge haar dan niet?” antwoordde Kommas met eene mengeling van toorn en droefheid in zijne stem.

„Wie?” hernam Rinne.

„Hermine's moeder? Christine Neulich” riep Kommas.

„Wat, hebt ge het gehoord, Bertha? Dat is onmogelijk! Die dame, de moeder van Hermine? Dat hebt ge vast mis, Kommas.”

„Gave God, dat het waar was!” — antwoordde Kommas, weemoedig. „Maar ik zal toch de eenige dochter van mijne nu zalige zuster wel kennen?”

„Dus waart gij de oom van Hermine?” riep Rinne verwonderd uit.

„Ja, dat ben ik!” bevestigde de violist. Eerst schaamde ik mij over deze betrekking, maar gij hebt het mij doen inzien, dat een onschuldig kind niet lijden moet voor hare lichtzinnige, eervergetene moeder.”

„Maar hoe is uwe arme nicht in zulk eene rijke dame veranderd?” vroeg Rinne.

„Wat zal ik u zeggen?” antwoordde Kommas. „De liederlijkste zijn dikwijls het gelukkigst. Ik heb hooren zeggen, dat een rijk man, die zich liet verlokken door haar liefvallig voorkomen, haar getrouwd heeft. Maar de godin der wraak zal haar toch wel vervolgen — maak u daarover maar niet ongerust — bij de rijken komt die het eerst.”

De weg naar het kerkhof werd weder stil en zonder andere stoornis afgelegd. Toen de stoet de deur inkwam, zagen zij ter zijde een marmeren engel, met een marmeren doek in de hand, marmeren tranen weenende. Zij liepen de graven der rijken voorbij, waarop steenen en ijzeren gedenkteekenen prijken en welker vergulde letters en sieraden prachtig afstaken. Vele grafplaatsen waren ook met ijzeren hekken of lage steenen muurtjes omgeven, met kleine bloemtuintjes in de rondte,

waar rustbanken waren aangebracht voor de treurenden. Hooge treurwilligen, cipressen, verschillende andere boomen beschaduwden de groene zoden, terwijl anderen weder met weelderig groeiende bloemen waren omgeven. Verderop vond men geen prachtige lijkgesteenten meer, maar daar stonden eenvoudige houten kruisen, waaronder slechts hier en daar eene steenen zerk te zien was. Eindelijk, op het achterste gedeelte van het kerkhof vond men ook geen houten kruisen meer en men zag er slechts zandhoopen van verschillende grootte, welke op eene rij naast elkander lagen, naast een nog ongebruikten berg zand. Hier groeiden geene planten, alleen met uitzondering van het wolkruid, dat een bruinen langen stengel, maar geen enkel geel bloempje draagt. Hier, bij de graven der armen, die op kosten van het armbestuur werden begraven, lag ook Hermine's grafplaats; gering van omvang en diepte als het was, behoefde men niet eens de gebruikelijke ladder te bezigen, maar kon men het kistje aan een touw laten zakken. Dit alles ging zeer spoedig in het werk, want de armen worden vlug bediend, als zij dood zijn. Te nauwernood sprak de doodgraver, na de ter aarde bestelling, het gebruikelijke: „Laat ons nu nog aandachtig een Onze Vader bidden!”

Daar stonden ze, met ontbloote hoofden, ter nedergeslagene blikken, gevouwene handen. zacht sprekende lippen en de oogen vol heete tranen. Bertha had in hare ontroostbare droefheid zich liever op het graf geworpen en zich aan hare Hermine vastgeklemd.

Terwijl de doodgraver de aarde op het kistje schepte en vrouw Heinze met Doortje, den bloemenkrans — de laatste liefdegift — op het spoedig bedekte graf nederlegde, waren Kommas en Rinne eenige passen terug getreden. Juist toen de doodgraver de spade op zijn schouder nam en zich met

groote passen verwijderde, begon de viool van Kommas en de fluit van Rinne de melodie te spelen van:

Jezus neemt de zondaars aan!" (1)

Het was, alsof de sterke toonen der viool den vader — en de klagende fluit de moeder der gestorvene moesten verbeelden, die den dood van hunne lieveling betreurden. Vrouw Heinze viel, een weinig bevende maar toch krachtig met hare grove stem in, en de zwakkere van Doortje sloot zich luisterend bij de hare aan. Bertha echter bleef stil, want de eene tranenstroom voor, en de andere na, belette haar te zingen. Ook Rinnes kracht was bij het eerste couplet reeds uitgeput. Zijne oogen baadden in tranen en zijne droge lippen konden geen toon meer uit de fluit krijgen: krachteloos liet hij zijnen arm met de fluit nederzinken. Kommas speelde intusschen onvermoeid en ijverig voort, terwijl twee groote tranen over zijne bruine wangen liepen en hij zijn gezicht op eene nadrukkelijke wijze vertrok. Ook vrouw Heinze zong dapper het vers ten einde, maar Doortje, die slechts de woorden van het eerste couplet kende, hield zich bij de volgende ook stil.

Toen de laatste toonen wegstierven, verzamelde Rinne al zijne krachten en sprak vertroostend tot Bertha, terwijl hij hare hand nam; „Zie om u, Bertha! hoe velen met ons den dood uwer lieveling betreuren,” en hij wees op de lange rij van kleine graven, die gedeeltelijk nog nieuw en gedeeltelijk reeds ouder waren, zoo als men kon opmaken uit de frissche of verdorde bloemenkransen, die er op lagen.

---

1) Evang. Gezang XXXIX. — De lezer herinnere zich bij deze gelegenheid, even als bij enkele volgende, dat het gebruik, om bij eene begrafenis muziek te maken, in Duitschland algemeen is, en men zulks aanmerkt als eene hulde, aan de nagedachtenis der afgestorvene bewezen.

„Zoo menig ouderhart bloedde bij deze graven” — vervolgde Rinne weemoedig — „en heeft zijne eenige vreugde of zijne streelendste hoope in de aarde zien nederdalen.”

Hier was veel treffends te zien, hetgeen wij niet vinden bij de fraaie en prachtig versierde grafsteden der rijken. Bertha zag op een der kleinste zandhoopen eene, van eenvoudige veldbloempjes vervaardigde G liggen, geregen aan eenen draad van eene oude kous. Op een ander grafje had de ouderlijke liefde een plantje huislook gezet, wellicht de gansche bezitting van den overlevenden, maar dat toch voortgroeide en juist op dat dorre zand te huis hoorde. Naast dat huislook stond een kruis, van twee houten stokken gemaakt en waarop een kransje van blauwe korenbloempjes hing. Midden door het voetpad lag, naast een ander grafje, een oud schopje, waarmede de zusterlijke liefde het zand weggeschoffeld en er een klein tuintje van gemaakt had, waarin turksche klaver en pronkboonen bloeiden. Gebogene wilgentwijgen waren in de rondte aangebracht tot een hegje van omstreeks vier voet hoog.

„Ik zal voor mijne Hermine ook een tuintje op haar graf maken” — zeide Bertha, hare tranen afvegende.

„Zoo is de mensch ook!” sprak Rinne, op den verwelkten en kleurloozen bloemenkrans wijzende: „Heden prijkt hij in al zijne schoon- en frischheid, zoo als onze bloemenkrans nu, en na weinige dagen heeft de dood reeds hem veranderd in een afzichtelijk beeld, dat der verrotting is prijs gegeven.”

Bertha boog zich ondertusschen naar die bruin gewordene kransen en nam een derzelve op, waarin zij een wit papieren hart ontdekte. Gelukkig dat het in de laatste dagen niet geregend had, want nu was het papier nog geheel en men kon het daarop met inkt geschrevene nog lezen.

Zeer aangedaan als Bertha de volgende kunsteloze, maar roerende coupletjes:

Vaderlief! hoewel gestorven,
 Leef ik bij den goeden God,
 O, als moeder soms mocht weenen —
 Wijs haar op mijn zalig lot.

Zijt gij beiden soms neërslachtig
 Over 't sterven van uw kind,
 Plant dan bloempjes op de grafplaats
 Van haar, die gij hebt bemind.

Van aandoening niet kunnende spreken, gaf Bertha deze treffende aanspraak van een gestorven kind aan haren vader over, die ook in een helderen tranenstroom losbarstte.

„Zie eens naar die duizenden graven en zerken, mijn kind!” zeide hij zuchtend. „Zouden die millioenen tranen, hier vergoten uit liefde, smart en weemoed, allen vruchteloos geweest zijn? Zou er geen hereeniging, geen wederzien en herkennen voor ons zijn weggelegd door Hem, die in onze harten dat onuitsprekelijk verlangen naar onze afgestorvene geliefden heeft geplant? neen, zeg ik, en nogmaals neen! Maar wij zullen elkander wederzien en wedervinden! Dat staat bij mij zoo vast als het geloof aan God zelf; en de vromen verheugen zich dan ook nu reeds in het zalige wederzien, dat hen wacht. Indien gij dus, lieve Bertha, uwe Hermine eens verlangt weder te zien, beijver u dan, om hart en wandel rein te bewaren. Doet gij zulks, dan zal Hermine u zelfs in haren dood nog tot zegen verstrekken. Luister, mijn kind: in plaats van dagen en nachten achter elkander aan de schrijftafel te zitten, zou ik misschien even als anderen, ook wel een minder bekrompen en beter stuk brood kunnen verdienen door bedrog

en boosheid, maar de wensch om eenmaal met uwe moeder, mijne zalige Leonore, vereenigd te worden, houdt mij staande in de verzoeking.”

Hoe welgemeend deze woorden ook waren, bepaalde Bertha's opmerkzaamheid zich toch meer bij het versje, hetwelk zij moeite deed om van buiten te leeren. Hare droefheid werd veel gelenigd, toen Rinne beloofde een houten kruisje te vervaardigen, daarop het bedoelde versje te schrijven, en dat op Hermine's graf te planten. Ook nam zij zich voor om het met allerlei, niet spoedig verwelkende bloemen te beplanten en dit gaf Bertha eenen troost te meer in hare smart. Zij verliet het kerkhof met het vaste voornemen om nu voortaan dikwerf terug te komen en elke wandeling derwaarts te richten.

TIENDE HOOFDSTUK.

Het testament en de erfenis.

Bertha hield getrouw hare belofte. Op Hermine's grafte groeide en bloeide alles onder hare ijverige handen, waarmede zij nu eens aan het planten, en dan weder aan het begieten was. Het kerkhof, zoo zelden door rijken en levenslustigen bezocht, was voortaan Bertha's liefste verblijfplaats. In den beginne vloten hare tranen nog rijkelijk, zoo dikwijls als zij bij Hermine's grafplaats kwam. Hare eerst zoo knagende smart ging langzamerhand over tot stillen weemoed, heilig treuren. Rinne begeleidde zijne dochter dikwijls bij hare bezoeken op het kerkhof. Met een glimlach op zijn gelaat zag hij zijne dochter met het zorgvuldige onderhouden van het graf bezig. Soms echter werd deze glimlach wel eens die van weemoedige bezorgdheid of bittere smart; want Rinne kon het zich zelve niet ontveinen, dat zijne krachten en bijzonder zijne oogen begonnen af te nemen en dat zijn gezondheid begon te wankelen en hij wellicht spoedig op het ziekbed zou worden neêrge worpen. De verdiensten van het muziekschrijven, die toch des zomers zoo gering waren, dreigden geheel te zullen ophouden, zoodat de voedingsmiddelen hoe lang zoo bekrompener en armoediger konden gekocht worden. Met den dood van Hermine hadden ook de geschenken opgehouden, die zelfs voor de opvoeding van het kind nog eenig genot opleverden. Daarbij kwam de zaak nog,

waarover hij zich altijd zoo ongerust maakte, dat Bertha dat verderfelijke loopen langs de straat nog moest volhouden. Een spaarpotje kon Bertha ook niet meer vergaderen, want neef Tauber wilde niets meer van haar weten, evenmin als van hare dienst; hij had sedert Hermine's ziekte een armen jongen hiertoe gebruikt.

Zoo ging de Zomer voorbij en de ruwe herfstdagen kwamen aan, hetwelk de zorg van den armen muziekschrijver nog vermeerderde. Alleen Kommas, de arme vioolspeler, was Rinnes eenige steun en bleef zijn grootmoedige vriend. Eens op eenen morgen dat Rinne, opstaande, eene hevige pijn in zijnen rechter arm gevoelde, zoodat het scheen alsof hij er niet mede zou kunnen schrijven, kwam Kommas vliegend de kamer inspringen; zijn gezicht gloeide en zijne groote oogen vonkelden van vreugde. Maar zijn kortademigheid maakte dat hij geen woord kon spreken. Hij snoof en blies als een walvisch, die op het droge is gehaald. Eindelijk sprak hij: „Mijn dansmeester — uw neef — is — dood! — Hij is — aan eene beroerte — gestorven. — Hoera! — Victoria! — Halleluja!”

„Tauber? mijn neef?” vroeg Rinne getroffen. — „Is hij dood? En verheugt gij u dan? Is dat wel goed” — vervolgde hij op een zacht verwijtenden toon — „En nu verliest gij immers ook zijne klandisie?”

„Ja, die verlies ik!” hernam Kommas vergenoegd — en toch ben ik zoo blij, als ik weet niet wat, en ik roep van harte victoria! want, Rinne, nu komt ge aan 't erven!” En de vioolspeler nam den verslagene muziekschrijver bij den arm en trok hem walsend in het kamertje rond, dat de planken er van kraakten en de muur begon te waggelen.

„Wees dan toch ook blij!” riep Kommas, met dansen ophoudende. — „Ge staat daar net te kijken als een dreamer,

in plaats van bokkesprongen van vreugde te maken. De eenige erfgenaam van den ouden dansmeester zijt gij — dat zeg ik nog eens — en al uw nood is ten einde.”

„Hoe kan ik mij nu verheugen over den dood van een mensch” — hernam Rinne ernstig — „en die bovendien mijn bloedverwant is? Dat is bepaald zonde.”

„Domkop!” — hernam Kommas — „sterven moeten wij immers allen, en Tauber heeft het verder gebracht dan vele duizenden anderen. Het is hem wel, maar u beter. Herkent ge hier dan den vinger Gods niet in, die altijd helpt als de nood het hoogste is gerezen? Hebt ge het dan niet dood armoedig? Hebt ge dan niet een lief kind en niets noemenswaardig om haar te eten te geven? Kom mijn vriend, voorwaarts! kleeid u spoedig aan. Hier is mijn beste rok, dien ik voor u meêgebracht heb. Het gerecht is daar juist in Tauber's woning gegaan, om de verzegeling te doen. Loop er nu ook naar toe, en zeg dat gij de eenige erfgenaam zijt, en protesteer tegen de verzegeling, welke maar onnoodige kosten zou veroorzaken. Dring dan aan op de opening van het testament. Ik zal met u meêgaan. Kom dan, kom.”

Werktuigelijk gehoorzaamde Rinne. Hoewel hij uiterlijk zeer kalm scheen, sprong zijn hart toch op van vreugde bij de gedachte, hoe hij nu toch wel in eens gered kon zijn. Maar de neef had zich altijd als zeer onbemiddeld gehouden! Getuigen zijn zeer armoedige levenswijze, zijne slechte kleding, zijn gestadig klagen over de som gelds, die hij verloren had bij het handelshuis in Leipzig. Als zijne nalatenschap nu eens onbeduidend was en nauwelijks toereikend om de begrafeniskosten mede te bestrijken! Geef u niet al te vroeg over aan eene ijdele hoop,” — sprak Rinne in zich zelve — die dan des te bitterder kon teleurgesteld worden.”

Met geweld liet hij zich voorttrekken door den vioolspeler,

die met hem den weg naar Tauber's woning insloeg. Daar vonden zij den stads-secretaris, een griffier en een bewaarder van het gerecht. Maar ook de koopman Klabe stond er, in een druk gesprek met beide eerstgenoemde heeren.

„Mijnheer de secretaris” — ving de vioolspeler aan, na een beleefden groet, terwijl hij wees op den muziekschrijver — „hier breng ik u den eenigen bloedverwant en erfgenaam van den nu zaligen mijnheer Tauber. Heb de goedheid om het testament onverwijld te openen, en gij zult zien, dat ik de waarheid gesproken heb.”

„Het testament is al geopend,” — hernam de secretaris — „en wel op het schriftelijk uitgedrukte verzoek van den erflater, zooals op den omslag van het testament staat geschreven. Als deze man de muziekschrijver Rinne is, dan erkent de erflater hem volgaarne voor zijnen naasten en eenigen bloedverwant. Maar de universeele erfgenaam.....”

„Nu, de universeele erfgenaam?” viel Kommas den secretaris haastig in de rede.

„Is mijnheer de koopman Klabe hier, en wel naar den wettelijk uitgedrukten laatsten wil van den erflater.”

De arme, bitter teleurgestelde Rinne, kreeg geen beroerte, en viel ook niet in onmacht, hij werd zelf niet duizelig, maar zeer bleek, hetgeen veel beteekende bij zijne toch reeds zeer bleeke gelaatskleur. Ook het roode aangezicht van den violist verbleekte, en met open mond staarde hij den gelukkigen erfgenaam aan, terwijl deze het zuurste gezicht van de wereld zette. Als men een blik wierp in de kamer, dan vond men al dadelijk de reden van dat zure gezicht. Even als de overledene, was ook al zijn goed even oud, en bovendien van luttel waarde. Eene wormstekige tafel; een oude grootvaders-stoel, uit welks versleten lederen overtrek eene dot koehaar nieuwsgierig kwam kijken; een gewone stoel met twee

zwakke pooten; eene onoogelijke witwerkers-ladetafel, waarvan eene lade half uitgetrokken was en die vol lag met papieren, lappen en vuil goed, door elkander; een hoekkastje met ettelijke gelijkde stukken porselein en borden van aardewerk; eene Duitse klok in een bruin gewrevene kast; eene groote koffer, omkleed met zeehondenvel, maar waarvan het haar door de motten was weggevreten: dit waren, eenige nietswaardige kleinigheden uitgezonderd, de gezamenlijke nagelatene goederen in deze kamer. Dat die der aangrenzende kamer, waar de doode op zijn bed lag, niet veel beter zoude zijn, kon men met zekerheid veronderstellen. Van daar dan ook, in plaats van vreugde over deze onverwachte erfenis, de zichtbare ontevredenheid op het aangezicht van den koopman. Op koelen toon ving hij aan:

„Mijneheeren! daar zich hier een nader, en zooals gij zelve zegt, rechtmatiger erfgenaam dan ik, heeft opgedaan wil ik hem zijn geluk niet ontrooven en hem de erfenis afstaan. De overledene heeft zich dikwijls in mijn kantoortje verwarmd en mij dan wat voorgeleuterd van zijn groot verlies bij het bankroet van Reichenberg — maar dat is dan ook alles, wat ons met elkander bevriend heeft gemaakt. Dus, zooals ik gezegd heb: Ik wil niets weten van de geheele nalatenschap, die mij veel beslommering, geloop en gedraaf en bovendien nog uitgaven kan kosten.”

„Is dit u ernst, mijnheer Klabe?” vroeg de secretaris.

„Dat is mijn vaste, onveranderlijke wil!” antwoordde de koopman.

„Gij zoudt de erfenis onder voorbehoud kunnen aanvaarden” — riep de griffier — „dat — als”

„Ik veronderstel” viel hem de secretaris in de rede — „dat mijnheer Klabe bekend is met de vergunning, waarvan hij gebruik kan maken.”

„Ja!” zeide de koopman. „Maar ik wil niet hebben, dat de geheele stad over mij spreekt en mij uitlacht, als ik de erfenis na haar aanvaard en te gering bevonden te hebben, weder afsta. De goede heer Tauber was een slimme vos, die op mijne kosten als een rijke mijnheer wil begraven worden. Maar ik bedank je, zoo wel voor de erfenis als voor de begrafenis.”

„Dan moet gij de verklaring van dien afstand voor het gerecht afleggen,” zeide de secretaris. Wees dan zoo goed ons daarheen te volgen.”

„Waartoe die omslag?” hernam de koopman knorrig. „Ik heb toch al genoeg verzuimd, dat mij niet vergoed wordt. Gij zijt immers allen beëdigd en bij het gerecht aangesteld. Daarenboven staan hier nog twee getuigen, die mijnen afstand kunnen bevestigen. Papier, pennen en inkt hebt gij bij u, en gij kunt mijne verklaring dus opmaken. Maar dit zeg ik eens vooral: ik betaal geen cent kosten! Zulks kan” — Klabe lachte honend — „de gelukkige erfgenaam betalen.”

De secretaris maakte de verklaring van het afstaan der erfenis op, welke door de aanwezigen werd geteekend, waarop de koopman al grommend heen ging.

„Nu is mijn vriend Rinne dus de rechtmatige en eenige erfgenaam?” vroeg Kommas, terwijl zijne oogen vonkelden van vreugde.

„Dat gaat maar zóo niet” antwoordde de secretaris. „Vóór dat wij verder gaan, moet uw vriend zich bekend maken als de in het testament genoemde muziekschrijver Rinne. Dan zullen wij hem den inhoud van het testament zeggen, waarna hij besluiten kan, of hij de nalatenschap al of niet wil aanvaarden. Dit alles moet voor het kantongerecht plaats hebben en wel zoo spoedig mogelijk daar de voorschriften betrekkelijk de begrafenis van den overledene onverwijld moeten

worden opgevolgd. Kent gij" — vervolgde de secretaris zich tot den bediende keerende — „dezen man als den muzikschrijver Rinne?"

„Neen!" hernam deze.

„Mijnheer de inspecteur der acten kent mij" — zeide Rinne.

„Goed! dat is voldoende" — antwoordde de secretaris.

„Ga dan maar dadelijk met ons mede, nadat wij alles hier verzegeld hebben."

Dit geschiedde. De inspecteur verklaarde voor het gerecht, Rinne als de bedoelde man te zijn, en de voorlezing van het testament werd na de gewone formaliteiten begonnen. De secretaris las:

„In naam des Konings!"

„Daar het den heer over leven en dood behagen kan mij, binnen korter of langer tijdsverloop uit dit tijdelijk leven op te roepen, zoo wil ik door deze beschikken, hoe met mijne geringe nalatenschap na mijn overlijden moet gehandeld worden. Daar ik, op dit aardsche jammerdal een arme kruisdrager was, die weinig geluk in zijn leven genoot, zoo wil ik, dat mij ten minste na mijnen dood de laatste en plechtigste eere zal bewezen worden. Daarom beveel ik het navolgende omtrent mijne begrafenis. welke zeer prachtig zijn moet:

1. Des avonds vóór mijne begrafenis moeten de leerlingen der zangschool met 10 fakkelen, drie lijkzangen voor mijne woning zingen.
2. Mijne kist moet fraai bewerkt en voorzien zijn van koperen handvatsels en beslag.
3. De lijkkoets met zes paarden en bekleed met het beste tuig en gevolgd door drie koetsen.
4. De klokken zullen moeten luiden.

5. Een ijzeren hek zal om mijn graf gemaak moeten worden, en eene fraaie zerk daarop vereeuwige mijne gedachtenis.

Mijn hierna genoemde erfgenaam moet, voor het aanvaarden mijner nalatenschap, wettelijk de gelofte afleggen, alle bovengenoemde schikkingen, betrekkelijk mijne begrafenis, nauwkeurig en gewillig te zullen nakomen.

„Tot mijnen eenigen en rechtmatigen erfgenaam benoem ik den heer Immanuel Klabe, koopman en winkelier, mijnen besten vriend. Ik stel in hem het volledigste vertrouwen, dat hij niet alleen mijnen, bij deze uitgedrukten wil nauwgezet zal opvolgen, maar ook de enkele zuur verdiende en bespaarde penningen beter bij elkander houden, ja vermeerderen zal, dan mijn verre bloedverwant, de arme drommel Karel August Rinne, die niets bezit, niets wordt en dan nog vreemde kinderen in den kost neemt.”

De luisterende Rinne kreeg, toen hij dit hoorde, eene kleur en zijn gansche uiterlijk gaf te kennen, hoe diep hij zich gekrenk voelde. De secretaris las intusschen voort:

„Eindelijk wil ik: dat mijn universeele erfgenaam aan de dochter van genoemde Rinne zal uitbetalen 2 gulden 90 centen, en wel wekelijks met een kwartje, en haar daarbij te gelijk zal vermanen, dit geld niet onnoodig uit te geven.”

Op deze woorden volgden het gewone slot der testamenten als ook de onderteekening met het cachet van den erflater.

„Nu?” vroeg de secretaris aan den getroffen muziekschrijver — „Hoe denkt ge er over? zijt ge met de bepalingen in het testament tevreden? Wilt gij de erfenis aanvaarden of niet?”

„Ik doe er afstand van” — hernam Rinne, op vasten toon, doch zeer aangedaan.

Kommas, die bij Rinne gebleven was en hem bij het onder-

vragen van den rechter toestemmend had toegeknikt, verschrok hevig en riep: „Rinne! Zijt ge mal? gij zult immers niet?”

„Ik mag het hem niet kwalijk nemen” — sprak de griffier lachend — „als hij de erfenis ook niet wil aanvaarden. De geheele nalatenschap schijnt geen twintig gulden waard te zijn, terwijl de kosten der begrafenis meer dan drie honderd gulden kunnen belooopen.”

„Dat is het niet” — antwoordde Rinne, het hoofd schuddende, „wat mij er van af doet zien. Maar omdat mijn overledene neef mij openlijk uitmaakt en eenen wild vreemden voortrek, na mij verzekerd te hebben, dat ik zijn eenige en natuurlijke erfgenaam zoude zijn, en nadat hij, onder dit voorwendsel, mijn arm kind hare zuur verdiende spaarpenningen voor testamentskosten heeft afgezet. Vandaar die twee gulden en negentig centen, welke de erfgenaam aan mijne dochter zou moeten uitkeeren.”

„Is het mogelijk?” riepen de aanwezigen, op den toon der billijke verontwaardiging.

„Ja, het is zoo!” antwoordde Rinne, — „en daarom wil ik ook niets weten van de nalatenschap, die onmogelijk zegen kan aanbrengen.”

„Edel Achtbare heeren!” viel Kommas hem in de rede — „Gij ziet, dat mijn vriend Rinne zeer opgewonden is. Ik bid u intusschen, hem eerst een weinig tot bedaren te laten komen, en vooral nog zijne verklaring van den afstand niet op te maken. Sta hem toe een half uurtje in de lucht te gaan, en ik wed, dat hij van gedachten zal veranderd zijn.”

De rechter en de overige personen, welke menschlievend gezind waren en met Rinne's ontroering medelijden hadden, stonden dit verzoek gaarne toe, en Rinne verliet aan den arm van den violist de gerechtszaal.

„Zijt ge niet bij uwe zinnen?” duwde Kommas den mu-

ziekschrijver buiten toe — „Wilt gij een onverwacht geluk met voeten verschoppen?”

„En waarom? Om een paar lompe woorden, die gij van den ouden valk reeds lang gewoon moest zijn!”

„Ach, laat mij mijn eigen zin volgen!” — hernam Rinne moedeloos — „Ik wil niets meer hooren of zien van den dansmeester.”

„Maar, Rinne! Gij hebt eene dochter!” antwoordde Kommas, op overredenden toon — „Een nog jong en hulpeloos kind; en gij ziet er ook drommels smal uit in uw gezicht, en wat moet er nu ik vraag het u — van uw kind worden, als gij afstand doet van de erfenis en gaat sterven?”

Deze woorden hadden eene goede uitwerking?

„Gij noemt de erfenis een geluk?” zeide Rinne zachtjes. „Hebt ge dan niet gehoord, dat de griffier haar op geen twintig gulden schatte, en die heeren hebben er vast al nauwkeurig naar onderzocht.”

„Ba!” riep Kommas, — „dat zou ik niet beter weten! Kreeg Tauber niet van elke dansles een gulden, en mij gaf hij daarvan vijf stuivers? He? En hij verteerde dagelijks voor geen vijf stuivers, en dan gaf hij elken dag veel meer dan één uur dansles. Vroeger wel zes of acht. Nu vraag ik je, waar is al dat geld gebleven? En daarenboven: gij hebt de vrijheid nog om de nalatenschap te aanvaarden, onder voorbehoud, dat, als de kosten niet gedekt kunnen worden, gij er nog afstand van kunt doen. Dat zal geen mensch u kwalijk nemen, al had men er den rijke Klabe om uitgelachen.”

Vóór dat het toegestane half uur nog verstreken was, verklaarde Rinne voor het gerecht zich bereid tot de aanvaarding der nalatenschap onder genoemd voorbehoud.

„Goed!” zeide de rechter, „mijnheer de griffier, ga dan maar terstond met den erfgenaam in de woning van den erf-

later. Begin de ontzegeling en de boedelbeschrijving, waarbij de bewaarder u kan helpen. De nalatenschap is maar gering, en dit zal dus spoedig afloopen.”

De griffier onderzocht nu met behulp van den bewaarder nog eens nauwkeurig den kleinen boedel, zonder dat zulks echter tot eenen gelukkigen uitslag leidde. In de broek van den overledene vond men een beursje met enkele zilveren en koperen muntstukjes, voorts een ouderwetsch zilveren zakhorlogie, hetwelk door den bewaarder op vijf gulden werd geschat, en eindelijk een afgesleten zilveren koffielepel. Dit waren de gezamentlijke kostbaarheden van den erfflater. De bewaarder, die alles afsnuffelde, vond onder de commode nog eenen laarzentrekker en een groot oud boek, zijnde een bijbel, hetwelk op den rug te lezen stond; de overledene scheen er echter niet veel gebruik van gemaakt te hebben, zooals men zien kon, daar er een touw verscheidene malen om gebonden was. De bewaarder kon niet nalaten, hierop nog eene toespeling te maken. Behalve het bed, waarop het lijk lag, was er in de kamer niets anders dan een stapeltje hout, dat tegen den muur stond. De beschrijving was dus spoedig afgeloopen en de griffier ging met den bediende weg, terwijl hij den teleurgestelden erfgenaam beklaagde, die den volgenden dag zijne beslissende en laatste verklaring moest afleggen. Terwijl de beide mannen van het gerecht de woning van den dansmeester verlieten, kwam Bertha buiten adem aangeloopt.

„Is het waar, vader!” ving zij vroolijk aan — „wat mij vrouw Heinze heeft verteld? Dat gij alles erft van onzen overledenen neef?” En nieuwsgierig keek zij in 't rond in het kamertje, waarin zij tot hertoe nog nooit een voet had gezet.

„Ja,” hernam Rinne bitter. — „Alles is ons — als wij willen.”

„En gij wilt immers?” vroeg Bertha vroolijk, en haar oog

viel op den bijbel, die voor den dag was gehaald. . Spoedig deed zij de touwen los en voer toen voort: „Zijn er plaatjes in?”

Rinne bleef het antwoord schuldig en liep de andere kamer in tot voor het lijk, hetwelk hij op verwijtenden toon aldus aansprak:

„Oude man! Wat heb ik u misdreven, dat gij mij hebt voorgelogen? dat gij zedet mij tot uwen erfgenaam te zullen maken, terwijl gij reeds een wild vreemden op het oog had? Wat deed ik u, dat gij mij het dierbaarste, wat ik op aarde, na mijne dochter, bezit, mijnen goeden naam, voor het gerecht hebt zoeken te bezoedelen? Hoe zal het u vergaan voor den eeuwigen rechter, die de leugen haat, en —.”

„Vader!” gilde Bertha aan de deur der kamer.

„Rinne! kom toch!” — riep Kommas haar na.

Toen Rinne haastig de voorkamer kwam inloopen, zag hij zijn dochtertje op den grond geknield voor den bijbel, terwijl zij de bladen snel omkeerde. Kommas bukte er bij, opmerkzaam blikkende in het heilige boek, waarvan de tekst door mooie houtsneden was opgehelderd. Dit was het echter niet, waarop de vier oogen der onderzoekers staarden.

„Had ik geen gelijk?” riep Kommas zegevierend uit, terwijl hij zijn gezicht, dat blonk van vreugde, naar den muziekschrijver keerde. „Kijk eens, ongeloovige Thomas! Tusschen elk blad ligt een muntbiljet. Vier of vijfhonderd zijn er wel! Hoezee!”

Rinne zag het, hij stond verstomd en zonk, door onbeschrijfelijke aandoeningen bestormd, in den naast hem staanden armstoel neder. Hij, die vóór een uur, neen, vóór weinige oogenblikken nog niet wist, hoe hij aan geld zou komen voor avondeten, bezat plotseling 8 of 900 gulden! En al moesten de beschikkingen van het testament nu ook al eens de helft

MÜLLINGHOFF, DEVENTER.

dezer som kosten, dan bleef hij immers toch nog zoo rijk. Zijn hoofd begon te duizelen, zijn gezicht begaf hem!

„En waar negenhonderd gulden zijn” — ging de violist voort — „daar zit ook nog meer, of ik moest het rekenen heelemaal verleerd zijn! Ik speelde nu al achttien jaren voor hem, en hoevele duizenden uren dansles van een en twee gulden heeft Tauber in dien tijd wel niet gegeven! komt, kinderen, aan het zoeken! en ik wed dat onze moeite rijkelijk beloond zal worden.”

Vlijtig ging Kommas nu in de laden der kommode snuffelen om elk stuk papier of linnen, dat hij vond, open te vouwen en te bezien. Bertha hielp hem getrouw, maar Rinne voelde zich door de vreugde zoo aangedaan, dat hij met gevouwene handen in den leuningstoel bleef zitten.

„Het wordt al mooi donker” — zeide Bertha na eene korte poos — „Hoe laat is het toch?” en zij keek op de staande klok. „Pas half drie?!” riep zij verwonderd uit. „O, zij staat stil!” Zij ging naar de klok toe en opende het deurtje, om de gewichten op te halen. Terwijl de kleine dit deed, zeide zij: „Nu, dat zijn vreemde gewichten! kleine grove linnen zakken, en zoo verschrikkelijk zwaar.” De vioolspeler kwam er terstond bij, maakte een dier grauwe zakken los en tornde de naad, met behulp van zijn zakmes, open.

„Goud!” juichte Kommas, terwijl hij den inhoud van den zak op de tafel uitstortte. — Goud! Dukaten.” Hij vloog weg om den tweeden zak te halen. Met bevende handen gebruikte hij zijn mes nogmaals. „Alweër goud! Tientjes!” riep hij buiten zichzelf van vreugde. Hij nam Bertha bij hare armen en danste de kamer met haar in de rondte.

Toen Rinne het goud hoorde en zag, was hij van zijne stoel opgesprongen, en hij bezag met verslindende blikken de hoop goudstukken, die op de tafel lag uitgespreid.

„Dat is te veel, o, mijn God!” zuchtte hij met dankbaar ten hemel opgehevene oogen, terwijl hij zich weder in den stoel liet vallen. Toen sprak hij tot de dansenden: „kinderen! bezondigt u niet! In de kamer hiernaast ligt de doode, en gij danst en jubelt hier als ontzinden. Wat zouden de menschen buiten er wel van zeggen?”

Dit hielp. Kommas liet zijne danseres los, wischte zich het zweet van zijn gloeiend voorhoofd en zeide hijgend: „En hij leefde als een hond!”

„Dagelijks besteedde hij maar een kwartje aan zijn middagmaal” — sprak Rinne zuchtend.

„En ik kreeg maar een cent om dagelijks op te passen” — ging Bertha voort — „en dan nog eens een slechten, dien hij niet terug wilde nemen.”

„En die zuurverdiende opgespaarde centen heeft hij u daarenboven nog afgezet” — voegde Kommas er bij.

„De overledene heeft ze u echter weder willen laten uitbetalen” — vervolgde Rinne verzachtend. „Men moet van de dooden geen kwaad spreken en wij vooral mogen dat niet doen, daar wij zooveel aan hem te danken hebben.”

„Hm” bromde Kommas — „dat was zijne beschikking niet.” Daarop knielde hij voor het nog opene deurtje der klok, en na lang zoeken, haalde hij uit de diepte nog verscheidene zakken met zilvergeld. „Ik ben een Columbus” — riep hij vroolijk uit — „die het rijke Amerika ontdekt.”

Bertha had intusschen in eene lade der commode een pakje schouwburgbiljetjes gevonden, welke zij doorbladerde. „Wat is dat?” riep zij, de letters spellende, uit: „C-o-u-p-o-n- — dit ziet er net uit als loterijbriefjes.”

Kommas kwam toelopen en riep: „Het zijn interestbewijzen van schuldbrieven, en waar die zijn, daar moeten de certificaten zelve ook zijn.”

Deze vond men dan ook eindelijk, en wel verstoken tusschen den planken vloer der kamer. Toen nu het geheele vermogen op de tafel lag, naderde de vioolspeler den gelukkigen erfgenaam, die nog altijd sprakeloos op zijnen stoel zat, en sprak met een diep bewogen stem! „Rinne! Nu zijt ge een rijk een zeer rijk mensch. Hartelijk geluk! — wensch ik u — Heb meer genot van uwen rijkdom dan uwe gierige neef!”

„Heere!” bad Rinne vurig met opgeheven handen — „bewaer mij voor trotschheid en overmoed! Laat mij noch een vrek, noch een doorbrenger worden. Schenk mij wijsheid, opdat ik den overvloed, dien gij mij schenkt, goed moge besteden. — Kommas!” — vervolgde hij aangedaan tot den violist — „geef mij uwe hand! gij zijt mijn schutsengel geweest. Had gij mij niet geraden, dan ware de geheele erfenis voor ons verloren geweest. Gij hebt mij geholpen om haar te verkrijgen. Nu zult ge ook niet langer op de viool spelen, ten minste niet voor geld. Zoo als gij het vroeger met mij deed, zoo wil ik nu al, wat het mijne is, met u deelen. Staat het u aan, dan zullen wij bij elkander op gezamenlijke kosten blijven wonen. Éen hart en éene beurs, éene keuken en éene kelder. Sla toe broeder.”

„Toegeslagen!” riep Kommas weenend van vreugde. En nu zal ik eerst eens recht op de viool gaan spelen. Vroeger deed ik het van den honger, maar nu van plezier. Victoria! Halleluja.”

„Laat ons nu gaan” — zeide Rinne. — „Het is reeds donker en mijne maag waarschuwt mij, dat zij heden nog niets genoten heeft. Ik zal een couponnetje bij mij steken en Bertha, gij moet zorgen dat gij eens een krachtig avondmaal hebt.”

„Maar!” — hernam Kommas — „Broeder! wilt gij uwen

rijkdom hier maar open en bloot laten liggen en er niemand bij laten waken? Zoudt gij dan gerust kunnen slapen? Voelt gij de zorgen van den rijkdom dan niet?"

„Komt, kinderen!" — antwoordde Rinne lachend — „de zorgen des rijkdoms laten wij hier met haar achter. Intuschen broeder Kommas, zult gij van avond, even als altijd voortaan onze gast zijn."

„Ach leefde nu mijne Hermine nog!" dacht Bertha met een zucht, terwijl zij aan de zijde van haren vader het huis van den neef verliet.

ELFDE HOOFDSTUK.

De belooning.

Den volgenden dag verscheen Rinne, met den mooien rok van Kommas aan, voor het gerecht.

„Volhardt gij nog bij uwe verklaring, om de erfenis te aanvaarden,” vroeg de rechter.

„Ja, ik volhard er bij” hernam Rinne bedzard.

„Beloofd gij echter ook om de in het testament besprokene bepalingen en verdere verplichtingen nauwgezet na te komen?”

„Ik verbind mij alles te vervullen.”

„Hoe? Hebt gij misschien nog geld of geldswaarde onder de weinig beteekenende nalatenschap gevonden?”

„Ja!”

„En wat dan? Hoe veel?”

„Eerstelijk: 835 gulden aan papieren.” *

„Ei, dat is nog al aardig!” zeide de rechter lachende.

„Nu ik wensch u van harte geluk.”

„Ten tweeden: 1800 gulden aan goud.”

„Goud? Te drommel! Dat is de moeite waard! Schrijf het maar op, mijnheer de secretaris.”

„Ten derde: 3,250 gulden aan zilvergeld.”

„Nog al meer? Dat wordt hoe langer hoe beter! Wie had zoo iets kunnen denken? Schrijf het maar op mijnheer de secretaris!”

„En eindelijk nog 46,000 gulden aan staatspapieren.”

Al de hoofden keken op, al de pennen hielden op met schrijven, en verwonderd zagen de heeren van het gerecht eerst elkander en toen den man met den gelapten rok aan.

„Dat is te zamen 51,885 gulden!” zeide de secretaris met eenen zucht. „Wie had kunnen denken, dat er zooveel bij dien ouden prullenboel zou schuilen?”

De rechter was van zijne zitplaats opgesprongen. Hij liep op den erfgenaam toe en zeide: „En hebt gij niets meer gevonden? Niets achter gehouden?”

„Niets!” zeide Rinne.

„Weet gij wel, dat gij, als een verre bloedverwant van den erfflater, van iedere honderd, drie gulden aan successierecht betalen en buitendien nog al de gerechtskosten dragen moet?”

„Dat weet ik, en daarom heb ik maar 2000 gulden medegebracht, die ik hier wil nederleggen.”

„Gij zijt een braaf mensch, mijnheer Rinne!” zeide de rechter, terwijl hij den muziekschrijver vertrouwelijk op den schouder klopte — „en uw geluk waardig. Maak maar eene kwitantie op, mijnheer de secretaris.”

Toen al deze formaliteiten waren afgeloopen, keerde de rijk geworden Rinne huiswaarts. Boven aan de trap kwam vrouw Heinze hem te gemoet loopen.

„Is het waar buurman?” riep zij hijgend.

„Ja!” antwoordde Rinne vriendelijk. „En als eene goede en trouwe buurvrouw zult gij er ook uw aandeel van hebben: Een paar honderd gulden, dunkt mij voorloopig.”

„O! goede, lieve buurman!” riep vrouw Heinze, dronken van vreugde uit, terwijl zij naar de hand van den muziekschrijver zocht, om die te kussen.

„Is het waar wat ik gehoord heb?” kwam vrouw Scheibe later het kamertje binnenstormen, op den voet gevolgd door Doortje. „Mag ik u feliciteren?”

„Dat moogt ge!” zeide Rinne op zachten toon.

„Dus dan gaat gij weg?” zeide Doortje met betraande oogen tegen Bertha — „en in een mooi huis wonen?”

„En gij gaat met ons mede” — hernam Rinne.

„Ei, ei, daar heb ik ook wat over te zeggen” — riep vrouw Scheibe, op snibbigen toon. „Dat gaat zoo maar niet, buurman.”

„Ik zal u het kostgeld voor Doortje betalen, voor al de jaren, dat gij niets gekregen hebt, in eens af,” — hernam Rinne — „en buitendien nog jaarlijks twintig gulden loon voor een ander kindermisje, dat sterker en beter geschikt is om met kinderen om te gaan dan het arme, zwakke Doortje. Wellicht zal haar hooge schouder en rug nog beter worden door eene goede geneeskundige behandeling en verpleging. Neemt gij deze voorwaarden aan, buurvrouw?”

„Nu ja, zeer gaarne!” sprak vrouw Scheibe glimlachend.

„En mocht gij ooit weder een zuigeling in den kost krijgen” — vervolgde mijnheer Rinne — „een meisje dat gelijkt op onze zalige Hermine en wier moeder het kostgeld niet kan betalen, breng het kind dan aan mijne Bertha, die het eene christelijke opvoeding zal geven.”

„Zulk eene gelegenheid doet zich misschien heel spoedig op” — antwoordde vrouw Scheibe lachend.

Onverwachts kwam Urban de deur inloopen.

„Waar zijn mijne ouders toch?” vroeg hij treurig. „De deur is bij ons op slot. Ach wat moet ik nu beginnen?”

„Uwe ouders zitten beide in de gevangenis” — hernam Rinne — „wegens het stelen van honden. En uw broeder is zoo lang in een gesticht. Maar ik zal voor u zorgen en u in een gesticht brengen, waar gij het nog beter hebben zult dan daar, waar gij tot hiertoe geweest zijt. Ik denk wel, dat uwe ouders hunne toestemming hiertoe zullen geven.”

Rinne vervulde getrouwelijk, al wat hij had moeten beloo-
ven. Het zangerskoor zong met tien fakkelen. Het beeld-
houwwerk noch de koperen handvatsels met beslag ontbraken
aan de kist waarin het lijk van den dansmeester werd begraven.
Zes paarden trokken haar naar het kerkhof en drie
koetsen, waarin de erfgenaam met zijne dochter, de trouwe
buurvrouw en Kommas zaten, volgden den lijkwagen, welke
versierd was met het beste tuig. Slechts één was er, die bij
het zien van den prachtigen stoet, bleek van nijd zag; de
koopman Klabe. En met de geldzucht reeds onder de leden,
liep hij nog naar een advocaat, om den gelukkigen erfgenaam
Rinne een proces aan te doen, waaraan echter spoedig een
einde werd gemaakt, daar de dood den koopman, ten gevolge
eener hevige galkoorts, na vijf dagen van deze wereld opriep.
Om het graf van Tauber kwam een ijzeren hek en eene prach-
tige zerk er op, terwijl er, bij wijze van toegift, nog een
levensboom bij geplant werd. Toen nu de winter nog voorbij
en de lieve Meimaand aangebroken was, werd het kleine een-
voudige kindergrafje, op de afdeeling van het kerkhof voor
de armen, met een steenen muurtje omgeven, en daarbinnen
een fraai steenen gedenkteeken opgericht. Aan de rechterzijde
stond een struikje witte bloeiende vlier en ter linkerzijde een
seringenboompje. Op den avond van een mooien middag
wandelden twee net gekleede meisjes naar het kerkhof. De
eene van hen droeg een mandje vol bloeiende aurikulaas en
de andere een sierlijken gieter. Beiden wandelden tusschen
de graven door, tot naar het achterste gedeelte van het kerk-
hof, waar zij bleven staan bij het bovengenoemde grafje. De
lezer heeft gewis reeds geraden, dat deze meisjes Bertha en
Doortje waren. Zij begonnen nu de plantjes aurikula's in de
aarde te planten, waarna zij bij de niet ver van daar gele-
gene bron water gingen halen en de plantjes begoten. Toen

zij hiermede bezig waren, bemerkte Doortje eene dame, die al zoekende tusschen de graven doorliep en eindelijk bij de plantende kinderen kwam. Zij was prachtig gekleed, maar zag er bleek en lijdend uit. Om hare oogen had zij groote blauwe kringen en op hare vooruitstekende kaken lag een hoog roode blos, hetwelk zeer afstak bij hare overigens zeer bleeke ge-laatskleur. Voor haren mond hield zij eenen fijnen witten zakdoek; zoo bukte zij om te lezen, wat er op den steen stond gebeiteld. Er stond een engel op met wijd uitgespreide vleugels vliegende, en hieronder de woorden:

Uit duisternis komt licht.

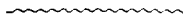

H I E R R U S T

ONZE HARTELIJK BEMINDE PLEEGDOCHTER

HERMINE NEULICH,

gestorven den 31sten Juli 1842.

Een gil ontsnapte aan den mond der dame, en te ver-geefs trachtte zij dien te onderdrukken door haren zakdoek stijf tegen haren mond te houden. Eene hevige hoestbui over-viel haar, zoodat zij met haar hoofd en haren rechterarm op den steen moest rusten, om dien aanval tot bedaren te bren-gen. De beide kinderen zagen dit medelijdend aan, en Door-tje stiet hare vriendin zachtjes aan met de woorden: „Kijk eens Bertha! die mooie witte zakdoek wordt vol bloed.”

Toen de hoestbui over was, bukte de dame nogmaals om het onderschrift op de steen te lezen, het luidde aldus:

Vaderlief! hoewel gestorven,
Leef ik bij den goeden God,
O, als Bertha soms mocht weenen —
Wijs haar op mijn zalig lot.

Zijt gij beiden soms neêrslachtig
Over 't sterven van uw kind,
Plant dan bloempjes op de grafplaats
Van haar, die gij hebt bemind.

Toen barstte de dame in een onbeschrijfelijk geweën los, hetgeen de beide kinderen ook tranen in hunne oogen deed komen.

„Waarom weent gij toch zoo?” vroeg Bertha aan Doortje, en deze vroeg aan de weenende: „Hebt gij wellicht ook een kindje verloren?”

Smartelijk knikte de dame toestemmend en voegde er zacht, met eene heesche stem bij: „Dat heette ook — — Hermine!”

„Ligt dat dan ook hier begraven?” vervolgde Doortje; maar de dame scheen deze vraag niet verstaan te hebben, althans zij bleef het antwoord schuldig, maar herhaalde bevend de woorden van het versje.

Plant dan bloempjes op de grafplaats
Van haar, die gij hebt bemind.

„Nu schijnt de zon” — ging zij weenend voort — „en lieve kinderen! plant gij nu bloempjes op Hermine's graf — O! zij zal er u — in den hemel — voor danken.”

„Dat doen wij gaarne” — hernam Bertha hartelijk — „en wij zijn nergens zoo graag als hier, bij het graf van Her-

mine. Ach, zij was zoo goed en zoo lief als een engeltje."

„Wie heeft dat mooie graf voor haar laten maken?" vroeg de dame, zich geweld aandoende om bedaard te blijven.

„Mijn vader!" antwoordde Bertha. „En hij heeft het dieper laten graven, opdat hij en ik ook eens bij onze Hermine zouden kunnen liggen."

„Is er nog een graf in de nabijheid open?" vroeg de dame, terwijl zij hare oogen zoekend in het rond liet weiden. Toen vroeg zij weder: „Waaraan stierf uwe Hermine toch? Heeft zij veel geleden?"

„Het kwam uit haar hoofd voort" hernam Bertha — en ten gevolge van de tandjes, zoo als de docter zeide. Zij stierf echter zeer kalm, en in mijne armen."

Hierop greep de dame Bertha's handen, drukte die vast tusschen de hare, en verwijderde zich toen haastig, al weenend en hoestend.

„Weet ge wel wie dat was?" zeide Doortje nu — „Hermine's moeder! ik herkende haar aan dat wit zijden hoedje met vederen, hetwelk zij op den dag van Hermine's begrafenis, toen wij haar tegen kwamen, ook ophad.

„Waar denkt ge aan?" antwoordde Bertha. „Zij lijkt volstrekt niets op die schoone en jonge dame in de koets."

„'t Is zeker waar, ik blijf er bij" — hernam Doortje.

Toen de meisjes na een paar dagen weder op het kerkhof kwamen, was elk open plekje van Hermine's graf met de fraaiste en duurste bloemen beplant. Deze omstandigheid versterkte Doortje nog meer in haar gevoelen, en later werd dan ook door de uitspraak van Kommas bewezen, dat zij werkelijk gelijk had gehad.

„Ik heb eens geïnformeerd naar mijne lichtzinnige nicht" — zeide hij — „en ben te weten gekomen, dat zij op het laatste schuttersbal, in November, eene doodelijke verkoudheid gevat

en dien ten gevolge de tering gekregen heeft. Haar man, die haar alleen om haar lief voorkomen trouwde, ziet niet meer naar haar om, sedert zij hare schoonheid heeft verloren; ja, zij moet voortaan zelfs een akelig leven bij hem hebben. Daar ziet ge nu aan, dat de wraakgodinnen al tot de ongelukkige gekomen zijn, zoo als ik voorspeld heb.”

Bertha en Doortje zagen Hermine's moeder nog enkele malen op het kerkhof, maar zij ontweek de kinderen telkens blijkbaar. Na verloop van eenige weken bleef zij echter weg. Toen werd er in de nabijheid van Hermine's rustplaats een nieuw graf gemaakt, waarin hare moeder, volgens hare uitdrukkelijke begeerte werd begraven.

„Hare assche ruste in vrede” — zeide de toen met haar verzoende Kommas — „en een barmhartig Rechter oordeele haar!”

Rinne en Kommas, Bertha en Doortje, vrouw Heinze én vrouw Scheibe, ja zelfs de verbeterde Urban leefden voortaan als goede vrienden, eendrachtig en getrouw aan elkander verbonden. Bertha vond eenige vergoeding voor hare onvertel-lijke Hermine in een ander klein meisje, dat hare liefderijke zorg werd toevertrouwd, en dat door haar en Doortje gelukkig werd groot gebracht.

Bertha nam tot vreugde van haren vader — toe in jaren, wijsheid en genade bij God en menschen, haar hoogste genot zoekende en vindende in weldoen.

Maar de kinderen van Zeuner en Albert, de broeder van Urban, wandelden voort op den slechten weg en groeiden op tot verdriet en straf hunner goddelooze ouders.

INHOUD.

	Bladz.
EERSTE HOOFDSTUK.	
DE ARME MUZIEKSCHRIJVER.	5
TWEEDE HOOFDSTUK.	
DE BUREN	14
DERDE HOOFDSTUK.	
EEN DAG UIT HET LEVEN VAN JEUGDIGE MARSKRAMERS .	26
VIERDE HOOFDSTUK.	
EEN DAG UIT HET LEVEN VAN EEN GIERIGAARD . . .	45
VIJFDE HOOFDSTUK.	
DE BESPAARDE CENTEN	55
ZESDE HOOFDSTUK.	
HERMINE	63
ZEVENDE HOOFDSTUK.	
DE STRIJD OM DE BESPAARDE CENTEN	73
ACHTSTE HOOFDSTUK.	
HUISELIJKE NOOD	87
NEGENDE HOOFDSTUK.	
DOOD EN BEGRAFENIS	97
TIENDE HOOFDSTUK.	
HET TESTAMENT EN DE ERFENIS	115
ELFDE HOOFDSTUK.	
DE BELOONING	131

De navolgende, eveneens bij de uitgevers dezes uitgegeven werken voor de jeugd, worden Ouders en Onderwijzers ten zeerste aanbevolen.

TRENCK, DE PANDOERENOVERSTE en andere Geschiedkundige Verhalen door *P. Beets*. Postformaat. Met gekleurde plaatjes. In geïllustreerd omslag *f* 0,80
In prachtband *f* 1,20

Baron Trenck is, evenzeer als de overige helden van voorgaande eeuwen die in dit boekje voorkomen, een historisch persoon. Al wat hier van hem verhaald wordt is uit hunne gedenkschriften, die zij met eigen hand geschreven hebben, overgenomen. Allen waren zij vrijheidshelden, die, hoewel zij hun edelen moed met kerker en foltering boetten; voor het nageslacht de baan hielpen breken. Het boekje geeft een getrouwe schets van de bekrompen en ruwe staatspolitiek der laatstvoorgaande eeuwen.

OP ZEE. Verhalen voor de rijpere jeugd door *P. Beets*. Met gekl. plaatjes. In geïllustreerd omslag *f* 0,80
In prachtband *f* 1,20

WIE KWAM ER 'tBESTE AF? door *K. Hajee*. In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtband *f* 1,20

MARIA VAN BRABANT, de Hertog van Alva op het slot te Rudolstadt en vier andere verhalen door *E. Ebeling* en *B. Filhès*. Met gekleurde platen. *Tweede druk*. Postformaat *f* 0,80. In prachtband *f* 1,20

Door vrouwen geschreven, is dit werkje bij uitstek geschikt voor de vrouwelijke jeugd, aan wie het menig genoeglijk en tevens leerrijk oogenblik schenken zal.

UIT MIJN JONGENSJAREN. Een verhaal voor Jongens
door *H. C. Barkley*. Postformaat met gekl. platen.

In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtband *f* 1,20

Ziehier een boek geschreven door een . . . . jongen van zeer rijpen leeftijd, doch die zich zoo goed nog kan verplaatsen als jongen en wiens herinneringen der jeugd nog zoo frisch zijn, dat zij onze jaloezie opwekken. Niet pedant, niet waanwijs, niet leerachtig, neen, het is alsof uit deze bladzijde een jongen tot u spreekt, die in den waren zin een jongen van „Jan de Witt” mag genoemd worden. De rijpere leeftijd en ondervinding van den auteur doen hier en daar tusschen de regels door een moraal heenschmeren, vrij wat gezonder en aannemelijker dan de op zoogenaamd waardige toon gerichte toespraken. Het natuurlijke, zoo is het ook hier, bereikt beter en zekerder het voorgestelde doel dan het gewrongene!

VERHALEN UIT HET RUSSISCHE VOLKSLEVEN door
Frans Hoffmann. Met gekl. platen. Postf. *Derde druk*.

In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtband *f* 1,20

Een Duitsch meisje, met een aanzienlijke familie als gouvernante naar Rusland vertrokken zijnde, met het doel om hare oude moeder ruimer te kunnen ondersteunen, is daar de echtgenoot geworden van een der eerste Staatsambtenaren. Zij geeft, in den vorm van acht losse verhalen, aan hare kleinkinderen de geschiedenis aan haar leven verbonden ten beste.

Het is geschreven op eene wijze, zooals alleen Frans Hoffmann zulks weet te doen. Een uitnemend geschenk ook voor Meisjes.

DE PARTIJGANGERS. Verhalen voor de Jeugd, uit het
Duitsch door *Hirschman*. Met gekleurde platen. Postf.

Tweede druk. In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtb. *f* 1,20

Een zestal verhalen in boeienden vorm en goeden degelijken inhoud, waarin voedsel voor het gemoed niet vergeten is.

DE ROBINSON VAN DE NOORDPOOL. Eene schets van de
natuur in het hooge Noorden door *Karl Müller*. *Derde druk*.

Met gekl. pl. Postf. In geïll. omsl. *f* 0,80. In prachtb. *f* 1,20

Thans, nu door de tochten naar den Noordpool Oud-Hollands roem andermaal begint te leven en door het stichten van een gedenkteeken op Nova-Zembla getoond wordt, dat Nederland zijn heldenzonen Barends en Heemskerk niet heeft vergeten, zal deze beschrijving een goed onthaal vinden.

TWEE BROEDERS. Een geschiedkundig verhaal uit den Franschen tijd door *Aurelia*. *Tweede druk* Met gekl. platen. Postformaat. In geïllustreerd omslag *f* 0,80
In prachtband *f* 1,20

Tijdens de regeering van Jerome Bonaparte, koning van Westphalen, brak er in Keur-Hessen een slecht georganiseerde opstand uit, die de stof tot dit verhaal levert. De eene broeder, hoofdambtenaar in Franschen dienst, en dat régime getrouw, redt evenwel zijn broeder van de straf, die hem als deelgenoot aan den opstand wachtte. Door zijn invloed en ook door opoffering van een gedeelte van zijn vermogen gelukt hem dit.

Een zeer goed geslaagde karakterschildering, die tevens doet uitkomen, dat kinderen uit één huis, hoewel verdeeld door politieke partijchap, elkander toch oprecht kunnen liefhebben.

VIJF SCHOOLJONGENS, van *E. Berthet* naar het Fransch door *P. Beets*. Postformaat met gekleurde plaatjes.

In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtband *f* 1,20

Een boek van Elie Berthet! Welk pædagoog zou aarzelen zich dit aan te schaffen. Het onderhavige boek is een waar juweel. Geef 't aan knapen en meisjes die niet begrijpen kunnen, waarom ze in de gelegenheid gesteld en dus ook gedwongen worden om al datgene te leeren wat in hun oog malligheid is.

ONDER DE VALSCHE MUNTERS. Een verhaal voor de jeugd naar *Otto Schupp*, door *N. van Buuren*. Met gekleurde platen. *Tweede druk*. Postformaat.

In geïll. omslag *f* 0,80. In prachtb. *f* 1,10

HET GESTOLEN KIND. Een verhaal uit den tegenwoordigen tijd door *Frans Hoffmann*, met gekleurde plaatjes. Postformaat.

In geïllustreerd omslag *f* 0,75

In prachtband *f* 1,05

FRANS VON AUERBAHN of HET BELEG VAN WEENEN door de Turken in het jaar 1683. Geschiedkundig verhaal door *Hirschmann*. Met gekleurde platen. *Tweede druk*. Postf. In geïll. omslag *f* 0,75. In prachtband *f* 1,05

DE PETROLEUMHOEVE of HOE HET IN NOORD-AMERIKA TOEGAAT. Een verhaal van *A. Köhne*, door *P. Beets*. Met gekl. platen. *Tweede druk*. Postform. In geïll. omslag *f* 0,75. In prachtband *f* 1,05

DE PROEFTIJD EN DE GEVOLGEN VAN EEN DIEF-STAL. Twee verhalen voor de jeugd door *P. Beets*, met gekleurde plaatjes. Postformaat. In geïll. omslag *f* 0,75. In prachtband *f* 1,05

Een jongensboek, dat in den vorm van het gewoon burgerlijk leven toont, dat ook voor de eenvoudigste lieden, bij oppassendheid en goeden wil de weg tot fortuin of standverheffing openstaat. De stijl boeit en geeft een streng zedelijken indruk.

DE ZILVERVLOOT. Een geschiedkundig verhaal voor de Jeugd door *P. Beets*. Met gekleurde plaatjes. In geïll. omslag *f* 0,75. In prachtband *f* 1,—

Het gedenkwaardige feit van het nemen der Spaansche Zilvervloot door Piet Hein wordt hier aangeboden in het kleed van een verhaal voor de jeugd. De held van het verhaal is een ferm geteekend karakter, een goed voorbeeld voor jongens. Het geschiedkundige feit is geen hoofdzaak en wordt slechts ter loops besproken, voor zoo verre de loop van het verhaal dit medebrengt.

KUNZ VON KAUFUNGEN. Een verhaal uit de middeleeuwen, door *Deliana*. Met gekleurde plaatjes. In geïll. omslag *f* 0,75. In prachtband *f* 1,05

Eene episode uit den riddertijd. Dit kort verhaal is een getrouw tafereel van den najver en de veeten tusschen vorsten en ridders in de Middeleeuwen. Het geheel is geschakeerd met ruwe en aandoenlijke tooneelen, de teekening van een frisch jongensleven enz. en in alles even karakteristiek als spannend verhaald.

